

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Diplomová práce

2023

Jan Vohralík

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Reprezentace etnických minorit v české televizní tvorbě

Diplomová práce

Autor práce: Jan Vohralík

Studijní program: Mediální studia

Vedoucí práce: PhDr. Irena Reifová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3. 5. 2023

Jan Vohralík

Bibliografický záznam

VOHRALÍK, Jan. *Reprezentace etnických minorit v české televizní tvorbě*. Praha, 2023.101 s. Diplomová práce (Mgr). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Irena Reifová, Ph.D.

Rozsah práce: 175 849 znaků

Abstrakt

Tato práce se věnuje reprezentaci etnických minorit v české televizní hrané tvorbě. V teoretické části nejprve vysvětluje základní pojmy spjaté s tímto tématem jako je etnicita a mediální reprezentace, zároveň tento fenomén zasazuje do širšího kontextu a uvádí jeho příklady. V praktické části pak je narativní analýza vybraných titulů s důrazem na postavy spadající do minoritního etnika.

Abstract

This thesis covers representation of ethnic minorities in Czech television scripted shows. In the theoretical part the main issues are explained, that have something to do with this topic, such as ethnicity and media representation. This phenomenon is also put into a wider complex and examples are given. In the practical part the thesis has a narrative analysis of chosen titles with focus on ethnic characters.

Klíčová slova

etnická minorita, etnicita, televizní tvorba, televizní seriály, narativní analýza, mediální reprezentace

Keywords

ethnic minority, ethnicity, television programming, TV series, narrative analysis, media representation

Title/název práce

Reprezentace etnických minorit v české televizní tvorbě.

Representation of ethnic minorities in Czech TV shows.

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé práce paní doktorce Ireně Reifové za cenné rady a čas, které mi věnovala. Rád bych také poděkoval Ditě Svačinové za pomoc s korekturou mé práce.

SCHVÁLENO 3.8.21

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce											
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:											
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Jan Vohralík	Razítko podatelny: <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td colspan="2">Univerzita Karlova</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Fakulta sociálních věd</td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td>30 -07- 2021 -1-</td> </tr> <tr> <td>Čj: 307</td> <td>Příloh:</td> </tr> <tr> <td>Přiděleno:</td> <td></td> </tr> </table>	Univerzita Karlova		Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	30 -07- 2021 -1-	Čj: 307	Příloh:	Přiděleno:	
Univerzita Karlova											
Fakulta sociálních věd											
Došlo dne:		30 -07- 2021 -1-									
Čj: 307	Příloh:										
Přiděleno:											
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2020/2021											
E-mail diplomantky/diplomanta: vohralik.jan@gmail.com											
Studijní obor/forma studia: Mediální studia / prezenční											
Název práce v češtině: Repräsentace etnických minorit v české televizní tvorbě											
Název práce v angličtině: Representation of ethnic minorities in Czech TV shows											
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezí) LS 2021/2022											
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Hlavním tématem této práce je reprezentace etnických minorit v české televizní tvorbě, se zaměřením na seriálové příběhy. Pojmeme etnická minorita rozumíme lidi, kteří patří do určité etnické skupiny, jenž je v populaci poměrně malá svým zastoupením. Odlišovat se můžou pouze svou národností či etnicitou, ale často také kulturou, náboženstvím nebo jazykem. V Česku představují největší etnické minority Ukrajinci, Slováci, Romové, Vietnamci, Rusové a Poláci. V této práci bych se chtěl zaměřit na čtyři hlavní skupiny. Imigranty z východní Evropy (Ukrajinci, Rusové, Bělorusové atd.), Asiaty (převážně Vietnamce), Romy a Afroevropany, kteří sice nečiní v Česku významnou skupinu, ale promítají se do televizní a filmové kultury. V teoretické části se práce bude zabývat problematikou a důležitostí reprezentace etnických minorit v televizi, z části její historie a také trendy, které se v současnosti objevují a jsou přejímané ze západní kultury. Například přebíhání typicky bílých postav (předlohou, bývalými adaptacemi) herci jiné barvy pleti, či tvoření autentických příběhů daných etnicit. V praktické části bude detailněji sledováno zobrazení postav patřících k etnickým minoritám ve vybraných pořadech, a to do jaké míry jsou zobrazovány pozitivně, stereotypně atd. či vůbec mají dostatečný prostor oproti zbytku postav.											
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Cílem práce je zjistit, jak jsou dané minority zobrazované, do jakých rolí jsou obsazované a v jaké míře se do jejich zobrazení vpisují stereotypy typické pro danou skupinu. Zároveň je však důležité posuzovat i kladná zobrazení etnických menšin.											
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): 1. Úvod – vymezení tématu a cíl práce 2. Repräsentace minorit v televizní tvorbě – historie, současnost a trendy, repräsentace minorit v ČR 3. Definování etnických minorit v ČR – skupiny, stereotypy 4. Analýza vybraných pořadů 5. Závěr 6. Zdroje 7. Přílohy											

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

Analyzovat budu celé seriály, u nekonečných seriálů vybrané dějové linie.

MOST! (2019) - romské postavy (Zdeněk Godla, Klaudia Dudová a vedlejší)

Trpaslík (2016-2017) – afroevropská postava (Jakub Štorm)

Zrádci (2020) – vietnamské postavy (Lukáš Tran a vedlejší)

Einstein – Příběhy nesnesitelného génia (2020) – vietnamská postava (Lukáš Tran)

Ulice (2005-2021) – Afroameričan (Jared Bailey), vietnamské postavy (Nguyen Thi Ann Thu a další), ukrajinské postavy (Tereza Bebarová, Alexandr Minajev)

Ordinace v růžové zahradě 2 (2008-2021) – vietnamská postava (Ha Thanh Špetlíková), romská postava (Zdeněk Godla), afroevropská postava (Ben Cristovao)

Josef a Ly (2004) – vietnamské postavy (Anh Thu Nguyen Thi a další)

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Teoretické ukotvení reprezentace minorit, její důležitosti a vlivu.

Kvalitativní analýza reprezentace postav patřících, k etnickým minoritám. v hrané tvorbě v českých televizích. Tato analýza bude inspirována narativní analýzou.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

CASSINELLI SARAH MOON. "If we are Asian, then are we funny?": Margaret Cho's "All-American Girl" as the First (and Last?) Asian American Sitcom. *Studies in American Humor* [online]. 2008, (17), 131 [cit. 2021-7-20]. ISSN 0095280X.

DALTON, Mary M. a Laura R. LINDER. *Sitcom Reader, The: America Viewed and Skewed*. 2005. ISBN 9780791482636.

DARLINGTON, Patricia. *Cultural Minority Representation in the Media: A Historic View of Television's Underserved*. 2011

DUCILLE, Ann. *Technicolored: Reflections on Race in the Time of TV*. 2018

GATTINO, Silvia a Stefano TARTAGLIA. The effect of television viewing on ethnic prejudice against immigrants: A study in the Italian context. *International Journal of Intercultural Relations*[online]. 2015, **44**

GILLESPIE, Marie. *Television, Ethnicity and Cultural Change*. 1995

GIST, M. E. *Minorities in Media Imaginery*. *Newspaper Research Journal*, 1990

JIRÁK, Jan. *O stereotypch v médiách aneb Svět, který vidí média*. 2019

MATTHEWS, Malcolm. Why Sheldon Cooper Can't Be Black: The Visual Rhetoric of Autism and Ethnicity. *Journal of Literary* [online]. 2019, **13**(1), 57-74 [cit. 2021-7-20]. ISSN 17576458. Dostupné z: doi:10.3828/jlcs.2019.4

MOODY, David L. *The Complexity and Progression of Black Representation in Film and Television*. 2016

PANIS, Koen, Steve PAULUSSEN a Alexander DHOEST. Managing Super-Diversity on Television: The Representation of Ethnic Minorities in Flemish Non-Fiction Programmes. *Media and Communication* [online]. 2019, **7**(1)

PARK, Jane Chi Hyun. The failure of Asian American representation in All-American Girl and The

Cho Show. *Gender, Place* [online]. 2014, 21(5), 637-649 [cit. 2021-7-20]. ISSN 0966369X. Dostupné z: doi:10.1080/0966369X.2013.810596

REZAEI, Mohammad a Abbas KAZEMI. Representation of Ethnic Minorities in TV Series. *Tahqīqāt-i Farhangī-i Īrān* [online]. 2009, 1(4), 91-118 [cit. 2021-7-20]. ISSN 20081847. Dostupné z: doi:10.7508/ijcr.2008.04.005

TUKACHINSKY, Riva, Dana MASTRO a Moran YARCHI. Documenting Portrayals of Race/Ethnicity on Primetime Television over a 20-Year Span and Their Association with National-Level Racial/Ethnic Attitudes. *Journal of Social Issues* [online]. 2015, 71(1)

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

BRODSKÁ, Michaela. Proměny mediální reprezentace Romů ve zpravodajství TV Nova. Olomouc, 2017. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Filozofická fakulta

HANÁKOVÁ, Jolana. Etnická diverzita v televizních pořadech pro dětského diváka. Komparativní analýza vysílání ČT:D a CBBC} [online]. Brno, 2019 [cit. 2021-07-20]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/fca3ww/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Mgr. et Mgr. Michal Tkaczyk, Ph.D.

HOFMANOVÁ, Zuzana. Reprezentace homosexuality v americkém sitcomu na příkladu Will a Grace a Taková moderní rodinka. *Reprezentace homosexuality v americkém sitcomu na příkladu Will a Grace a Taková moderní rodinka / Zuzana Hofmanová ; vedoucí práce Milan Kruml ; oponent práce Martin Štoll* [online]. 2017 [cit. 2021-7-20].

KAMÍR, Adam. Reprezentace teen postav v televizních seriálech Skam a Skins} [online]. Olomouc, 2020 [cit. 2021-07-20]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/4ykmzo/>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Iveta Jansová, Ph.D.

KOPŘIVA, Pavel. Komunikační potřeby etnických minorit v televizním vysílání [online]. Brno, 2009 [cit. 2021-07-20]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/wktik/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Jiří PAVELKA.

JEDLIČKOVÁ, Jana. Diskurzivní analýza zobrazování neheterosexuálních teen postav v americké a britské fikční TV tvorbě od počátku 90. let 20. století do současnosti} [online]. Olomouc, 2016 [cit. 2021-07-20]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/d81r0q/>. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce doc. Mgr. Zdeněk Hudec, Ph.D.

JEDLIČKOVÁ, Jana. TŘI ETAPY ZOBRAZOVÁNÍ LGBT POSTAV V TV SERIÁLECH A SÉRIÍCH} [online]. Olomouc, 2010 [cit. 2021-07-19]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/0v162d/>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Jakub Korda.

RAŠEK, Dominik. \textit{Reprezentace trans identit v současné americké televizní tvorbě} [online]. Olomouc, 2021 [cit. 2021-07-20]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/1sl6qe/>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Iveta J

SEDLÁKOVÁ, Radka. OBRAZ ROMŮ V TELEVIZNÍM ZPRAVODAJSTVÍ. Brno, 2007. diplomová práce (Mgr.). MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ. Fakulta sociálních věd.

Datum / Podpis studenta/ky

29.7.2021

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

ZEIHOVA

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

.....

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO OBORU.

Obsah

ÚVOD 13

TEORETICKÁ ČÁST 14

1. DEFINOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ 14

- 1.1. Etnicita 14
- 1.2. Etnická minorita 15
- 1.3. Rasa a její vymezení vůči etnicitě 17

2. TEORETICKÉ UKOTVENÍ, STAV A VÝVOJ PROBLEMATIKY 19

- 2.1. Vnímaní etnických minorit 19
- 2.2. Stereotypizace etnických minorit 19
- 2.3. Etnicita v rámci kulturních studií 20
- 2.4. Rasizace (rasializace) 21
- 2.5. Postkoloniální teorie 22
- 2.6. *Othering* 22

3. MEDIÁLNÍ REPREZENTACE 24

- 3.1. Mediální konstrukce reality a vliv médií 25
- 3.2. Mediální reprezentace minorit 25

4. FENOMÉNY A PŘÍKLADY REPREZENTACE ETNICKÝCH MINORIT 27

- 4.1. Evropská specifika mediální reprezentace 27
- 4.2. *Blackface* a *cross-racial drag* 28
 - 4.2.1. *Blackface* v britské kultuře 28
 - 4.2.3. *Your Face Sounds Familiar* 29
- 4.3. Stereotypní reprezentace 30
 - 4.3.1. Původy stereotypní reprezentace Afroameričanů 30
 - 4.3.2. Historické stereotypní role Afroameričanů v televizi 31
 - 4.3.3. Romové v reality show 32
 - 4.3.4. Reprezentace v *dating* reality show 33
- 4.4. Nedostatečná reprezentace 34
 - 4.4.1. Ne-reprezentace Afroameričanů v 90. letech 34
- 4.5. Sebe-reprezentace 35
 - 4.5.1. *Chewing Gum* 35
 - 4.5.2. Humor zaměřený na sdílená traumata 36
- 4.6. Snaha o pozitivní reprezentaci 37
 - 4.6.1. Vývoj pozitivní reprezentace Afroameričanů 37
 - 4.6.2. Východoevropské postavy v britské tvorbě 39
 - 4.6.3. Reprezentace asijských Američanů v *All American Girl* 39
- 4.7. Progresivní praktiky 40
 - 4.7.1. *Colorblind casting* 40
 - 4.7.2. Přeobsazování rolí a stahování titulů po vraždě George Floyd 41

5. REPREZENTACE ETNICKÝCH MINORIT V ČESKU 44

- 5.1. Definování etnických minorit v Česku 44
- 5.1. Příklady reprezentace etnických minorit v Česku 44
 - 5.1.1. *Tvoje tvář má známý hlas* 45

Seznam instancí *blackface*, *brownface* a *yellowface* v pořadu *Tvoje tvář má známý hlas* 47

5.1.2. Příklady z veřejného diskurzu o obsazování etnických menšin	48
5.1.3. Reprezentace v rámci českých reality show	49

PRAKTICKÁ ČÁST 51

6. NARATIVNÍ ANALÝZA 51

6.1. Definování základních pojmů	51
6.1.1. Narace	51
6.1.2. Narativní analýza	52
6.2. Proces narativní analýzy	52
6.3. Charakterové typy pro narativní analýzu	53
6.3.1. Charakterové typy dle Vladimira Proppa	53
6.3.2. Charakterové typy dle Nicka Laceyho	54
6.4. Design výzkumu	57

7. ANALÝZA VYBRANÝCH TELEVIZNÍCH SERIÁLŮ 60

7.1. Analýza postav seriálu <i>MOST!</i>	60
7.1.1. František	61
7.1.2. Žaneta	65
7.1.3. Laco	69
7.1.4. Jožo	71
7.1.5. Další etnické postavy	73
7.2. Analýza postav seriálu <i>Trpaslík</i>	74
7.2.1. Luděk	74
7.2.2. Další etnické postavy	79
7.3. Analýza postav seriálu <i>Ordinace v růžové zahradě 2</i>	79
7.3.1. Tien	80
7.3.2. Ludvík	84
7.3.3. Další etnické postavy	87
7.4. Analýza postav seriálu <i>Zrádci</i>	88
7.4.1. Phi	88
7.4.2. Další etnické postavy	90
7.5. Závěr	91

ZDROJE 93

Knihy	93
Odborné články a studie	94
Další zpravodajské zdroje	98

ÚVOD

Dle studie z roku 2013 strávil průměrný Američan u televize 5 hodin a 15 minut denně. Ať už ní u seděl a aktivně ji sledoval, nebo mu běžela v pozadí a byl pouze pasivním konzumentem.¹ Rozvoj internetu a *smart* zařízení tomu určitě nijak neublížil, naopak. Rozproštěl tento časový úsek a mediální obsah mezi více zařízení a platform. Příkladem je Netflix, který může uživatel konzumovat na počítači, televizi, tabletu nebo v telefonním mobilu.²

Je logické, že na základě těchto vlastností mají myšlenky a zprávy zakomponované do tohoto konzumovaného televizního obsahu velký vliv na jeho diváky. Podle průzkumů Morgana a Shanahana (1999) může televize výrazně ovlivňovat pohledy konzumentů na sociální otázky, včetně těch rasových a etnických. Jiné výzkumy, jako je například ten od Shorta (2013), potvrzují korelaci mezi změnou názorů vůči určité etnické skupině na základě sledování médií s etnickým podtextem či linkou. Převážně se tento efekt týká postav, které dané etnikum zobrazují stereotypicky a limitovaně. To ovlivňuje jak postoje, názory, tak i chování diváků vůči nim. Vliv má zároveň televize na to, jak vnímají etnika sama sebe uvnitř společnosti.³ Vyobrazování ras a etnik se liší napříč dobou a společenským rozvojem. Paralelně s tím se obměňují i názory, které jsou divákům interpretovány skrze média.⁴

Jelikož v České republice prozatím neexistuje žádná komplexní studie či analýza toho, jak se ve veřejném prostoru, a hlavně ve fiktivní tvorbě, vyobrazují různá zde přítomná etnika, rozhodl jsem se soustředit na toto téma. V zahraničí je velmi diskutovaným a v českém prostředí bude do určité míry specifickým, ať už kvůli větší homogenitě společnosti nebo také vlivu komunismu.

V teoretické části mé diplomové práce se zaměřuji na mediální reprezentaci etnických minorit situovanou na evropský kontinent. Na to následně navazuji praktickou částí, kdy zprostředkovávám narativní analýzu vybraných televizních seriálů, které vznikly přímo v České republice. V rámci této analýzy se soustředím na vyobrazení jednotlivých etnik.

¹ SHORT, J. How Much Media? Report on American Consumers. In: Institute for Communications Technology Management, Marshall School of Business, University of Southern California [online]. University of Southern California, 2013 [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://www.marshall.usc.edu/faculty/centers/ctm/research/how-much-media>.

² NIELSEN. *What a Difference the Day(part) Makes*. In: Nielsen Power [online]. Nielsen Power, 2013 [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://www.nielsen.com/us/en/newswire/2013/what-a-difference-the-day-part-makes.html>.

³ TUKACHINSKY, Riva, Dana MASTRO a Moran YARCHI. Documenting Portrayals of Race/Ethnicity on Primetime Television over a 20-Year Span and Their Association with National-Level Racial/Ethnic Attitudes. *Journal of Social Issues* [online]. 2015, 71(1), 17-38 [cit. 2021-10-30]. ISSN 00224537. Dostupné z: doi:10.1111/josi.12094

⁴ MORGAN, Michael & SHANAHAN, James. (1999). *Television and Its Viewers: Cultivation Theory and Research*. Michael Morgan. 10.1017/CBO9780511488924.

TEORETICKÁ ČÁST

1. DEFINOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V této kapitole se věnuji zejména definování základních pojmů, se kterými pracuji ve své diplomové práci. Těmito pojmy jsou etnicita, etnická minorita a vymezení rozdílů tohoto termínu s rasou.

1.1. Etnicita

Slovník *Cambridge Dictionary* definuje slovo etnicita (v angličtině *ethnicity*) jako velkou skupinu lidí se sdílenou kulturou, jazykem, historií, tradicemi apod. Její další definicí je faktická náležitost člověka do dané skupiny či jako velkou skupinu lidí, kteří mají stejný národnostní, rasové a kulturní původ.⁵

Etnicita je kulturní propojení skupiny lidí, kteří se společně identifikují. Do tohoto uskupení jsou konstruováni a zařazováni na základě sdílených atributů, které je odlišují od jiných dalších skupin. Tyto společné atributy mohou být různé. Většinou jde ale o set více atributů, jako je národnost, původ, rasa, jazyk, historie, tradice nebo náboženství. Typicky podobné je také společenské zařazení skupiny.⁶ James Peoples a Bailey Garrick (2012) ve své knize definují etnickou skupinu jako pojmenovanou sociální kategorii lidí, která je založena na vnímání sdíleného společenského prožitku nebo individuálních zkušeností z řad jejich předků. Členové etnické skupiny vnímají totožně historii a tradice, které je odlišují od ostatních (nejen) etnických skupin. Etnická identita daného člověka je silným emočním i psychologickým komponentem, který jeho svět dělí do protichůdných kategorií „oni“ a „my“.⁷

Zatímco sociální stratifikace dělí, nebo spojuje lidi podle mnoha socioekonomických faktorů na imaginárních horizontálních osách. Etnická identita dělí a spojuje lidi podle vertikálních os. Etnické skupiny tak teoreticky přesahují socioekonomické a třídní rozdíly mezi lidmi, a v teorii by měly do jedné skupiny spojovat lidi ze všech nebo více socioekonomických a třídních vrstev populace.⁸

Etnicita je dle zdroje skupinové identity dělena na různé typy. Skupinová identita je zdůrazněna pro definování členství v dané etnické skupině. Mezi zmíněné typy patří:

- **etno-lingvistické** (důraz na jazyk nebo dialekt)
- **etno-regionální** (důraz na lokální soudržnost v rámci vybrané geografické izolovanosti)
- **etno-nacionalistické** (důraz na národní identitu a sdílený občanský řád)

⁵ ETHNICITY: English meaning. In: Cambridge Dictionary [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2023 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ethnicity>

⁶ KANCHAN, Chandra. (2012). *Constructivist theories of ethnic politics*. Oxford University Press. pp. 69–70. ISBN 978-0-19-989315-7. OCLC 829678440.

⁷ BARKER, Chris. *The SAGE Dictionary of Cultural Studies*. SAGE. 2004. ISBN 9780761973416. str 62-63

⁸ PEOPLES, James G. & BAILEY, Garrick, "Humanity: An Introduction to Cultural Anthropology" (2012). *Sociology & Anthropology Faculty Books*. 9. str. 389

- **etno-rasové** (důraz na sdílený fyzický vzhled a fenotyp)
- **etno-religionistické** (důraz na sdílenou příslušnost k danému náboženství)
- **etno-kulturní** (důraz na sdílenou kulturu nebo tradici)⁹

Etnicita je občas zaměňována s národností, která však zcela odlišně charakterizuje člověka. Národnost (anglicky *nationality*) je dle *Cambridge Dictionary* oficiální právní náležitost nebo příslušnost k dané zemi. Ale v rámci druhotné definice slovníku je také uskupení lidí stejné rasy, kultury a tradicí, v čemž se definice lehce překrývá s etnicitou. Etnicita však nemá oficiální státní rámec podobný jako národnost.¹⁰ V rámci etnického nacionalismu jsou tyto dvě charakteristiky, národ a etnicita, spojené. Národ je tu definován skrze etnický původ. Důraz je kladen na etnocentrický přístup k mnohým politickým otázkám v rámci národa.¹¹ Podle této teorie sdílejí lidé stejné etnicity většinou dědictví, jazyk, víru či etnický původ. Příslušníci jiné etnicity mohou být v rámci etnického nacionalismu považováni za podřadné.¹²

Člověk nemusí být členem pouze jedné etnické skupiny a ujmout se pouze jedné etnické identity, velmi záleží na jeho sociální situaci. Například ve Spojených státech amerických se jeden člověk může identifikovat jako Američan, Euroameričan (tedy Američan evropského původu), italský Američan a zároveň třeba ještě sicilský Američan. Stejná sociální situace však nemůže nastat třeba v Evropě, kde bude italský Američan považován „skutečnými“ Italy pravděpodobně za Američana maximálně s italským původem.

Situační povaha etnických identit poukazuje na jev zvaný *hierarchical nesting of identity*, kdy se více etnických skupin spojí do jedné větší skupiny s větší sociální silou. Mohou tak mít ve společnosti vyšší úroveň etnické identity, která hierarchicky řadí etnické identity v kategoriích „my“ a „oni“ na různé úrovně s různou sociální mocí.¹³

1.2. Etnická minorita

Etnická minorita je typ minoritní skupiny, kterou lze definovat více způsoby. Tím nejjednodušším způsobem je demografická definice, kdy minoritní skupinu bereme z pohledu její velikosti ve společnosti. Skupina, která má ve společnosti nejméně členů, je tak zkrátka považována za minoritní. Pokud však bude minoritní skupina definována ze sociologického pohledu, není jí skupina s nejméně členy ve společnosti, ale ta, která má nižší společenské hierarchické postavení v rámci mocenských struktur.

⁹ SMITH, Anthony D.. (1987) [1986]. *The Ethnic Origins of Nations*. str. 157-158

¹⁰ NATIONALITY: English meaning. In: Cambridge Dictionary [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2023 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/nationality>

¹¹ SMITH, Anthony D.. (1987) [1986]. *The Ethnic Origins of Nations*. Oxford and New York: Blackwell. ISBN 9780631152057. str 134-149

¹² MULLER, Jerry Z. (2008). "Us and Them: The Enduring Power of Ethnic Nationalism". *Foreign Affairs*. **87** (2): 18–35. JSTOR 20032578.

¹³ PEOPLES, James G. & BAILEY, Garrick, "Humanity: An Introduction to Cultural Anthropology" (2012). str. 389

Minoritní skupina je si vědoma své vlastní minoritní existenci a členství v ní je většinou dáno již při narození. Uvnitř etnické minority často vznikají intimní vztahy různé hloubky. Většinou jde o skupinu lidí, kteří zažívají nevýhody a příkoří neúměrné těm, které zažívají členové dominantní společenské skupiny, majority. Ukázkovým příkladem je Jihoafrická republika v době Apartheidu, kdy měli veškerou sociální, ekonomickou i politickou moc běloši evropského původu nad místními černochy. Ti tak byli minoritou v zemi svých předků a svého původu nehledě na většinový počet obyvatel v celé zemi. (Bílá populace v Jihoafrické republice tvořila a současně i tvoří kolem 10 %.)¹⁴

Slovník Cambridge Dictionary definuje termín etnická minorita (v anglickém jazyce *ethnic minority*) jako danou etnickou skupinu (skupinu lidí se sdílenou kulturou, tradicí, jazykem a historií), která žije v zemi, kde většina lidí spadá do jiné etnické skupiny, než je ta jejich.¹⁵

Základních pět charakteristik, podle kterých můžeme definovat jakoukoliv minoritní skupinu dle autora Josepha F. Healyho (2019), jsou tyto:

- **nerovnost**
- **viditelnost**
- **povědomí**
- **připsání** (anglicky *ascription*)
- **intimní vztahy**

Nerovnost je určitý vzorec nevýhod, který se liší v čase a místě a od menších nerovností může dospět až k těm signifikantním, jako jsou exploatace, otroctví, terorismus a genocida (úmyslné a systematické vraždění lidí patřících do dané minoritní skupiny). V nerovnosti se většinou aktivně účastní dominantní skupina, která benefituje z nerovných podmínek mezi jimi a minoritní skupinou. *Viditelnost* znamená viditelný rys, vlastnost nebo charakteristiku, kterou skupina oplývá. Může být kulturní, fyzická i obojí. Etnická minoritní skupina je rozlišitelná např. skrze své kulturní rysy, zatímco rasová minoritní skupina skrze fyzické. V rámci *povědomí* jsou si minoritní skupiny vědomy svého sdíleného sociálního statusu, díky čemuž mezi nimi vzniká vnitroskupinové pouto a smysl pro solidaritu. Čtvrtá charakteristika, kterou je *připsání*, odkazuje na fakt, že danému členovi skupiny je status „připsán“ většinou již při jeho narození a není snadno změnitelný. Není např. schopný snadno změnit svou rasu, zároveň ale je tato vlastnost změnitelná u náboženství. *Intimní vztahy* vznikají mezi členy minoritních skupin, jelikož tvoří emoční pouta s lidmi, kteří jsou jim v mnoha ohledech podobní a mají podobné prožitky. To samé však činí i členové dominantních skupin. Často to bývá podpořené

¹⁴ HEALEY, Joseph F., STEPNIČKA, Andi a EILEEN O'BRIEN, ed. Race, Ethnicity, Gender, & Class: The Sociology of Group Conflict and Change. 8. edice. Thousand Oaks, California: SAGE Publications, 2019. ISBN 9781506346946. str. 44

¹⁵ ETHNIC MINORITY: English meaning. In: Cambridge Dictionary [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2023 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ethnic-minority>

i společenským systémem jako například rasovou segregací v USA, která zakazovala mezirasové manželství a omezovala i jiné interakce.¹⁶

Členství v minoritní skupině může být danému člověku připsáno na základě různých kategorií, které ho řadí do nějaké z existujících minorit. Nejčastěji jimi jsou:

- **etnicita** (etnická minorita)
- **rasa** (rasová minorita)
- **náboženství** (náboženská minorita)
- **sexuální orientace** (sexuální minorita)
- **fyzické či mentální postižení**

Člověk může být členem více minoritních skupin naráz, například etnické a náboženské. Zároveň může být součástí dominantní a také minoritní skupiny. V tomto případě záleží vždy na tom, v jakém je to aspektu. Příkladem je situace, kdy člověk může být v dané zemi součástí etnické minority, ale jako heterosexuál může (z tohoto pohledu) patřit do dominantní skupiny. Tomuto fenoménu se říká „intersekcionalita“ a zkoumá, jak jsou členové jakékoliv skupiny ovlivněni povahou své pozice v dalších systémech a formách sociální nerovnosti. Tento koncept vznikl během zkoumání postavení žen jiné barvy pleti ve společnosti, které čelí diskriminaci jak na základě svého genderu, tak své rasy.¹⁷

Etnické minority lze dle vztahu k národům dělit na více typů – národní, sub-národní a trans-národní. Národní skupina je etnická skupina, která si přivlastňuje právo na separátní vlast nebo svou domovinu (geografický region, nad kterým daná etnická skupina vyjadřuje svá exkluzivní vlastnická práva), politickou autonomii a sebe determinaci. Sub-národní skupina je závislá etnická skupina uvnitř větší národnostní skupiny, která postrádá koncept separátní domoviny a nevyjadřuje žádná inherentní práva na politickou autonomii či sebe determinaci. Trans-národní skupina je etnická skupina komunity lidí žijících mimo zemi jejich původu.¹⁸

1.3. Rasa a její vymezení vůči etnicitě

Rasa je sociálně konstruovaná charakteristika člověka vzniklá na základě vnímaných fyzických a biologických vlastností, jako je barva pleti, vlasová textura, ale i původ a rodokmen. Většinou se definuje skrze společenské a historické myšlenky dle toho, co v dané době bylo z biologických charakteristik vnímáno jako důležité.

¹⁶ HEALEY, Joseph F., STEPNIČKA, Andi a EILEEN O'BRIEN, ed. *Race, Ethnicity, Gender, & Class: The Sociology of Group Conflict and Change*. 8. edice. Thousand Oaks, California: SAGE Publications, 2019. ISBN 9781506346946. str. 45-50

¹⁷ RITZER, George. *Essentials of Sociology*. 4. edice. California: SAGE Publications, 2020. ISBN 1544388020. str. 379-383

¹⁸ PEOPLES, James G. & BAILEY, Garrick, *Humanity: An Introduction to Cultural Anthropology*. str. 393-394

Narozdíl od etnicity nehrají u definování rasy roli kulturní charakteristiky, jako je jazyk, náboženství, tradice a kultura. Ty se totiž mezi rasovými skupinami zásadně liší díky četnosti a nepropojenosti jejich členů. Ačkoliv se rasa a etnicita definují odděleně, rozdělení mezi nimi není vždy úplně jasné a často dochází k překrývání těchto slov. Rasové skupiny se často zaměřují za etnické a naopak. Například běloši jsou často pokládáni za rasovou skupinu, které se podřizují etnické skupiny jako jsou například Slované nebo Skandinávci. Ale černoši se namísto rasy často pokládají za etnicitu, a to třeba v kontextu Spojených států amerických.^{19 20}

Antropoložka Nina Jablonski (2010) popisuje rozdíl mezi rasou a etnicitou takto: „*Rasa je chápána většinou lidí jako mix fyzických, behaviorálních a kulturních atributů. Etnicita chápe rozdíl mezi lidmi primárně na základě jazyka a jejich sdílené kultury.*“ Rasa se tak dá vnímat jako něco biologicky vrozeného a sdíleného po generace, zatímco etnicita je spíše něco, co nabudeme postupně v životě nebo sami sobě připsujeme, a to dle faktorů jako místo, na kterém žijeme, nebo kultura, kterou sdílíme s ostatními.²¹

Tím se dostáváme k dalšímu hlavnímu rozdílu mezi rasou a etnicitou, kterým je situace, kdy je rasa něco, co je člověku připsáno na základě fyzických charakteristik a co si daný člověk nemůže vybrat. (Pokud odhlédneme od kontroverzního tématu transracionalismu, které propagují osobnosti jako Rachel Dolezal nebo Oli London. Lidé narození jako běloši se ale později v životě identifikují jako černoš/černoška a Asiatka/Asiat.²²) Svou etnicitu určenou jazykem, národností nebo kulturou si však lidé mohou vybrat, a mít tak dokonce i více etnických identit. Někdo se může identifikovat jako „*Asian American*“ (tedy Američan asijského původu), aškenázský Žid nebo třeba Italo-Čech a tak dále.²³

¹⁹ RITZER, George. *Essentials of Sociology*. 4. edice. California: SAGE Publications, 2020. ISBN 1544388020. str. 372

²⁰ BARKER, Chris. *The SAGE Dictionary of Cultural Studies*. SAGE. 2004. ISBN 9780761973416. str 62-63

²¹ JABLONSKI, Nina G. a George CHAPLIN. Human skin pigmentation as an adaptation to UV radiation [online]. In: . 5.5.2010, s. 107 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1073/pnas.0914628107>

²² BRUBAKER, Rogers. The Uproar Over 'Transracialism'. In: *The New York Times* [online]. New York City: The New York Times Company [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2017/05/18/opinion/the-uproar-over-transracialism.html>

²³ BRYCE, Emma a Stephanie PAPPAS. What's the difference between race and ethnicity? [online]. In: . 1.2.2023, s. 1 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.livescience.com/difference-between-race-ethnicity.html>

2. TEORETICKÉ UKOTVENÍ, STAV A VÝVOJ PROBLEMATIKY

V této druhé kapitole se věnuji základním teoriím, které se týkají rasy a etnicity v kulturních studiích a také společenskému postavení etnických minorit. Hlavně toho, jakým stereotypním pohledům od majoritní společnosti čelí. Tato část je zároveň důležitá i pro praktickou část diplomové práce, kde vyhodnocuji stereotypní vyobrazování minorit v médiích.

2.1. Vnímaní etnických minorit

Etnicitu jako sociologický fenomén začali antropologové výrazně studovat hlavně v 60. letech minulého století. Termíny „etnický“ a „etnicita“ se staly běžně používanými a ustálila se i slovní spojení jako „etnické jídlo“, „etnický hlas“, „etnický konflikt“, „etnické oblečení“, „etnická čtvrť“ nebo „etnické studie“.²⁴

Pokud se na etnické minority díváme z pohledu jejich interakcí s majoritou, můžeme nalézt čtyři hlavní vzory chování. Těmi jsou:

- **pluralismus** – Existuje ve společnostech, kde je schopno koexistovat více skupin (rasové, etnické, náboženské, sexuální orientace atd.) bez toho, aniž by ztrácely své individuální kvality.
- **asimilace** – Nastává, když minoritní skupina začne přejímat charakteristiky dominantní skupiny a zanechává svých původních zvyků a kultury. Může být nucená (např. nedobrovolné převychovávání indiánských dětí v USA) anebo dobrovolná (např. amerikanizace imigrantů v USA, kteří s postupem času přijali angličtinu za svůj rodný jazyk a adoptovali americké mainstreamové zvyky a kulturu)
- **segregace** – Fyzická a sociální separace majoritní a minoritní skupiny (např. legislativně ukotvená v USA do 60. let), která může do určité míry na neoficiálních bázích fungovat i nyní třeba v podobě „etnických“ škol a čtvrtí, ve kterých nebydlí lidé z majoritní bělošské skupiny.
- **genocida** – Aktivní a systematický pokus o vyhlazení celé minoritní skupiny lidí majoritní skupinou lidí (např. Židé vs. Němci během 2. světové války, Indiáni v USA v 19. století)²⁵

2.2. Stereotypizace etnických minorit

Etnické skupiny se často potkávají se stereotypy, předsudky a diskriminací. Stereotyp je generalizace celé skupiny lidí, kdy je všem připisována stejná charakteristika a vychází najevo při běžných sociálních interakcích. Jedná se o pojem úzce spojený s Walterem Lippmanem (2015), který ho zkráceně pokládá za obraz o dalších lidech tvořený v naší hlavě,²⁶ a který například Jan Jiráček a Barbora Köpplová (2009) vykládají jako „*sociální klasifikaci určitých skupin a jejich následnou*

²⁴ PEOPLES, James G. & BAILEY, Garrick, *Humanity: An Introduction to Cultural Anthropology*. str 378

²⁵ RITZER, George. *Essentials of Sociology*. str. 385-387

²⁶ LIPPMANN, Walter. *Veřejné mínění*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0939- 3., str. 81

*reprezentaci pomocí zjednodušených, neověřitelných, zobecňujících znaků, jež přímo či nepřímo představují soubor hodnot, soudů a předpokladů týkajících se chování určitých sociálních skupin, jejich vlastností, minulosti a vývoje.*²⁷ “

Stereotypy mohou být pozitivní i negativní. U rasových a etnických minorit jde však převážně o ty, které nejsou v jejich prospěch a jsou utvářené dominantní společenskou skupinou. Například – Bílého studenta z prestižní univerzity bude většinová společnost považovat za důvěryhodnějšího než člověka černošského původu, a hlídač v obchodě ho bude pravděpodobně bedlivěji sledovat. Předsudky jsou předpojaté negativní postoje, názory a pocity vůči minoritám, které jsou typicky odvozené z ničím nepodložených názorů a samotných stereotypů převládajících ve společnosti.

Diskriminace je nepříznivé a nespravedlivé chování k minoritám vznikající z negativních stereotypů ve spojení s předsudky. Diskriminace může být jak formální, tak neformální. Tedy v pracovním prostředí nebo i v denním společenském životě. Její součástí je také fakt, že majoritní skupina upírá minoritním členům příležitosti a odměny, které jsou jim snadněji přístupné. Ve většině demokratických zemí je jakákoliv forma diskriminace nelegální.

Stereotypy přitahují lidskou pozornost a jsou psychologicky důležité pro tvorbu obrazů a jejich následné udržení v naší mysli. Pro lidi je velmi často snadné si tyto nesprávně vytvořené obrazy držet, nehledě na střet s jinou realitou.²⁸

2.3. Etnicita v rámci kulturních studií

Antiesencialisté v rámci kulturních studií tvrdí, že etnické skupiny nejsou založeny na prvotních vazbách nebo univerzálních kulturních charakteristikách dané skupiny, ale jsou formovány skrze diskursivní praktiky. Etnicita je tak podle nich formována tím, jak mluvíme o skupinových identitách a jak identifikujeme vztahový koncept mezi skupinami. Formuje se také v rámci sebeidentifikace a sociální askripce.

Vlastní názory na identitu dané osoby nezávisí jen na tom, čím si myslí, že je, ale také čím podle sebe rozhodně není. Tedy například, že Srbové nejsou Chorvati, Bosňané nebo Albánci. Etnicita však není předem daný kulturní rozdíl, ale proces formování a utváření hranic mezi lidmi. Tato distinkce je často sociálně konstruována kolem rysů, které propagují univerzalitu, teritorium a čistotu. Konverzace o etnicitě často užívají metaforické významy jako „krev, bratrství, domovina.“²⁹

²⁷ JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPOVÁ. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3. str 120

²⁸ RITZER, George. *Essentials of Sociology*. str. 380-381

²⁹ BARKER, Chris. *The SAGE Dictionary of Cultural Studies*. str 62-63

2.4. Rasizace (rasializace)

Rasizace nebo rasializace (anglicky *racialization*) je sociologicko-politický proces, ve kterém je společenská skupina „proměněna“ do rasy skrze rasovou klasifikaci, za kterou stojí majoritní mocná skupina ve společnosti. Tato skupina jim připisuje jejich identitu, se kterou se samotná skupina nemusí identifikovat. Proces rasizace odkazuje na způsob, při kterém vznikají na základě biologických charakteristik, kterým je připisována značná důležitost, sociální vztahy mezi lidmi. Proces tvorby rasy je tak výrazně více sociálním konstruktem než biologickou kategorií.^{30 31}

Často se mylně chápe jako jednotlivý neopakovatelný akt, ale adekvátnější vysvětlení rasizace je jako dlouhodobý proces, který sice má své ukončení, ale velmi často dlouho trvá nebo je dokonce do určité míry permanentní. Vychází velmi často z interakcí s dominantní skupinou, která připisuje tuto identitu minoritní skupině pro posílení svého společenského postavení. Proces rasizace se vyvíjí skrze rasismus a uvědomělé odlišení mezi identitami majority a minority ve společnosti. Dominantní skupina je v tomto procesu většinou pokládána za rasizátora, zatímco ta minoritní je označována za rasizované. Rasizované skupiny se tak časem dostávají do stavu internalizované oprese, a to skrze vynucený společenský konstrukt toho, že jsou rasy a etnicity vzájemně odlišné a nerovné v ekonomických, politických a sociálních aspektech života.^{32 33}

Příčiny rasizace mohou být různé. Jednou z nejpravděpodobnějších a nejčastějších příčin tohoto procesu je příchod nových obyvatel do etnicky homogenní či asimilované země, a to hlavně pokud jde o chudé nově přicházející obyvatele (typicky váleční uprchlíci). Rasizace však nemusí nastat hned při jejich příchodu, ale případně i později, a to v případě ekonomických a politických změn, u kterých může, ale nemusí, být vnímáno spojení s příchozí minoritou. Lidé jiného genotypu jsou tak prvními terči na vinění při jakékoliv krizi. Obecně bychom tak mohli označit za příčinu pocit ohrožení nebo hrozby pro dominantní populaci, která tak vinu za svůj pocit přenáší na minoritu.

Efekty rasizace se dají dělit na tři úrovně. Do první spadají efekty jako nadávání, vinění, démonizace a další formy stigmatizace. Do druhé úrovně patří diskriminace, segregace, vypuzování a další formy vyloučení ze společnosti. Do třetí úrovně pak řadíme ty nejpřísnější formy, jako je pronásledování, perzekuce, věznění a lynčování.³⁴

³⁰ BARKER, Chris. The SAGE Dictionary of Cultural Studies. str 170-171

³¹ GONZALEZ-SOBRINO, Bianca a Devon R. GOSS. The Mechanisms of Racialization Beyond the Black/White Binary. Routledge, 2021. ISBN 9781032090184.

³² HOYT, Carlos. The Arc of a Bad Idea: Understanding and Transcending Race. Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-938627-7.

³³ GANS, Herbert J. (2016): Racialization and racialization research, Ethnic and Racial Studies, DOI: 10.1080/01419870.2017.1238497

³⁴ GANS, Herbert J. (2016): Racialization and racialization research, Ethnic and Racial Studies.

2.5. Postkoloniální teorie

Postkoloniální teorie je široká studie efektů kolonialismu na kultury a společnosti. Zejména v kontextu toho, jak Evropa ovládala země tzv. třetího světa a jak na to tyto země odpovídaly, respektive tomu vzdorovaly. Sleduje politické i kulturní změny. Předpona „-post“ neznámá jen chronologickou posloupnost kolonialismu, ale také to, že se objevilo něco stojící jako opak statusu quo nastaveného kolonialismem. V rámci kultury, kriticky přistupuje k výtvorům ze zemí, které byly, nebo současně jsou, koloniemi jiných států, ale také kultuře zaměřené na lidi z kolonie tvořenou lidmi z kolonizátorských států (např. knihy romantizující vztah mezi kolonizátorem a ženou z kolonie). Vychází z konceptů *otherness* a rezistence.^{35 36}

Na postkoloniální teorii, která je součástí postkolonialismu, se dá nahlížet z pozitivního i negativního hlediska. Z pozitivního hlediska znamená postkoloniální teorie odpor vůči exploatativním a diskriminačním praktikám nehledě na časoprostor. Z negativního hlediska je na postkoloniální teorii pohlíženo jako na teorii, která není úplně jednoznačná a vychází do určité míry z pověřivosti.³⁷

2.6. Othering

Othering je teoretický koncept vysvětlující procesy toho, jak jsou podle společenských věd situovány etnické minority uvnitř specifického společenského kontextu a jak tento společenský kontext identity minorit podmiňuje. *Othering* zároveň vychází z postkoloniální teorie. Tato teorie se dotýká struktury formování identity, která se dá rozdělit na nejméně dvě určité vrstvy. První vrstvou je fakt, že sílu na konstruování identity mají ti, kteří jsou mocní uvnitř společnosti. Druhou vrstvou je formace identity dichotomický vztah mezi sebou a ostatními.³⁸

Teorie formace identity v rámci konceptu *othering* stručně předpokládá, že jsou podřízeným osobám nabízeny podřízené a degradující pozice „*others*“. V rámci těchto procesů má centrum (tedy společenské nadřazení) moc popisovat a konstruovat identitu těch ostatních, jim podřadných, osob. Teorie vychází z původního konceptu Gayatri Chakravorty Spivak (1985). Její koncept je první systematický a od jiných konceptů formování identity zásadně odlišný v tom, že se nesoustředí na fascinaci s „*others*“ a v rámci *colonial gaze* (fascinace a případná sexualizace jiných etnických menšin) neobsahuje ambivalenci vůči nim a exotismu.³⁹

Spivak v rámci britského koloniálního impéria tuto teorii uváděla na multi-dimenzionálním příkladu Indů. První dimenzí je anglický kapitán, který cestuje na koni po Sirmuru, aby řekl místním,

³⁵ RUKUNDUWA, Lazare & ANDRIES Aarde . (2009). The formation of postcolonial theory. *Hervormde Teologiese Studies*. 63. 10.4102/hts.v63i3.237.

³⁶ HART Jonathan; GOLDIE, Terrie (1993). "Post-colonial theory". In Makaryk, Irene Rima; Hutcheon, Linda; Perron, Paul (eds.). *Encyclopedia of contemporary literary theory: approaches, scholars, terms*. Toronto, Canada: University of Toronto Press. ISBN 978-0-8020-5914-7.

³⁷ LYE, John. Contemporary Literary Theory. In: ENGL 4F70 [online]. Brock University, 1998 [cit. 2023-03-05].

³⁸ JENSEN, S.Q. (2011). Othering, identity formation and agency. *Qualitative Studies*, 2(2): 63-78.

³⁹ JENSEN, S.Q. (2011). Othering, identity formation and agency. *Qualitative Studies*, 2(2): 63-78.

kdo jsou jejich páni. Zde jde ze sociologického hlediska o dimenzi moci a vzbuzování povědomí v podřízených o tom, kdo je držitelem oné moci. Druhá dimenze je demonstrována na dopise generála, který píše o místních jako o „*these highlanders*“ a spojuje je s brutalitou a zrádností. V sociologických termínech je tato část primárně o konstruování identity podřízeného etnika jako patologického a morálně podřadného. Třetí dimenze je ilustrována na dopise *Board of Control in the British East India Company*, v němž se píše, že by indická armáda v koloniální Indii neměla získat přístup k znalostem a technologiím Britů. Tato dimenze popisuje vědomosti a technologické vymoženosti jako majetek silnější skupiny, ne koloniálních „*others*“.⁴⁰

⁴⁰ SPIVAK, G. C. (1985). The Rani of Sirmur: an essay in reading the archives. *History and Theory*, 24(3): 247-272

3. MEDIÁLNÍ REPREZENTACE

Termín mediální reprezentace má více výkladů lišících se dle teoretiků, které jej vykládají. Pokud se na základní význam termínu podíváme skrze české teoretiky Jana Jiráka a Barboru Köpplovou (2007), tak ti tento termín vykládají ve své publikaci dvojité, ale se vzájemně se doplňujícími významy. První výklad je podle mediální produkce, která prezentuje náš reálný svět (skutečnou verzi) skrze blízkou vlastní či zprostředkovanou realitu. Pokud mediální produkce prezentuje náš reálný svět ve verzi, v níž jej známe, jsme ji tak schopni snadněji akceptovat. Podle druhého výkladu je mediální reprezentace konkrétní podoba, která je přiřazována pro nás jinak abstraktním pojmům. V konečném důsledku tak můžeme v televizi nebo filmu vidět buď náš nebo cizí „zhmotněný“ fiktivní nápad či myšlenku.⁴¹

Norman Fairclough (1995) rozšířil teorii mediální reprezentace o názor, v rámci kterého je mediální reprezentace přítomna ve všech textech, a to spolu s konstrukcí daných identit a vztahů mezi nimi. Mediální obsahy nejsou totiž vždy jen přímým odrazem reality, ale také konstrukcí na základně vlastní optiky. Ta je závislá na mnoha proměnných, jako je tvůrce, zájem, cíl a sociální pozice.⁴² Důležité je také zmínit myšlenku, že takto konstruované mediální obsahy jsou pro příjemce faktickými, a to z toho důvodu, že mediální příjemci berou zpravodajství za objektivní a spoléhají se na něj jako na důvěryhodný zdroj informací. Není pro ně snadno nahraditelný jiným zdrojem, který by byl stejně spolehlivý nebo dokonce spolehlivější. Zpravodajská média jsou tak pro mnohé lidi tvůrcem reality světa kolem nich, i když je tato realita produkována výhradně zpravodajci a tvůrci těchto médií, kteří selektují, jakou realitu svým příjemcům zobrazí.⁴³

Pojem mediální reprezentace může být také kategorizován dle Dyera (1985), a to v rámci jeho významového výkladu čtyřmi způsoby nebo podkategoriemi. Dyer jako první ve svém výkladu bere v potaz to, že se mezi tvůrcem a jeho následným příjemcem může lišit pochopení mediálního obsahu. Dyerovy podkategorie jsou:

- **znovu-zpřítomnění a znovu-předvedení**
- **reprezentativnost a typizace** jako stále se opakující zprostředkování sociálních skupin
- **charakteristika postojů** zastoupených v předvedení postavy nebo scény založených na osobních názorech a rozhodnutí autora
- **postoje interpretované v znovu-předvedení**⁴⁴

⁴¹ JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-287- 4., str. 151-152

⁴² FAIRCLOUGH Norman, *Media discourse*, 1995, London: Edward Arnold, ISBN:0-415-22514-0, str. 103

⁴³ KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. 1995, Praha: Karolinum, ISBN: 80-7184-134-X, str. 125

⁴⁴ DYER, Richard. *Talking popular television seriously*. In *TV and schooling*. London: British Film Institute Education Dept. in association with University of London Institute of Education, 1985, str. 186

3.1. Mediální konstrukce reality a vliv médií

Média mohou mít významný dopad na společnost, který může přejít i do vlivu na chování, postoje a názory jednotlivých osob. Podle Jiráka a Köpplové (2009) mohou média skrze svůj vliv šířit poznání, vzdělávat, pomáhat rozhodování, ale mít i vliv na životní styl lidí. Zároveň mají i negativní dopady, jako je zastrašování, uvádění v omyl, vyvolání napětí nebo navádění ke společensky nežádoucímu chování. Média jsou zároveň schopna posilovat i ohrožovat stabilitu společnosti, či uvnitř ní brzdít různé změny a evoluční procesy.⁴⁵

Jejich primárním úkolem je ale kromě těchto jevů přinášet informace o našem světě, což vede k nevyhnutelnému vzniku „dvou světů“. Jednoho reálného, vzniklého z mediální zkušenosti, který prezentují média, a druhého vzniklého z naší sociální zkušenosti, který je tvořen přímými zkušenostmi a skutečnostmi kolem příjemce. Oba tyto světy a zkušenosti se utvářejí, vyvíjejí a vzájemně potvrzují, nebo vyvracejí názory příjemce. Mohou se prolínat, ale zároveň si i velmi výrazně oponovat. Vzniká například obecná nedůvěra v média. Mediální skutečnost má však stále významnější pozici než ta osobní. I když jsou média každodenní součástí a ve velkém se podílí na tvorbě reality našich životů, je nutné odhalovat i záměry mediálních obsahů, které mohou ve finále mít vliv na vnímání reálného světa skrze svá sdělení.^{46 47}

Kromě toho, že média vyvíjejí vliv na své příjemce, jsou sama podrobena mnoha vlivům. Vlivy, které působí na finální podobu mediálních obsahů se dělí na ekonomické, politické a kulturní. Ekonomickým vlivem je produkce a distribuce určitého typu zboží, případně i mediálního obsahu, pokud nad ním uvažujeme jako nad zbožím. Politickým vlivem jsou fungující společenské regulace a snaha o udržení nebo rozšíření mocenského vlivu. Kulturním vlivem je výměna či reprodukce společensky sdílených významů.⁴⁸

3.2. Mediální reprezentace minorit

Co se týče zobrazování všech minorit v rámci médií, je velmi důležitá studie van Dijka (1987) o vývoji jejich postavení, ze které vyšlo také mnoho charakteristik toho, jak jsou minority mediálně reprezentované. Zásadním je, že je jejich život v médiích upozaděn do počtu zobrazení oproti majoritě, takže menšinové je i jejich mediální zastoupení. Pokud jsou však v médiích zobrazovány, tak často z pohledu dominantní společenské skupiny. Tematicky bývají spojovány s ohrožováním kultury majority. Ve zpravodajství jsou spojovány hlavně s negativními zprávami, jako je kriminalita či nelegální imigrace. Témata, která by se běžně ve spojení s majoritou v populaci prezentovala, tu

⁴⁵ JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. str. 151

⁴⁶ KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*.

⁴⁷ JIRÁK, Jan a Barbara SPITZOVÁ-KÖPPLOVÁ. *Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Praha: Portál, 2003., str. 207

⁴⁸ JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. str. 140-141

nejsou příliš zohledňována. Například, co se týče přístupu ke zdravotnictví a vzdělání ve srovnání s problémy neminoritních obyvatel, se bude méně mluvit o společenských problémech minority.

Také rasismus vůči etnickým minoritám nezískává v médiích dle van Dijka příliš reprezentace, a pokud ano, jsou tyto instance označovány za extremistické a týkají se jen malého procenta populace.⁴⁹

⁴⁹ Van DIJK, Teun A. *Communicating racism: Ethnic prejudice in thought and talk*. Sage Publications Inc, 1987. str. 44-45.

4. FENOMÉNY A PŘÍKLADY REPREZENTACE ETNICKÝCH MINORIT

Západní televizní programy až donedávna jen málokdy ukazovaly členy sexuálních či etnických minorit, a pokud se tak stávalo, byla jejich reprezentace spíše negativní. Poslední dobou však získáváme více a více diverzifikovaných postav, které hrají i sympatické protagonisty. Skrze tento fakt může televize propagovat jak negativní, tak pozitivní postoje vůči diverzitě. S rostoucí mírou globalizace se světové společnosti musely vyrovnat s inkluzí více imigrantů, kteří si s sebou do jejich národních kultur přinášejí své kultury a náboženské praktiky. To, samozřejmě, na mnoho místech vedlo k stigmatizaci rasových a etnických minorit.⁵⁰

Existují snahy o vysvětlení tohoto kognitivního fenoménu a jeho vlivu na sociální problémy, se kterými například přišel Lamont (2017). Navázal tím na Grindstaffa a Turow, kteří mezi sebou argumentovali, zda televize produkuje a posiluje sociální reprezentaci, hlavně co se týče rasových, etnických a sexuálních identit. Tento pohled byl v rámci etnocentrismu mezi 7000 belgickými adolescenty podpořen empirickou studií, kdy se skrze tento výzkum podařilo najít větší spojitost mezi vkusem na filmy a preferovanými médii s etnocentrismem a pozitivnějšími názory na etnické minority. Než jaká spojitost byla nalezena mezi pozitivnějšími názory na etnické minority a tradičními indikátory (jako je participace ve skupinách a klubech, nebo výuka rodičů), které jsou derivované z klasických sociologických teorií. Na základě tohoto výzkumu a pohledu se dá televize považovat za velmi mocného socializačního agenta, který ovlivňuje postoje vůči diverzním, etnickým a sexuálním minoritám.^{51 52 53}

V rámci této kapitoly budu zmiňovat historické i současné příklady minoritní reprezentace z Evropy i USA. Jelikož není na evropském kontinentu tento fenomén detailně zmapován, ale v mnohém si jsou podobné.

4.1. Evropská specifika mediální reprezentace

Zatímco v USA, kde je větší tlak na multikulturalismus ve všech odvětvích, jsou historie a posun mediální reprezentace minoritních etnik velmi dobře zmapované, nemůžeme to samé říci i o Evropě, kde panují velké rozdíly napříč národy či mezi západní a východní Evropou. Každá evropská země

⁵⁰ BERRY, J. W., & SAM, D. L. (2014). Multicultural societies. In V. Benet-Martínez & Y. Hong (Eds.), *The Oxford handbook of multicultural identity* (97 – 117). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199796694.013.006>

⁵¹ ŻEREBECKI, B. G., OPREE, S. J., HOFHUIS, J., & JANSSEN, S. (2021). Can TV shows promote acceptance of sexual and ethnic minorities? A literature review of television effects on diversity attitudes. *Sociology Compass*, 15(8), e12906. <https://doi.org/10.1111/soc4.12906>

⁵² LAMONT, M., ADLER, L., PARK, B. Y., & XIANG, X. (2017). Bridging cultural sociology and cognitive psychology in three contemporary research programmes. *Nature Human Behaviour*, 1(12), 866–872. <https://doi.org/10.1038/s41562-017-0242-y>

⁵³ GRINDSTAFF, L., & TUROW, J. (2006). Video cultures: Television sociology in the “new TV” age. *Annual Review of Sociology*, 32, 103–125. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.32.061604.143122>

zastupuje jiné minority a jejich procentuální zastoupení v populaci. Vzhledem k vysokému počtu původní populace tu není daná problematika tak detailně mapována.

Například v Británii se konverzace o reprezentaci minorit udála mnohem dříve, jelikož tam z důvodu mohutné migrace bylo zastoupení etnických minorit výrazně větší. V 70. letech tak byla ukotvena *Commission of Racial Equality*, později (2006) nahrazena *Equality and Human Rights Commission*. Vzhledem k faktu, že se rasismus začal řešit na legální úrovni, tato konverzace se dostala do mainstreamových britských médií. V 80. a 90. letech vznikala britská studie o tom, jak je prostřednictvím médií národ reprezentován, na čemž se v rámci veřejné služby podílela i státní televize BBC.⁵⁴

4.2. Blackface a cross-racial drag

Na počátku kinematografie nebyli Afroameričané vůbec zobrazováni ve filmech. Pokud se ve filmu objevila černošská postava, byla hrána bělochem nosícím *blackface* – divadelní make-up využívaný převážně nebílými lidmi pro imitaci a karikování černošských lidí. Termín a aplikace *blackface* má počátky v 19. století v USA. Zejména na divadelních prknech a v komických výstupech napomohl rychlému šíření rasových stereotypů. Později se tento trend přenesl i do nového média – filmu a televize. Ve 40. letech začala jeho popularita upadat a mezi 50. a 60. lety začal být na základě výsledku hnutí za lidská práva považován za vysoce urážlivý.⁵⁵

4.2.1. Blackface v britské kultuře

Evropa si poprvé prošla výraznými debatami ohledně užívání *blackface* v 50. a 60. letech ve Velké Británii, kam se do tamní kultury *blackface* dostal, dle mnohých, jako transatlantický přenos. Tento jev byl patrný například v *The Black and White Minstrel Show* (1958–1978), která běžně karikovala osoby jiné rasy.

Od zrušení show v roce 1978 bylo užívání tohoto jevu v místních televizích výrazně omezeno, a Británie se tak vypořádala s touto otázkou částečně dříve než ostatní země. Zároveň byla schopna své progresivní názory překlápet dále do Evropy. Za jeden z určitých obratových momentů se dá považovat rozhovor v nizozemské talk show s britskou hudební skupinou *Spice Girls*. V show se společně s nimi objevili herci hrající tradiční vánoční postavy *Zwarte Piet* (tradičně užívající *blackface*). Moderátor Paul de Leeuw trval na tom, že jde o holandskou tradici a kulturu, na což mu v televizním přenosu odvětila zpěvačka Mel B (jediná afro-britská členka skupiny) se slovy: *“Tohle*

⁵⁴ Dasgupta, Sudeep, and Anikó Imre. 2021. “Editorial: Race and TV in Europe. An Overdue Conversation”. *VIEW Journal of European Television History and Culture* 10 (20): 1–6. DOI: <http://doi.org/10.18146/view.284>

⁵⁵ DARLINGTON, Patricia. Cultural Minority Representation in the Media: A Historic View of Television's Underserved. Dubuque, Iowa: Kendall Hunt Publishing, 2011. ISBN 978075759263. str. 25

jsou devadesátá léta, aktualizujte svoji kulturu.”⁵⁶ Tyto postoje v 90. letech a začátku 21. století velmi pomohly normalizaci těchto názorů v západní Evropě, kde byli diváci fenoménu *blackface* častěji exponováni.

Nemůžeme však říci, že *blackface* a její obdoby kompletně vymizely z obecně západní či pouze britské televizní produkce. V tomto století vznikl například velmi populární seriál *Malá Velká Británie* (2003-2006) a jeho *spin-offy* *Malá Velká Británie v USA* (2008) a *Pojďte se mnou létat* (2010) od tvůrců Matta Lucase a Davida Walliamse. Jsou založeny na nekorektních parodiích britských obyvatel a problematice se stávají v moment, kdy na sebe dva hlavní bělošští herci berou podoby různých etnik žijících ve Velké Británii. Určitá reflexe k tomuto oblíbenému pořadu nastala až v roce 2020 (v návaznosti na hnutí Black Lives Matter, viz dále), kdy byly pořady staženy ze streamingových platforem BBC iPlayer a Netflix. Lucas se mimo jiné opětovně veřejně omluvil na sociální síti Twitter: „David a já jsme v posledních letech opakovaně veřejně mluvili o tom, že jsme hráli postavy jiné rasy. Chci znovu zopakovat, že to bylo špatně a že se za to omlouváme.”⁵⁷

4.2.3. *Your Face Sounds Familiar*

Konverzace kolem *blackface* a *cross-racial dragu* rozvířil v Evropě ve 21. století pořad *Your Face Sounds Familiar* (*YFSF*) dle licence nizozemské firmy Endemol (česká verze *Tvoje tvář má známý hlas*). Od roku 2011 běžel ve více než 40 zemích světa – první byla španělská verze na stanici Antena 4 pod názvem *Tu cara me suena*.⁵⁸ Od té doby vznikly verze v následujících evropských zemích: Albánie, Bulharsko, Chorvatsko, Česká republika, Estonsko, Francie, Gruzie, Německo, Řecko a Kypr, Maďarsko, Itálie, Litva, Lotyšsko, Nizozemí, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Rusko, Srbsko (verze vzniká společně s Bosnou a Hercegovinou, Severní Makedonií a Černou Horou), Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švýcarsko, Turecko, Ukrajina a Velká Británie. Některé byly ukončeny po jedné seriálové sérii, mnohé se však do teď těší popularitě.⁵⁹

Tento formát poprvé vnesl téma *cross-racial* a *cross-gender dragu* poprvé do mnoha zemí, ve kterých tato konverzace nikdy předtím nebyla vedena, a to převážně kvůli tomu, že byly za komunistické éry uzavřeny ve východním bloku a neproběhla v nich vlna migrace z jiných

⁵⁶ BAKER, Catherine. (2021). Your race sounds familiar? Blackface, cross-racial/cross-gender drag and the Your Face Sounds Familiar franchise (2013–) on post-Yugoslav television. VIEW Journal of European Television History and Culture, 10(20), 83-103. <https://doi.org/10.18146/view.267>

⁵⁷ BLACKALL, Molly. David Walliams and Matt Lucas apologise for Little Britain blackface. In: The Guardian [online]. Guardian News & Media Limited, 14.6.2020 [cit. 2023-03-30]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2020/jun/14/david-walliams-and-matt-lucas-apologise-for-little-britain-blackface>

⁵⁸ BAKER, Catherine. (2021). Your race sounds familiar? Blackface, cross-racial/cross-gender drag and the Your Face Sounds Familiar franchise (2013–) on post-Yugoslav television. VIEW Journal of European Television History and Culture, 10(20), 83-103. <https://doi.org/10.18146/view.267>

⁵⁹ Wikipedia contributors. (2022, November 10). Your Face Sounds Familiar. In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 15:29, November 19, 2022, from https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Your_Face_Sounds_Familiar&oldid=1121122353

kontinentů tak jako v západních zemích. Na každé zemi a její produkci je u *YFSF* rozhodnutí o tom, jakým způsobem budou vzdávat hold hudbě zpěváků afrického či jiného rasového původu. Pokud je jejich populace převážně bílá a nemají černošské celebrity, mohou jejich hudbu buď ignorovat, anebo se dopouštět “transformací” za použití *blackface* nebo obdob *brownface* a *yellowface*, které by ve většině západních zemí byly považovány za nepřijatelné.⁶⁰

Kupříkladu v chorvatské televizní verzi *Tvoje lice zvuči poznato* (2014 - současnost) studovala Catherine Baker reprezentaci genderových a rasových stereotypů, které v tomto pořadu vznikají *cross-gender* a *cross-racial dragem*. Stejně jako čeští se i chorvatští diváci ozvali proti praktikám pořadu. V roce 2020 se za účinkování v pořadu omluvil zpěvák Damir Kedžo, který v něm ale již v roce 2016 ztvárnil například černošské interprety jako je Tina Turner, The Weeknd nebo Maurice White z kapely Earth, Wind & Fire. Kedžo se omluvil před svou účastí na *Eurovizi*, kdy byla jeho minulost řešena i zahraničními médii, a také v návaznosti na hnutí Black Lives Matter, které před tímto ročníkem nabylo síly.⁶¹ V chorvatských médiích se také velmi řešilo vystoupení zpěvačky Nedy Parmač, která vystupovala jako Michael Jackson z éry The Jackson Five.⁶²

4.3. Stereotypní reprezentace

4.3.1. Původy stereotypní reprezentace Afroameričanů

Americká televize vždy do jisté míry odrážela současná dění ve společnosti, ve které hrál, samozřejmě, svou roli i rasismus. Dle teoretičky Pauly Groves Price vzniklo v americké tvorbě mnoho urážlivých tropů (literárních figur) označující Afroameričany. Těmi jsou dle ní například “*mammies, Sambos, hoodlums* a *Jezebels*.”⁶³

Pro vysvětlení – *mammy* nebo *mammie* byl historický stereotyp z amerického jihu, ve kterém byly černošské ženy vyobrazovány jako pečovatelky a vychovatelky pracující v bílých rodinách. Většinou šlo o větší ženu s mateřskými sklony, která nevystupovala proti otroctví v USA. Jejím nejznámějším příkladem je postava zvaná “Mammy” (neoslovován a svým křestním jménem) ve filmu *Jih proti Severu* (1939), kterou si zahrála Hattie McDaniel, a jako první Afroameričanka

⁶⁰ BAKER, Catherine. (2021). Your race sounds familiar? Blackface, cross-racial/cross-gender drag and the Your Face Sounds Familiar franchise (2013–) on post-Yugoslav television. VIEW Journal of European Television History and Culture, 10(20), 83-103. <https://doi.org/10.18146/view.267>

⁶¹ SMITH, David. Croatia: ‘I am honestly sorry from the bottom of my heart – ‘Damir Kedzo apologises for blackface performances. Wiwibloggs: All About Eurovision [online]. 2020, 28.5.2020, 1 [cit. 2022-09-25]. Dostupné z: <https://wiiwibloggs.com/2020/05/28/damir-kedzo-apologises-for-blackface-performances/254749/>

⁶² DUHAČEK, Gordan. Stručnjak objasnio u čemu je problem s blackfaceom u Tvoje lice zvuči poznato. Index.hr [online]. Zagreb: Index, 2020, 20.12.2020 [cit. 2022-09-25]. Dostupné z: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/strucnjak-objasnio-u-cemu-je-problem-s-blackfaceom-u-tvoje-lice-zvuci-poznato/2239487.aspx>

⁶³ DUCILLE, Ann. Technicolored: Reflections on Race in the Time of TV (a Camera Obscura book). 1. USA: Duke University Press Books, 2018. ISBN 1478000481. str. 3

vyhrála za svou roli Oscara. Za stereotypickou roli byla kritizována, ale sama řekla, že radši bude celý život služku hrát, než jí být.⁶⁴

Sambos byl typicky mužský stereotyp, kterému se říkávalo také *golliwog* nebo v Austrálii *pickanny*. Byl zpopularizován skrze dětskou knížku z roku 1889, *The Story of Little Black Sambo* od Helen Bannerman. Typický sambo nepracoval, byl líný, bezstarostný a vždy vysmátý.⁶⁵

Jezebels byly pravým opakem *mammies* a představovaly velmi sexualizovanou a sexuálně aktivní ženu, která byla často promiskuitní a byla velkým opakem rezervovaných viktoriánských žen. Tento stereotyp sloužil zejména k odůvodnění sexuálního styku Afroameričanek s jejich bílými pány. Tyto ženy byly často znásilňovány a následně za to i obviněny.

Hoodlums jsou pak dalším mužským stereotypem, který Afroameričany vyobrazuje jako zločince a gangstery, kteří se neživí ničím poctivým. Termín je problematický hlavně z toho důvodu, že velmi často ospravedlňuje policejní násilí a brutalitu vůči Afroameričanům.⁶⁶

4.3.2. Historické stereotypní role Afroameričanů v televizi

První černošské postavy se v televizi objevily v 50. letech v USA. Příkladem je seriál *Beulah* od ABC (1950-1953), který běžel nejprve v rádiu (1947-1951) a černoši v něm byli imitováni bělochy. V televizi se však stal prvním seriálem s Afroameričanem v hlavní roli. Hlavní hrdinkou byla Beulah, kterou si zahrála zmiňovaná Hattie McDaniel (po smrti přeobsazena Ethel Waters a Louise Beaver) a která byla služkou v bělošské rodině.

V 50. letech se na televizní obrazovku začali postupně dostávat i další Afroameričané, kteří ale stále ztvárňovali zejména stereotypní a karikaturní role. Druhým výrazným seriálem byl *Amos n' Andy* (1951-1953) od CBS, který roku 1929 začal také jako rozhlasový seriál s pouze bělošským obsazením. Tento seriál vyobrazoval afroamerickou společnost tak negativně, že byl dokonce na žádost NAACP v roce 1966 stažen z vysílání a od té doby již nikdy opětovně vysílán. Většina afroamerických postav v seriálu pracovala a fungovala neeticky skrze podfuky a nelegální praktiky. I přes velmi negativně psané postavy Afroameričané konstatovali, že tento seriál pomohl do určité míry představit černošský talent a způsob života (skrze jeho pozitivnější aspekty). Seriál byl také prvním, který vyobrazoval černošskou nukleární rodinu.⁶⁷ Během 50. let rapidně vzrostl počet

⁶⁴ WALKER-BARNES, Chanequa. *Too Heavy a Yoke: Black Women and the Burden of Strength*. 1. Atlanta: Cascade Books, 2014. ISBN 978-1620320662. str. 85-88

⁶⁵ PILGRIM, David. *The Picaninny Caricature*. In: Ferris State University [online]. Ferris State University: Ferris State University, 2000 [cit. 2021-10-10]. Dostupné z: <http://www.ferris.edu/news/jimcrow/picaninny/>

⁶⁶ VAN DEBURG, William L. *Hoodlums: Black Villains and Social Bandits in American Life*. 1. Chicago: University of Chicago Press, 2013. ISBN 978-0226104638. str. 5

⁶⁷ McLEOD, Elizabeth. *The Original Amos 'n' Andy: Freeman Gosden, Charles Correll and the 1928–1943 Radio Serial*. Jefferson, North Carolina: McFarland, 2005. ISBN 0-7864-2045-6

domácností s televizí, což znamenalo, že seriál negativně vyobrazující určitou část populace vidělo až 65 % domácností.⁶⁸

4.3.3. Romové v reality show

Dříve než například *blackface*, se na území Evropy řešila v rámci reprezentace spíše otázka Romů, kteří byli přítomni v populacích většiny evropských zemích početněji než mnohé jiné minority. Exploatace této skupiny probíhala hlavně v letech 2000 až 2010 v reality show tvořených jak ve východní, tak západní Evropě. Lisa Namakura a Aniko Imré (2002) tento fenomén nazvaly “spektákl rasy” (*spectacle of race*), kdy se bílá populace vyšší a střední třídy bavila na účet romské populace žijící většinou v nižší příjmové třídě a vyloučených lokalitách.⁶⁹

Ideálním kontroverzním příkladem této praktiky může být dokumentární reality show bulharské produkce *Nichia Zemja* z roku 2019 (k roku 2022 s 9 řadami), která byla zaměřena na romskou minoritu v Bulharsku. Formát pořadu byl jednoduchý. Sledoval příběhy obyčejných a marginalizovaných lidí v jejich každodenních situacích – na ulici, v ghettu, ve vězení, v psychiatrické léčebně a ubytovnách pro lidi bez domova.

Přestože pořad nese v bulharštině označení reality dokument (“*dokumentalno realiti*”), nemá s realitou nic moc společného. Účastníci jsou do něj skrze *screening* předem pečlivě vybíráni, situace před kamerou jsou dopředu nachystané a každá epizoda má svůj předem daný scenáristický narativ. Oproti klasickým reality show formátům vyobrazujícím marginalizované části společnosti se však *Nichia Zemja* snaží o empatii diváků a otevření složité společenské otázky. *Tagline* celého pořadu je “*Nesledujte nás, pokud vám to je jedno.*” a každý díl uvádí vypravěč se slovy “*Některá místa nejsou na mapě, některé vzpomínky jsou nezapomenutelné, některé problémy jsou neřešitelné, na některých lidech nezáleží. Ničí místa, ničí vzpomínky, ničí problémy. Tohle jsou příběhy, které uslyšíte jen v pořadu Nichia Zemja.*”⁷⁰

Jedna z epizod tohoto pořadu sleduje například sňatkové podvody, kdy si bulharské ženy berou muže ze zemí mimo Evropskou unii pro zisk víza a následného občanství. Přestože je Bulharsko jednou z nejuvýchodnějších a nejhudších zemí Evropské unie, tato epizoda neřeší jeho komplexní socioekonomické podmínky. Naopak jako příklad toho, co kazí bulharskou pověst v rámci EU a zpomaluje její integraci na západ, poukazuje na negramotné Romky. Romové jsou tu tak přeměněni na překážku v proevropské integraci a jsou považováni za méněcenné. Tato racionalizace

⁶⁸ DARLINGTON, Patricia. Cultural Minority Representation in the Media. str. 29

⁶⁹ NAMAKURA, Lisa., “‘Where Do You Want to Go Today?’: Cybernetic Tourism, the Internet, and Transnationality,” in *The Visual Culture Reader*, ed. Nicholas Mirzoeff (2nd ed., London: Routledge, 2002), 255.

⁷⁰ MARINOS, Martin Yoanis: Roma, Race and Socially Engaged Television on the Fringes of Europe. In: *VIEW. Journal of European Television History and Culture*. Race and European TV Histories, Jg. 10 (2021), Nr. 20, S. 104–120. DOI: <https://doi.org/10.25969/mediarep/18970>

rasismu označuje místní skupinu jako vnější a staví Bulhary proti bulharským Romům v rozdíly. Sice je chápe jako součást svého státu, ale jako součást problematickou.⁷¹ Podle Etienne Balibar jsou Romové pro Bulhary specifickou skupinou *“internal other”* (interním cizím). Pohlíží se na ně jako na “problém” a “předběžný krok v nové racionalizaci” je dává do stejné kategorie jako migranty, kteří do země teprve přicházejí.⁷² Podle Palomy Gay y Blasco je evropský pohled na Romy jako *“cizí našim národům a spíše jako na objekty, které se kontrolují a ovládají, než samostatné subjekty,”* což tento pořad ve svých divácích bohužel dále prohlubuje.⁷³

4.3.4. Reprezentace v *dating* reality show

Další zajímavou studií zaměřenou na *dating* reality show je studie o švédském pořadu *Bonde Söker Fru – Jordan Runt* (anglicky *Farmer Seeks A Wife – Around the World*) od stanice TV4, která běžela v letech 2019 a 2020. Tento pořad má i svou českou mutaci – *Farmář hledá ženu*, ovšem v tomto případě se jedná o *spin-off* původní show, kdy farmář hledá ženu v zahraničí (případně mezi švédskými emigrantkami) a ne ve své rodné zemi. Takováto verze u nás zatím nevznikla. Právě studie tohoto pořadu byla zaměřená na rasové tropy, a to v rámci toho, jak stereotypně show vyobrazovala lidi, kteří přicházejí z jihu na sever za lepším životem.

Tato studie je zaměřená poněkud opačně, jelikož studuje spíše bělošství v kontrastu s ostatními etnicitami. Vychází z *Critical Whiteness Studies*, které se snaží poukázat na nadřazenost a privilegovanost bílé populace, která je rasově institucionalizována.

Právě *Bonde Söker Fru* dává podle studie pod mikroskop bílé lidi, kteří se potkávají s jinými kulturami. Hlavně v severských zemích, jako je Švédsko, kde je původní populace považována za evropsky “čistou”, mohou být tyto kontrasty vidět mnohem častěji. Zároveň je Švédsko v současnosti společensky nejvíce diverzní zemí, která je cílem mnoha imigrantů mířících do Evropy. Méně než 70 % Švédů narozených ve Švédsku se v posledních dekáдах narodilo rodičům narozeným také ve Švédsku. Z 10 milionové populace je více jak 1 milion narozen v Africe a Asii.⁷⁴

Romantické show dlouhodobě ukazovaly a oslavovaly převážně lásku mezi dvěma bílými osobami, která se následně stala nejčastěji zobrazovaným stereotypem. Pořady jako americký *The Bachelor* (2002 - současnost) byly opakovaně kritizované za rasismus a nedostatečnou diverzitu, kdy v nich byly bílým mužem odmítány ženy jiné barvy pleti, což vedlo k vzniku termínu *white gaze*

⁷¹ MARINOS, Martin Yoanis: Roma, Race and Socially Engaged Television on the Fringes of Europe

⁷² BALIBAR, Etienne. “Foreword,” in *Romani Politics in Contemporary Europe: Poverty, Ethnic Mobilization, and the Neoliberal Order*, eds. Nando Sigona and Nidhi Trehan (New York: Palgrave, 2009), ix.

⁷³ GAY Y BLASCO, Paloma, “Picturing “Gypsies”: Interdisciplinary Approaches to Roma Representation,” *Third Text* 22, č. 3 (květen 2008): 300.

⁷⁴ Population Statistics 2020 “Utrikes födda efter län, kommun och födelseland 31 december 2020” [Foreign-born population according to region, municipality, and country of birth 31st of December 2020], <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/>.

(přílišný fokus a sexualizace pouze bělošských žen). Podobná kritika se snesla i na franšizu *Farmář hledá ženu*, kdy snadno najdete tweety jako „*Farmář hledá bílou ženu*.“

Ve analyzované švédské verzi hledali švédští farmáři ženy ve čtyřech zemích – Španělsko, Itálie, Austrálie a Mosambik. Castingové epizody se natáčely přímo v těchto zemích, zatímco na *speed-dating* část už jely účastnice potkat svého farmáře do Švédska. Kritizováno na něm bylo také to, že všichni farmáři, kteří hledali ženy, byli běloši a show se nesnažila o diverzitu z druhé strany. Pouze o diverzitu u „nabízených“ žen, což může směřovat k fetišizaci žen jiných kultur.⁷⁵

Tato studie od Georgii Aitaki a Niny Carlsson popisuje velice zajímavý termín „*white mobility*“, který označuje nepoměr, nebo takzvanou „*mobility gap*“, v přesouvání obyvatel, kteří jsou bílé nebo jiné barvy pleti, a to hlavně v ohledu, jak je na ně pohlíženo. Ať už jde o turistickou, pracovní či jinou mobilitu. Tento pořad legitimizuje *love mobility* (stěhování se kvůli vztahu či lásce), což je však jen jeden z mála důvodů k emigraci a rozhodně není nejčastějším. Emigraci zároveň romantizuje a shazuje jiné emigrační důvody (například ekonomické) na podřadnější a méně opodstatněné.⁷⁶

4.4. Nedostatečná reprezentace

4.4.1. Ne-reprezentace Afroameričanů v 90. letech

Mnohé pozitivní ukázaly reprezentace Afroameričanů, které zažilo USA v 80. a 90. letech, však vyčnívaly proti například mainstreamovým populárním seriálům, jako jsou *Přátelé* (1994-2004), *Jsem do tebe blázen* (1992-1998, 2019) nebo *Show Jerryho Seinfelda* (1989-1998), které jsou zpětně vyhodnocovány velmi negativně, co se týče reprezentace minorit.⁷⁷ V současné době se točí konverzace převážně kolem neustále populárních *Přátel*, ve kterých byla nejen šestice hlavních postav, ale i většina vedlejších čistě bělošská. Sami tvůrci a herci zpětně řekli, že by v takovéto podobě seriál nikdy nevznikl znova.

O své zkušenosti mluvila herečka Aisha Tyler, která hrála přítelkyni hlavní postavy Rosse Gellera: „*I té době (pozn. kdy seriál běžel) lidé neustále poukazovali na to, že Přátelé nebyli stejně diverzní jako skutečný Manhattan. Moje postava nebyla ve scénáři napsaná jako žena jiné barvy pleti, takže jsem v castingu porazila mnoho žen různých etnik. Takže doufám, že mě vybrali jen, protože jsem byla vhodná pro tuhle roli. Zároveň jsem věděla, že to pro ten seriál bylo něco nového*

⁷⁵ Aitaki, Georgia, and Nina Carlsson. 2021. “Farmer Wants a (swedish) Wife: White Mobilities in the Reality Romance Show *bonde Söker Fru – Jordan Runt*”. *VIEW Journal of European Television History and Culture* 10 (20): 64–82. DOI: <http://doi.org/10.18146/view.270>

⁷⁶ Aitaki, Georgia, and Nina Carlsson. 2021. “Farmer Wants a (swedish) Wife: White Mobilities in the Reality Romance Show *bonde Söker Fru – Jordan Runt*”. *VIEW Journal of European Television History and Culture* 10 (20): 64–82. DOI: <http://doi.org/10.18146/view.270>

⁷⁷ DARLINGTON, Patricia. Cultural Minority Representation in the Media. str. 35-36

a důležitého, protože seriál zasazený v Manhattanu byl skoro čistě bělošský. Byla to nerealistická reprezentace toho, jak vypadal skutečný svět.”⁷⁸

4.5. Sebe-reprezentace

Díky rovnějším podmínkám a pravidlům jsme například ve Velké Británii mohli již v 80. letech sledovat tvorbu, za kterou stáli etničtí tvůrci, a netočila tak pouze majoritní bílá společnost o minoritní etnické skupině. V rámci afroevropské produkce byl průlomový například dokument od studia Black Audio Film Collective, *Black and White in Colour* (1992) režiséra Isaaca Juliána. Tento film dokumentuje historii černochů v britské televizi. V tuto dobu byla také napsána kniha na podobné téma od spisovatele Stephena Bournea, *Black in the British Frame*.⁷⁹

4.5.1. Chewing Gum

Na to lze navázat příkladem z 21. století, kdy se ze současné britské tvorby považuje za průlomový například sitcom *Chewing Gum* (2015-2017) od britské tvůrkyně Michaely Coel s ghanskými kořeny. Ta seriál sama napsala a zároveň v něm hrála hlavní roli. *Chewing Gum* se zabývá také esej od Jeanelle Hope nazvaná *Ode to Black British Girls*. Show byla mnohými vyzdihována za to, že vytvořila takzvaný “black girl surrealism”, který je reimaginací afrosurrealismu a inovativní vizualizací ženství v podání černošských Britek. Sitkom se potýká s mnoha feministickými otázkami ohledně černošských Britek a transformuje konverzaci kolem sexuality, politických otázek a misogynie.⁸⁰ Seriál byl veřejně chválen Britkami s černošskými kořeny za to, jak se dokáže vžít do ostatních, i za to, že se tyto ženy snadno vidí a najdou v hlavní postavě Tracey.

Coelina postava Tracey se narodila jako první generace své africké rodiny v Británii, a kvůli silně věřící matce bojuje se svým vztahem ke křesťanství. Kvůli tomuto aspektu bojuje se svou vlastní potlačenou sexualitou, protože dle její matky by měla zachovat celibát. Podobně jako standardní imigrantská rodina vyrůstá v okrajové městské čtvrti v obecních bytech a přes svou ne zrovna snadnou výchovu musí být nebojácná a houževnatá, aby byla schopná navigovat situace, kdy se setkává s různými úrovněmi rasismu. Seriál řeší mezirasové vztahy a randění. Hlavní přidanou hodnotou seriálu je, že je do určité míry autobiografický a sebereflexivní. Skrze reflexi svého života Coel

⁷⁸ YEATES, Cydney. Friends cast finally address sitcom’s diversity problem and stereotyping: ‘What they wanted me to do was quite disrespectful’. In: Metro [online]. Londýn: Associated Newspapers Limited, 2019, 6.2.2019 [cit. 2022-11-14]. Dostupné z: <https://metro.co.uk/2019/02/06/friends-cast-finally-address-sitcoms-diversity-problem-branding-show-unrealistic-representation-real-world-8459456/>

⁷⁹ Dasgupta, Sudeep, and Anikó Imre. 2021. “Editorial: Race and TV in Europe. An Overdue Conversation”. *VIEW Journal of European Television History and Culture* 10 (20): 1–6. DOI: <http://doi.org/10.18146/view.284>

⁸⁰ Hope, Jeanelle Kevina. 2021. “An Ode to Black British Girls: Black British Feminism, Black Girl Surrealism, and Michaela Coel’s *chewing Gum*”. *VIEW Journal of European Television History and Culture* 10 (20): 34–47. DOI: <http://doi.org/10.18146/view.266>

prozkoumává Traceyino podvědomí, a vznikají tak velmi zajímavé monology ohledně života černošských žen v současné Evropě.⁸¹

4.5.2. Humor zaměřený na sdílená traumata

Dasgupta a Imré uvádí ve své studii zajímavý příklad z Německa, kdy se na televizní stanici ZDF uvádělo vyprávění vtípů o holocaustu. Naplno se jim věnoval autor Armin Langer. Komik Shahak Shapira, který je Němcem izraelského původu, ve svém vysílaném stand-upu nazvaném *Shapira Shapira* pronesl nekorektní srovnání mezi nacistickými tábory za holocaustu a současnými antisemitskými radikálně pravicovými hnutími v Německu.⁸² Výstup nebyl vnímán pouze negativně, protože se jednalo o směs humoru a vyrovnání se s traumatem, které rozhýbalo novodobou konverzaci o holocaustu. Stanice ZDF se však od pořadu kompletně distancovala. Není nikde oficiálně dostupný a všechny klipy se Shapirem byly smazány i z video platformy YouTube.

Zde je přepis části stand-upu v angličtině, která na sebe strhla největší pozornost: *“Did you know Auschwitz has 4.5 stars on TripAdvisor? I know... 4.5 stars is not bad, right? Look, our McDonald’s at Alexanderplatz has only 3 stars. That means, technically, chicken nuggets are worse than the Holocaust. Auschwitz, a concentration camp on Polish soil has 4.5 stars on TripAdvisor. But all the concentration camps on German soil have 5 points. As you can see, franchising leads to quality loss. I was wondering why Auschwitz has half a star less than the other concentration camps. So, I read the reviews. Apparently, Auschwitz had some very unsatisfied customers. For example, this one guy complained that the signs in Auschwitz were only in Polish and English, and he wrote, I quote, ‘the German is clearly missing here. That’s dark!’”* Shapiro v ní řeší hodnocení Osvětimi na turistické platformě Tripadvisor.⁸³

Dalším vtípem byla například odpověď na stížnost, že Osvětim není přístupná vozíčkářům, na což Shapiro odvětil, že snad nechce rampu pro vozíčkáře do plynové komory. Humorně se také otřel o fakt, že Německo během Války v Zálivu v letech 1990 a 1991 dodávalo Izraeli plynové masky: *“Omlouvám se, ale Židé ty masky potřebovali mnohem dříve.”* Další vtipy pak byly mířeny na film *Hanební pancharti* (2009) od Quentina Tarantina, nebo ve scénce vyobrazoval neonacistickou verzi amerického malíře Boba Rossa, ve které například překresluje Polsko v rámci jeho invaze.

Přestože Shapirův pořad byl v roce 2020 stanicí ZDF zrušen (údajně ne kvůli zmíněným kauzám, ale kvůli nepříliš vysoké sledovanosti a nesplnění očekávání), není ve veřejném německém

⁸¹ Francesca Sobande, “Awkward Black girls and post-feminist possibilities: Representing millennial Black women on television in *Chewing Gum* and *Insecure*,” *Critical Studies in Television* 14, no. 4 (2019): 435-450.

⁸² DASGUPTA, Sudeep, and Anikó IMRE. 2021. “Editorial: Race and TV in Europe. An Overdue Conversation”.

⁸³ LANGER, Armin. Telling Holocaust Jokes on German Public Television: The German-Israeli Comedian Shahak Shapira and His Satirical Show on Jews, Antisemites and the Rest. In: *VIEW. Journal of European Television History and Culture*. Race and European TV Histories, Jg. 10 (2021), Nr. 20, S. 7-17. DOI: <https://doi.org/10.25969/mediarep/18964>.

diskurzu hodnocen pouze negativně. Socioložka Jacqueline Garrick ho vyzdvihla a analyzovala jako odpověď přeživších traumatických události (i když sám Shapiro samozřejmě holocaust nezažil), kteří humor využívají, aby se vyrovnali a zmírnili efekty nějaké traumatu, které ať přímo, či nepřímo zažili.⁸⁴ Langer ve své práci jako odůvodnění Shapirův a nejen Shapirův přístupu k traumatickým událostem citoval Sigmunda Freuda, který v roce 1905 ve své knize *Jokes and Their Relation to the Unconscious* napsal: “Humor znamená získávání potěšení přes stresující okolnosti, se kterými jsme konfrontováni. Funguje jako substitut pro generaci, která je těmito okolnostmi ovlivněna a ukotvuje je.”⁸⁵ Freud tento styl humoru, později Kurtem Vonnegutem nazvaný jako *galgenhumor*, primárně spojoval s Židy ve střední Evropě. “*Toto je středoevropský humor, odpověď na beznadějnou situaci,*” řekl Vonnegut.⁸⁶

4.6. Snaha o pozitivní reprezentaci

4.6.1. Vývoj pozitivní reprezentace Afroameričanů

V 60. letech eskalovalo Civil Rights Movement a v návaznosti na něj eskalovaly i role, které vznikaly pro afroamerické herce. Začaly tak být o něco přijatelnější než ty z minulosti. Bill Cosby se proslavil rolí v seriálu *I Spy* (1965-1968), ve které hrál vysoce inteligentního a profesionálního tajného agenta. Ten byl plně integrován do společnosti a jeho rasa se v seriálu nikdy neřešila. Druhým více rasově senzitivním seriálem této doby byla *Julia* (1968-1971). Seriál, ve kterém titulní postavu ztvárnila Diana Carroll. Julia je v seriálu zdravotní sestrou, která je velmi dobře vzdělanou matkou samoživitelkou a vdovou po manželovi, který padl v boji za USA.⁸⁷

Poté, co se černoši osvědčili jako věrní diváci televize, kteří byli zajímavý jako komerční síla pro televizní stanice, začalo v 70. letech vznikat více seriálů mířících právě na ně. Vznikl například seriál, který se začal věnovat skutečným problémům této komunity, jako byl rasismus, stereotypizace, pokrytectví a předsudky, a to sitkom *All American Family* (1971-1979). Ten nepřímo konfrontoval americké diváky s jejich vlastním chováním. Hlavní roli Archieho Bunkera v seriálu ztvárňoval běloch Carroll O'Connor. Jeho postava byla velmi hlasitá a typická tím, že kritizovala všechny a všechno, co nebylo jako on. Kritizovala vše od Afroameričanů a Židů, po homosexuály, protestanty atd. Černoští protagonisté sice v seriálu nebyli hlavními postavami, nýbrž těmi vedlejšími (např.

⁸⁴ LANGER, Armin. Telling Holocaust Jokes on German Public Television: The German Israeli Comedian Shahak Shapira and His Satirical Show on Jews, Antisemites and the Rest. In: *VIEW. Journal of European Television History and Culture*. Race and European TV Histories, Jg. 10 (2021), Nr. 20, S. 7–17. DOI: <https://doi.org/10.25969/mediarep/18964>.

⁸⁵ FREUD, Sigmund. *Jokes and Their Relation to the Unconscious* (New York: W. W. Norton, 1963), 228.

⁸⁶ VONNEGUT, Kurt and ALLEN, William Rodney. *Conversations with Kurt Vonnegut* (Jackson: University Press of Mississippi), 56.

⁸⁷ DARLINGTON, Patricia. Cultural Minority Representation in the Media. str. 31-32

herci Isabel Sanford, Mike Evans a Sherman Hemsley), byli ale pro seriál velmi důležití v tom, že Archieho často konfrontovali anebo s ním diskutovali. Seriál se ovšem, dle jeho producenta Normana Leara, trošku vymkl kontrole a namísto toho, aby pomáhal Americe, ukázat stinné stránky rasismu a podporoval mnohé rasisty v tom, že se ztotožňovali s hlavní televizní rolí, která nebyla vykreslována nutně negativně.

Mnohem průlomovějším byl seriál *Kořeny*, osmidílná minisérie z roku 1977, kterou v Česku uvedla Česká televize. *Kořeny* vyprávěly příběhy prvních generací černochů, kteří byli v 19. století odvázeni z Afriky, aby v Americe sloužili jako otroci na plantážích a v domácnostech. Šlo o jedinečnou snahu ukázat Afroameričany tak, jak si zasloužili býti vyobrazení. Ameriku sice nekonfrontoval s problémy současnosti, ale alespoň s jejich problematickou minulostí.⁸⁸

V 80. letech byl nejvýraznějším televizním titulem vyobrazujícím černošskou populaci v USA seriál komika Billa Cosbyho, *The Cosby Show* (1984-1992). Mnozí černoši však měli pocit, že neukazoval vůbec realitu černošského života, a Cosbyho rodina v něm žila jako "bílá sitkomová rodina" s jediným rozdílem, že nebyla bělošská. Kdykoliv seriál řešil otázky rasismu nebo předsudků, šlo o velmi povrchovou aplikaci a otázky se spíše zametaly pod koberec. I přesto se seriál těšil velké oblibě a běžel 8 let. Kromě Billa Cosbyho byla dalším výrazným jménem herečka Diahann Carroll, která se objevovala v hitovém *soap opera* seriálu *Dynastie* (1981-1989) na ABC TV Network. Výjimečná byla tím, že co se týče krásy, vkusu a kulturnosti, její role byla v převážně bělošském seriálu rovna těm ostatním. Přestože postava neměla jen pozitivní povahové rysy, šlo, v tomto žánru a ohledu, o nevídanou reprezentaci Afroameričanek.

V 90. letech sourozenci Wayanovi spolu s dalšími černošskými herci zazářili v seriálu *In Living Color* (1990-1994). Seriál si často dělal legraci ze situací, které do té doby nebyly příliš vyobrazované, a diváci z nich mohli být v rozpacích., Tento seriál se byl ale schopen smát vyobrazení Afroameričanů, která se americká společnost snažila po mnoho generací z etického důvodu vymazat – ten, kdo by se jim smál, by byl považován za rasistu.⁸⁹

První dvě dekády 21. století jsou pak vnímány jako nejhojnější v růstu černošské reprezentace a černošské kultury na televizních obrazovkách. Kriminální seriály, jako je *Námořní vyšetřovací služba* (2003 - současnost), *Myšlenky zločince* (2005-2020), *Kriminálka Las Vegas* (2000-2015) a její *spin-offy*, *Právo a pořádek* (1999 - současnost) či *Odložené případy* (2003-2010), měly v hlavním obsazení afroamerické postavy a na začátku tisíciletí byly téměř jedinými dramatickými seriály, které ukazovaly Afroameričany ve větších rolích. Jejich hlavní sférou byla stále komedie, kde jejich role ale nebyly nikterak limitovány. Toto se začalo měnit s příchodem afroamerických tvůrců, jako je Oprah Winfrey a její talk-show, Tyler Perry a jeho pořady a tvůrkyně seriálů Shonda Rhimes, která

⁸⁸ DARLINGTON, Patricia. Cultural Minority Representation in the Media. str. 33

⁸⁹ DARLINGTON, Patricia. Cultural Minority Representation in the Media. str. 35-36

má na účtu úspěšné seriály pro stanici ABC, které byly průlomové v rámci reprezentace černošských postav. Šlo o seriály *Chirurgové* (2005 - současnost) a *Vražedná práva* (2014-2020) či seriál *Skandál* (2012-2018). Za druhý zmíněný seriál dokonce herečka Viola Davis v roli afroamerické právničky vyhrála jako první černoška mnoho televizních cen.⁹⁰

Podle průzkumů z let 2000 až 2010 ztvárnili Afroameričané 14-17 % postav v primetime tvorbě, která se odrážela ke zhruba 13 % Afroameričanů v americké populaci. (Mastro, 2010). Problém ale zůstává v reprezentaci Afroameričanů v dramatech či komediích. V dramatech jsou černoši vždy prezentováni v obsazeních smíšené rasy, zatímco v sitcomech se většinou objevují jako převážně černošská obsazení. Tyto sitcomy (např. *Fresh Prince*, *Cosby Show* nebo *Black-ish*) však nepřitahují diverzifikované publikum, ale jsou naopak mířeny a tvořeny přímo pro Afroameričany.⁹¹

4.6.2. Východoevropské postavy v britské tvorbě

Esej autorů Júlii Havas, Anny Mártonfi a Gábora Gregelyho řeší vyobrazení východních Evropanů v britských seriálech v době po Brexitu, kteří mají mezi Brity stereotypní postavení levné pracovní síly a organizovaného zločinu. Jejich studie se zabývají třeba seriály *Dracula* (2020), *Na mušce* (2018-2022) a *Zavolejte porodní sestřičky* (2012 - současnost), které byly obecně opěvovány za komplexní narativ a progresivní politická témata, ale i za inkluzi propracovaných východoevropských postav, které se však neobešly bez klasické stereotypizace, jako je spojení s prostitucí a zločinem.⁹² Hlavní postava zmíněného seriálu *Na mušce*, Villanelle, je v mnoha ohledech progresivní postavou, která je velmi schopnou a uznávanou profesionálkou v poli nájemných zabijáků (typicky maskulinnější role), řeší své mentální zdraví a s ním spojené problémy a je otevřeně homosexuální. I tak se však u této postavy a dalších postav kolem ní dopouští seriál stereotypu, kdy spojuje s organizovaným zločinem lidi z východní Evropy, zde konkrétně z Ruska.

4.6.3. Reprezentace asijských Američanů v *All American Girl*

Průlomovým se měl v hollywoodské reprezentaci stát sitcom *All American Girl* (1994), který se na obrazovky ABC dostal během sitcomového boomu v 90. letech a často je označován za první asijsko-americký sitcom. Hlavní roli v něm měla komička Margaret Cho, která o sitcomu později mluvila ve svém memoáru, kdy seriál na jednu stranu bránila, na druhou jej ale odsoudila za jeho nezvládnutou kulturní a minoritní reprezentaci asijských Američanů.

⁹⁰ DARLINGTON, Patricia. Cultural Minority Representation in the Media. str. 37

⁹¹ MASTRO, Dana. Effects of Racial and Ethnic Stereotyping. *Media Effects: Advances in Theory and Research Hillsdale*, NJ: Lawrence Erlbaum Assoc. [online]. 2009, 3, 325-341 [cit. 2021-10-30].

⁹² Havas, Júlia, Anna Mártonfi, and Gábor Gergely. 2021. "Beasts from the East: Fantasies of Eastern Europeanness in Brexit-era BBC Drama". *VIEW Journal of European Television History and Culture* 10 (20): 48-63. DOI: <http://doi.org/10.18146/view.265>

Dle S. M. Cassinelli se seriál příliš soustředil na zdůrazňování své asijskosti namísto toho, aby stávil reálné a uvěřitelné postavy. Hlavní postava, Margaret Kim, představuje určitý posun mezi bývalou a současnou reprezentací Asiatů v amerických seriálech, jelikož je první generací amerických Asiatů a chová se jako každá “běžná Američanka.” Cho si vysloužila kritiku od asijské komunity za to, že není jak v seriálu, tak v realitě “dostatečně asijská.”

Ač byl seriál historickým milníkem, sám velmi často stereotypizoval Asiaty a uchyloval se k vtipům s rasistickým podtextem. Bylo tomu pravděpodobně z toho důvodu, že v něm Asiáté stálipouze před kamerou, nikoliv za ní. Již v prvním díle ve scéně, kdy Margaretina matka vejde do kuchyně se slunečními brýlemi, Margaret řekne: “*What’s with the glasses, Mom? You look like Yoko Ono!*” (překlad: “*Co to je s těmi brýlemi, mami? Vypadáš jako Yoko Ono!*”). Kdy je v poměrně prvoplánovém vtipu Asiatka přirovnána k jiné slavné Asiatce pouze na základě doplňku, což podporuje častý rasistický mýtus, že všichni Asiáté vypadají stejně. Humor v seriálu zpětně odsoudila i Cho, která se od něj částečně distancovala.⁹³

4.7. Progressivní praktiky

4.7.1. Colorblind casting

Co se týče současných progresivních postojů k vyobrazování etnických minorit, Velká Británie je považována za jeden z průlomových evropských států, který přebral trend “*colorblind casting*”, kdy je herec obsazen do postavy nehledě na jeho etnicitu.⁹⁴ První příklady bychom našli už v 60. letech (například Eartha Kitt jako Catwoman), ale “trendem” se tato praktika opět stala v 21. století převážně v USA. Co se týče britských obsazení, ukázkami *colorblind-casting* (někdy také *race-reverse casting*, kdy je však cíleně obsazen herec jiné barvy pleti) jsou například:

Příklady *colorblind castingu* v britské televizní a filmové tvorbě

SERIÁL / FILM	HEREC	POSTAVA	KOMENTÁŘ
<i>Melanie: Dar života a smrti</i> (2016, film)	Sennia Nanua (černošský původ)	Melanie	knižní postava britského původu
<i>Colette</i> (2018, film)	Aiysha Hart (saudský původ)	Polaire	historická francouzská postava
<i>Les Misérables</i> (2018-2019, BBC)	David Oyelowo (nigerijský původ)	inspektor Javert	knižní postava francouzského a romského původu

⁹³ CASSINELLI, Sarah Moon. "If we are Asian, then are we funny?": Margaret Cho's "All-American Girl" as the First (and Last?) Asian American Sitcom. *Studies in American Humor* [online]. 2008, (17), 131 [cit. 2021-7-20]. ISSN 0095280X.

⁹⁴ Dasgupta, Sudeep, and Anikó Imre. 2021. “Editorial: Race and TV in Europe. An Overdue Conversation”. *VIEW Journal of European Television History and Culture* 10 (20): 1–6. DOI: <http://doi.org/10.18146/view.284>

SERIÁL / FILM	HEREC	POSTAVA	KOMENTÁŘ
<i>Marie, královna skotská</i> (2018, film)	Gemma Chan (hongkongský původ)	Elizabeth Cavendish	historická britská postava
	Adrian Lester (nigerijský původ)	Thomas Randolph	
<i>Trója: Pád města</i> (2018, BBC)	David Gyasi (ghanský původ)	Achilles	knížní postavy z řecké mytologie
	Hakeem Kae-Kazim (nigerijský původ)	Zeus	
<i>Kouzelný svět Davida Copperfielda</i> (2019, film)	Dev Patel (indický původ)	David Copperfield	knížní postavy britského původu
	Nikki Amuka-Bird (nigerijský původ)	paní Steerforthová	
	Benedict Wong (čínský původ)	pan Wickfield	
<i>Příležitostní detektivové z Baker Street</i> (2021, Netflix)	Royce Pierreson (africký původ)	doktor John Watson	knížní postava britského původu
<i>Elektrizující život Louise Waina</i> (2021, film)	Richard Ayoade (nigerijský a norský původ)	dirigent Henry Wood	historická britská postava
<i>Anne Boleyn</i> (2021, Channel 5)	Jodie Turner-Smith (jamajský původ)	královna Anne Boleyn	historická britská postava

Zdroj: vlastní práce autora

4.7.2. Přeobsazování rolí a stahování titulů po vraždě George Floyd

Po smrti George Floyd v roce 2020 a vzniku hnutí *Black Lives Matter* vedl společenský tlak k přeobsazování rolí, které nebyly rasově senzitivní. Týkal se hlavně animovaných seriálů, jelikož v dnešní době herci s blackface naštěstí již nehrají. Animované seriály neprošly do této doby touto revizí, jelikož herec za animovanou postavou přeci jen není “tolik vidět.”

Velmi podobný byl například případ seriálů *Central Park* (2020-2021) a *Big Mouth* (2017-2022) od streamingových platform Apple TV+ a Netflix. V obou namluvila bělošská herečka (Kristen Bell a Jenny Slate) postavu, která byla míšenka. Slate byla v *Big Mouth* nahrazena Afroameričankou Ayo Edebiri a Bell nahradila skutečně míšenka Emmy Raver-Lampman.⁹⁵ Kompletní revizí “nekorektně” namluvených postav prošly také tři déle běžící, v současnosti už kultovní, seriály stanice Fox – *Bobovy Burgery* (2011 - současnost), *Griffinovi* (1999 - současnost) a rekordně vysílání *Simpsonovi* (1989 - současnost). V těch byli přeobsazeni všichni herci, u kterých jejich etnikum neodpovídalo postavám, jimž svůj hlas propůjčovali. Zbytek změn se týkal primárně dětských animovaných seriálů.

⁹⁵ STIDHUM, Tonja Renée. Animated Allies: Kristen Bell and Jenny Slate Step Down From Cartoon Roles So They Can Be Voiced by Black People. The Root [online]. G/O Media, 2022, 25.6.2020 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://www.theroot.com/animated-allies-kristen-bell-and-jenny-slate-step-down-1844161402>

Stanice CBS se také v listopadu roku 2020 zavázala k tomu, že ve všech svých reality show bude obsazení z 50 % tvořit *people of colour*. V době oznámení šlo o pět produkovaných pořadů, a to *Amazing Race: O milion kolem světa* (2001 - současnost), *Big Brother* (2000 - současnost), *Love Island* (2018 - současnost), *Kdo přežije* (2000 - současnost) a *Tough as Nails* (2020 - současnost). Nutno podotknout, že nejméně pořady *Big Brother* a *Kdo přežije* za sebou měly historii rasistických eskapád ze strany produkce i soutěžících, tudíž zde probíhalo dlouhodobé volání po nápravě.⁹⁶

Platforma HBO Max stáhla filmovou klasiku *Jih proti Severu* (1939), která je nechvalně známá pro romantizování otrokářství a ignoraci historických reálií. Na platformu se vrátil s varováním o jeho obsahu a introdukcí od profesorky Jacqueline Stewart, která v prologu před začátkem filmu vysvětluje jeho problematické reálie.⁹⁷

Přeobsazené postavy

SERIÁL	PŮVODNÍ HEREC	NOVÝ HEREC	POSTAVA
<i>Big Mouth</i> (2017 - současnost, Netflix)	Jenny Slate	Ayo Edebiri	Missy Foreman-Greenwald
<i>Bobovy burgery</i> (2011- současnost, Fox)	David Herman	<i>neoznámeno</i>	Marshmallow
	Pamela Adlon	Nicole Byer	Olsen Brenner
	Melissa Bardin Galsky	Ashley Nicole Black	paní Jacobsonová
	Katie Crown		Harley
<i>Central Park</i> (2020 - současnost, Apple TV+)	Kristen Bell	Emmy Raver-Lampman	Molly Tillerman
<i>Čas na dobrodružství: Daleké kraje</i> (2020-2021, HBO Max)	Rebecca Sugar	Erica Luttrell	Elise
<i>Griffinovi</i> (1999 - současnost, Fox)	Mike Henry	Arif Zahir	Cleveland Brown
<i>Hlasit'ákovi</i> (2016 - současnost, Fox)	Nika Futterman	Diego Olmero Connor Andrade	Alexis Flores
	Carlos Alazraqui	Sean Crisden	Marcus
<i>Poznáváme přírodu</i> (2011- současnost, PBS Kids)	Heather Bambrick	Sabryn Rock	Koki

⁹⁶ AUSIELLO, Michael. CBS Reality Show Casts Will Be At Least 50 Percent Diverse Beginning Next Season, Network Vows. TV Line [online]. Penske Media Corporation, 2022, 9.11.2020 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://tvline.com/2020/11/09/cbs-reality-shows-diversity-2021-22-tv-season/>

⁹⁷ MURPHY, Chris. Gone With the Wind No Longer Gone, Returns to HBO Max With Prologue About Racism. In: Vulture [online]. New York: Vox Media, 2020, 26.6.2020 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.vulture.com/2020/06/gone-with-the-wind-returns-to-hbo-max-with-intro-on-racism.html>

SERIÁL	PŮVODNÍ HEREC	NOVÝ HEREC	POSTAVA
<i>Simpsonovi</i> (1989 - současnost, Nickelodeon)	všichni bílí herci mluvící nebílé role (Harry Shearer, Pamela Hayden, Hank Azaria, Tress MacNeille)	etnicky odpovídající herci k nebílým postavám (např. Alex Désert, Eric Lopez, Jenny Yokobori, Mario Lopes, Tony Rodriguez, Kevin Michael Richardson, Dan Lewis, Kimberly Brooks, Jay Pharoah)	Bernice Hibbert Carl Carlson Čmeláčí muž Bernice Hibbert doktor Hibbert Drederick Tatum Janey Powell Julio Kumiko Albertson Lewis Clark Lou Opal
<i>Tlapková patrola</i> (2013 - současnost, TVOKids)	Deann Degrujter	Kim Roberts	starostka Goodwayová
<i>Tygřík Daniel a jeho přátelé</i> (2012 - současnost, PBS Kids)	Addison Haley	Markeda McKay	slečna Elaine

Zdroj: vlastní práce autora

Stažené tituly

SERIÁL	STAŽENÉ EPIZODY	SOUČASNÝ STAV
<i>It's Always Sunny in Philadelphia</i> (2005 - současnost, FX)	S4E3, S6E9, S8E2, S9E9, S14E3	odstraněno z Netflixu a Hulu dostupné na DVD
<i>Kancl</i> (2005-2013, NBC)	S9E9	vystřižená scéna dostupné na DVD
<i>Malá Velká Británie</i> (2003-2007, BBC)	všechny epizody	odstraněno z Netflixu, BBC a Britbox
<i>Pojďte se mnou létat</i> (2010, BBC One)	všechny epizody	odstraněno z Netflixu, BBC a Britbox
<i>Sam & Cat</i> (2013-2014, Nickelodeon)	S1E27	vystřižená replika dostupné na DVD
<i>Scrubs: Doktůrci</i> (2001-2010, NBC a ABC)	S3E8, S5E4, S5E17	odstraněno z Hulu dostupné na DVD
<i>Studio 30 Rock</i> (2006-2013 a 2020, NBC)	S3E2, S5E4, S5E10, S6E19	odstraněno z VOD i TV vysílání dostupné na DVD
<i>The Golden Girls</i> (1985-1992, NBC)	S3E23	odstraněno z Hulu dostupné na DVD
<i>Tlapková patrola</i> (2013 - současnost, TVOKids)	S5E11, S6E2	odstraněno z vysílání Nickelodeon
<i>Zpátky do školy</i> (2009-2015, NBC)	S2E14	odstraněno z Netflixu a Hulu dostupné na DVD

Zdroj: vlastní práce autora

5. REPREZENTACE ETNICKÝCH MINORIT V ČESKU

5.1. Definování etnických minorit v Česku

Co se týče existujících národnostních minorit v Česku, podle posledního sčítání obyvatel se v roce 2021 při otázce na národnost 3,8 % odpovídajících obyvatel identifikovalo jako Češi. Zároveň se 5 % identifikovalo jako Moravané a 0,2 % jako Slezané, které ale pro účely této práce nebudeme brát jako minoritní obyvatele, jelikož jde o původní obyvatele tohoto území. Česká republika se tak dá na první pohled označit za etnicky poměrně homogenní zemi. Zkreslující tu může být fakt, že 31,6 % obyvatel na tuto otázku, která byla ve sčítání volitelná, vůbec neodpovědělo.

Nejpočetnějšími třemi etnickými minoritami jsou Slováci, Ukrajinci a Vietnamci. Slováků bylo dle sčítání v roce 2021 1,3 %, Ukrajinců 1,1 % a Vietnamců 0,5 %. Dalšími nejpočetněji zastoupenými minoritami byli Poláci, Němci, Romové a Ukrajinci.⁹⁸

Rozložení etnicit v České republice v roce 2021 dle sčítání obyvatel

ETNICITA	POČET OBYVATEL	ZASTOUPENÍ V %
Češi	6 033 014	57,32 %
Moravané	359 621	3,42 %
Slováci	96 041	0,91 %
Ukrajinci	78 068	0,74 %
Vietnamci	31 469	0,29 %
Poláci	26 802	0,25 %
Rusové	25 296	0,24 %
Slezané	12 451	0,11 %
Němci	9 128	0,08 %
Romové	4 458	0,04 %
neuveďeno	3 321 058	31,55 %

Poznámka: Celkový počet obyvatel byl dle sčítání obyvatel v roce 2021 10 524 167 obyvatel. Tato tabulka zároveň reflektuje pouze ty, kteří si vybrali jednu exkluzivní etnicitu, ne více etnicit zároveň.

Zdroj: czso.cz (upraveno)

5.1. Příklady reprezentace etnických minorit v Česku

V této části práce bych se rád zaměřil na pár zajímavých a nejvýraznějších příkladů reprezentace etnických minorit v Česku, které nebudou zakomponovány do praktické části práce, ale i přes to mi přijdou důležité pro komplexní přehled práce.

⁹⁸ Národnost. In: Sčítání 2021 [online]. Český statistický úřad, 2021 [cit. 2023-04-06]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/narodnost>

5.1.1. *Tvoje tvář má známý hlas*

Protože v Česku není takový počet etnických minorit, přišla k nám konverzace o jejich reprezentaci o něco později. Nejvíce v ní figuroval pořad TV Nova, *Tvoje tvář má známý hlas*. Pořad vychází ze španělského formátu *Tu cara me suena*, kdy jde o snadný princip, ve kterém známé osobnosti soutěží v napodobování celebrit, do kterých se převtělují od zpěvu a tance, až po celkový vizuální vzhled.⁹⁹ Právě vzhled je tu tou problematickou částí, jelikož celebrity napodobují veškeré atributy zpěváků (barvy vlasů, rysy tváře a barvu pleti). Jakmile tedy napodobují zpěváka jiné barvy pleti, producenti show se dopouští *blackface*, *brownface* nebo *yellowface*.

Vyobrazení daných zahraničních interpretů v Česku se k dotyčným osobám pravděpodobně nedostane, ovšem na tuzemském poli se již k první řadě vyjádřila jedna z vyobrazených zpěvaček. Romskou zpěvačku Věru Bílou ztvárnila v show herečka Ivana Chýlková s písní *Paš o Pañori*. Bílá se vůči její interpretaci v televizním pořadu vyjádřila, ovšem kupodivu jí nevadilo, že bílá herečka ztvárňuje ji jako Romku, ale vyobrazení jejich tělesných proporcí. Pro rádio Frekvence 1 řekla: *“Takhle tlustá nejsem a nikdy jsem nebyla. Ti maskěři by zasloužili spráskat klackem. Jinak byla (pozn. Ivana Chýlková) skvělá, tu moji písničku zazpívala skvěle a bezvadně zvládla i romštinu.”* Za to, že ji TV Nova vyobrazila jako tlustší, než vypadá, je Věra Bílá hodlala žalovat o miliony korun českých.¹⁰⁰ O tom, zda soud nebo jiné vyrovnání proběhlo, nejsou dohledatelné informace.

V prvních řadách pořadu se herci běžně kompletně převtělovali do zpěváků a byla jim měněna barva pleti dle toho, koho ztvárňovali. Seznam těchto instancí z prvních šesti řad je níže. Show se nejčastěji dopouštěla *blackface* při ztvárňování Afroameričanů a černochoů, ale občasně i *brownface* při ztvárňování Hispánců či Arabů, nebo *yellowface* při ztvárňování Asiatů. Někteří si během jedné řady zahráli například jen jednu nevhodně zvolenou postavu, mnozí ale opakovaně.

V roce 2020 oznámila TV Nova, že interpretům již nebudou v pořadu barveny tváře. Celebrity ztvárňující celebrity jiné barvy pleti mají od té doby pouze tmavší make-up (ne černý). Stále jsou ale používány afroamerické paruky a rysy upravené maskou.¹⁰¹ Nevzešlo tak z rozhodnutí TV Nova jako takové, ale majitele licence celého pořadu, které Nova musí následovat. PR koordinátor pořadu Vojtěch Boháček o rozhodnutí řekl: *“Doba se mění a s ní i to, co je považované v naší civilizaci za akceptovatelné. TV Nova si je vědoma těchto změn a reflektuje je. Naším cílem vždy bylo a je*

⁹⁹ STRAKOVÁ, Kateřina. Nova ukázala studio pro *Tvoje tvář má známý hlas*. Media Guru [online]. Praha: PHD, a.s, 2022, 2.15.2016 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/aktuality/nova-ukazala-studio-pro-tvoje-tvar-ma-znamy-hlas/>

¹⁰⁰ PROCHÁZKA, Luboš. VIDEO: Takhle tlustá nejsem, stěžuje si Věra Bílá na vystoupení Chýlkové!. Frekvence 1 [online]. Praha: Frekvence 1, 2016, 6.6.2016 [cit. 2022-09-17]. Dostupné z: <https://www.frekvence1.cz/clanky/celebrity-osobnosti/video-takhle-tlusta-nejsem-stezuje-si-vera-bila-na-vystoupeni-chylkove-22482.shtml>

¹⁰¹ MIKO, Martin. Tvůj Blackface má známý hlas: České celebrity navazují na nekorektní tradice z USA. In: G.cz [online]. Praha: Extra Online Media s.r.o, 2022, 28.10.2020 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://g.cz/tvuj-blackface-ma-znamy-hlas-ceske-celebrity-navazuji-na-nekorektni-tradice-z-usa/>

oslavovat umělce z celého světa bez ohledu na jejich rasu, gender, sexuální orientaci nebo jiné charakteristiky.”

Od některých diváků se však na tento krok ozvala kritika. Po premiéře osmé řady kolovaly na sociálních sítích komentáře typu „*Proč je černošskej zpěvák v Tváři ztvárněnej jako běloch. To je strašná pí*ovina. To je to samý jako kdyby třeba Martina Luthera Kinga hrál ve filmu běloch.*”¹⁰² V anketě bulvárního média Super.cz bylo 95 % odpovídajících pro zachování *blackface* v pořadu.

Účastnice 5. řady a pozdější porotkyně pořadu Eva Salvatore Burešová se nechala v listopadu 2020 v podcastu *U kulatého stolu* slyšet, že make-up v pořadu je součástí uctění daného zpěváka a nemá si z nich dělat legraci a že podle ní je pro ně větší urážkou neměnit hercům barvu kůže při ztvárňování role, jelikož se tím skrývá část identity ztvárňovaného zpěváka.¹⁰³

I poté, co ze show *blackface* “vymizela”, se zde stále naráželo na další rasistické otázky. Pod palbou kritiky se octl pořad, ale i herečka Jitka Čvančarová, když v říjnu 2020 vystoupila v jedné z epizod jako zpěvačka afroamerického původu Cardi B s písní *I Like It*. V té je v původním textu použito rasistické slovo *ni*ga*, které v západní kultuře není přípustné pro použití bělochy. V návaznosti na komentáře na sociálních sítích se sama Čvančarová omluvila na svém Instagramu a zavázala se k tomu, že se podobná situace v budoucnu nebude opakovat. TV Nova se za ni postavila.

104

V roce 2022 se také pořadu poprvé účastnila celebrita jiné barvy pleti, kterou byla zpěvačka a herečka afroevropského původu, Nikita Machytková. Show se tak dostala do poměrně progresivní situace, kdy neztmavila pleti, když Nikita ztvárňovala rapera The Weeknda, romskou zpěvačku Moniku Bagárovou a afroamerické interprety Beyoncé, Ushera, Rihannu, Whitney Houston nebo Michaela Jackson. Ve dvou případech, kdy neztvárňovala etnický rozmanité postavy, vystupovala Nikita s bílým make-upem, čímž se tvůrci dopouštěli *whiteface*, a to při hraní zpěváka Jamese Arthura a frontmana kapely Kabát, Josefa Vojtky.¹⁰⁵ Při ztvárňování herečky Marilyn Monroe měla očividně tmavší barvu pleti. Kromě pár článků se však toto obešlo bez odezvy.¹⁰⁶

¹⁰² ŠNAJDROVÁ, Tereza. Tvoje tvář má známý hlas nepodporuje blackface. Zase bílý černoš, rozčilují se diváci. In: Refresher [online]. Praha: REFRESHER Media CZ, 2022, 19.4.2021 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://refresher.cz/97320-Tvoje-tvar-ma-znamy-hlas-nepodporuje-blackface-Zase-bily-cernoch-rozciluji-se-divaci>

¹⁰³ JOHNSTON, Raymond. 'Times have changed': Czech celebrity impersonation show bans blackface. In: Expats.cz [online]. Praha: Howlings, 2022, 8.4.2021 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://www.expats.cz/czech-news/article/czech-celebrity-impersonation-show-bans-blackface-says-that-times-have-changed>

¹⁰⁴ ŠUBRTOVÁ, Diana. N-word jsem měla vypustit, omluvila se z rasismu nařčená Čvančarová. IDnes.cz [online]. Praha: MAFRA, 2022, 20.10.2020 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/revue/spolecnost/jitka-cvancarova-herecka-zpev-tvoje-tvar-nword-rasismus-narzeni-omluva-cardi-blackface.A201020_103138_lidicky_sub

¹⁰⁵ Příspěvatelé Wikipedie, *Tvoje tvář má známý hlas (9. řada)* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2022, Datum poslední revize 15. 12. 2022, 18:43 UTC, [citováno 25. 12. 2022] <[https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Tvoje_tv%C3%A1r_m%C5%99_m%C3%A1_zn%C3%A1m%C3%BD_hlas_\(9._%C5%99ada\)&oldid=22225645](https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Tvoje_tv%C3%A1r_m%C5%99_m%C3%A1_zn%C3%A1m%C3%BD_hlas_(9._%C5%99ada)&oldid=22225645)>

¹⁰⁶ DONKOR, Anna-Marie. Namísto blackface whiteface? Machytkovou nabarvili nabílo a lidem se to nelíbí. Expres.cz [online]. MAFRA, a. s., 2022, 9.3.2022 [cit. 2022-12-25]. Dostupné z: https://www.expres.cz/celebrity/tvoje-tvar-ma-znamy-hlas-nikita-machytkova-sasa-rasilov-rasismus.A220309_121535_dx-celebrity_amh

Seznam instancí *blackface*, *brownface* a *yellowface* v pořadu *Tvoje tvář má známý hlas*

1. řada (jaro 2016)

CELEBRITA	POSTAVA
Petr Vondráček	Tina Turner, James Brown
Adam Mišík	Prince, Lou Bega, Stevie Wonder
Petr Nekonečný	Louis Armstrong, Village People
Anna Fialová	Bruno Mars, Whitney Houston, Jennifer Lopez
Iva Pazderková	Toni Braxton, Nicki Minaj, Shakira, Pharrell Williams, Gloria Gaynor
David Kraus	Ricky Martin
Ivana Chýlková	PSY, Věra Bílá
Hana Holišová	Beyoncé, Michael Jackson, MC Hammer, Shania Twain, Aretha Franklin

2. řada (podzim 2016)

CELEBRITA	POSTAVA
Miroslav Etzler	Bob Marley, Ella Fitzgerald, Haddaway
Ivana Jirešová	Rihanna, Alicia Keys, Vanilla Ice, 4 Non Blondes
Markéta Procházková	The Pointer Sisters, Ricky Martin
Roman Vojtek	Ray Charles, Michael Jackson, Shakira, Lionel Richie
Anna Slováčková	Prince
Marta Jandová	Beyoncé, CeeLo Green, Laolwa Braz, Mariah Carey
David Gránský	Nina Simone, Reel 2 Reel, Whoopi Goldberg, Jennifer Lopez
Jan Cina	LMFAO, Outkast, John Legend

3. řada (jaro 2017)

CELEBRITA	POSTAVA
Aleš Háma	Boney M, Barry White, Chubby Checker
Adéla Gondíková	Tarkan, Ottawa
Ondřej Ruml	Whitney Houston, James Brown, Seal, Dr. Alban
Martin Dejdar	Israel Kamakawiwo'ole, The Weeknd, Little Richard, Lenny Kravitz, Shirley Bassey
Martha Issová	Janelle Monáe, Lionel Richie
Markéta Konvičková	Pitbull, Rihanna, Shakira, Aretha Franklin, Beyoncé
Milan Peroutka	Bruno Mars, Tina Turner, Coolio, Ne-Yo, Michael Jackson
Tatiana Vilhelmová	The Jackson 5, Ciara, LunchMoney Lewis

4. řada (podzim 2017)

CELEBRITA	POSTAVA
Tomáš Matonoha	Shaggy, Precious Wilson, Nat King Cole
Jan Maxián	PSY, LMFAO, R. Kelly, Nicki Minaj, Pharrell Williams, Nat King Cole, John Legend

Dalibor Gondík	Carl Douglas, Frank Sinatra, Nat King Cole
Leona Machálková	Whoopi Goldberg, Tina Turner, Queen Latifah, Jennifer Lopez, Nat King Cole
Aneta Krejčíková	Etta James, The Weeknd, Nat King Cole
Jan Kopečný	Jason Derulo, Bruno Mars, Michael Jackson, Nat King Cole
Jitka Boho	Beyoncé, Boys Town Gang, Luis Fonsi, Janet Jackson, Alesha Dixon, Emeli Sandé, Nat King Cole, Selena Gomez
Berenika Kohoutová	Stevie Wonder, Jennifer Hudson, Rihanna, Nat King Cole

5. řada (podzim 2018)

CELEBRITA	POSTAVA
Jitka Schneiderová	Ella Fitzgerald, Jennifer Lopez, Grace Jones, Piko Taro, Shania Twain
Robert Jaškóv	Diana Ross, Will Smith, Chuck Berry, Boney M.,
Vojtěch Drahokoupil	Run-DMC, Ciara, Stromae, Stevie Wonder
Jan Révai	Jason Derulo, Shirley Bassey, Shaggy, Inner Circle,
Tereza Mašková	50 Cent, Rihanna, Tina Turner
Patrik Děrgel	James Brown, Bruno Mars, Lenny Kravitz, Cardi B
Eva Burešová	Ben Cristovao, Jennifer Lopez, Michael Jackson, Demi Lovato, King Africá, Beyoncé
Michaela Badinková	The Pussycat Dolls, Camila Cabello, Aretha Franklin, Lou Bega, Missy Elliott

6. řada (podzim 2019)

CELEBRITA	POSTAVA
Ján Jackuliak	Aretha Franklin, Bruno Mars, Captain Jack, Janet Jackson
Kateřina Brožová	Snoop Dogg, Macy Gray, Stevie Wonder, Whitney Houston, LMFAO
Zuzana Norisová	CeeLo Green
Robert Urban	Tina Turner, PSY, RuPaul, Lil Nas X
Debbi	The Weeknd, Beyoncé
Roman Zach	Ella Fitzgerald, Nicolas Reyes, Madcon, Lionel Richie
Kateřina Marie Fialová	Jennifer Lopez, Nicki Minaj, Sean Kingston, Rihanna, Michael Jackson, Camila Cabello
Marek Lambora	Jason Derulo, Ben E. King, Missy Elliott, Prince

Pozn. Do tabulky se počítají pouze soutěžní vystoupení, ne extra vystoupení od bývalých soutěžících porotců atd. a to pouze z řad před oficiálním zrušením blackface.

Zdroj: vlastní tvorba autora

5.1.2. Příklady z veřejného diskurzu o obsazování etnických menšin

Výstižným příkladem toho, jak se v České republice přistupuje k diverzitě ohledně obsazování etnických menšin do rolí, mohou být například četná vyjádření režiséra Karla Janáka v roce 2021. Tehdy se vyjadřoval k „tendenčním praktikám“, se kterými se potýkal při produkci českoněmecké koprodukční pohádky *Jak si nevzít princeznu* (2021), do které mu německá část produkce do role krále a královny nabídla 10 herců, kteří byli údajně Afroevropané. To Janák odmítl.

V rozhovoru pro DVTV to Daniele Písařovicové komentoval těmito slovy: *"My jsme po nich chtěli výběr herců, aby nám poslali za sebe, kteří si myslí, že by se na tu roli hodili. No, a přišli nám herci, kteří byli prostě jako Afroameričani ala. A prostě s tím, že doufají, že sdílíme jejich pocit pro diverzitu. ... Do role české pohádkové královny se to nehodí prostě, protože to nepasuje do našeho kontextu, takže já doufám, že ty pohádky zůstanou pohádkami a nebude se to posouvat tímhle směrem."* (pozn. přepsáno z videa, upraveno)¹⁰⁷ Pro iDNES.cz komentoval Janák podobně: *„Poprosili jsme německé partnery o nějaké tipy, jaké herce by rádi obsadili na krále nebo královnu, a přišlo nám asi deset návrhů. A všichni to byli Afroněmci. Prostě Němci tmavé pleti. A k tomu nám ještě napsali, že doufají, že sdílíme jejich smysl pro diverzitu. ... Nakonec nám tedy se skřípáním zubů nabídli i jiné herce."*¹⁰⁸

Dalším medializovaným příkladem, který v Česku proběhl, je divadelní role Ondřeje Sokola, který do roku 2021 hrál roli Afroameričana v adaptaci hry *Ujetá ruka* v pražském Činoherním klubu. Poté, co původní autor hry Martin McDonagh vyhlásil pravidlo, že jeho hra nemůže být adaptována bez toho, aniž by hlavní roli hrál černoch, musel Sokol z role odstoupit, a jelikož divadlo údajně nesehnalo adekvátní náhradu, hru nakonec kompletně stáhlo. Sokol situaci v DVTV komentoval zkráceně takto: *„Upřímně řečeno jsem čekal, že se to stane. Mám pro to pochopení v určitých částech světa, ale v našich podmínkách to vnímám jako naprostou absurditu."*¹⁰⁹

5.1.3. Reprezentace v rámci českých reality show

Výrazně se etnické minority objevují také v reality show, kde je jejich zakomponování snazší než zakomponování postav do narativních scénaristických linek.

Seznam etnicky minoritních účastníků ve vybraných českých reality show z posledních let:

REALITY SHOW		ÚČASTNÍK	ETNICITA
<i>Like HAF!</i>	1. série (2022)	Jan Bendig	romská
		Džanat Kadyrova	arabská
<i>Like House</i>	1. série (2021)	Adam Kajumi	kazašská
		Angie Mangobme	afroevproská
	2. série (2021)	Samuel Samake	
		Ela Yababy	

¹⁰⁷ PÍSAŘOVICOVÁ, Daniela. Janák: Naší pohádce věřím, dívá se čtvrtina národa. Překonat Popelku je ale nemožné. Aktuálně.cz [online]. *Economia*, 2021, 24.12.2021 [cit. 2023-04-06]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/janak-nasi-pohadce-verim-diva-se-ctvrtina-naroda-prekonat-po/r~2732661c640411ecbc3f0cc47ab5f122/>

¹⁰⁸ ZÁRODŇANSKÝ, Rastislav. Karel Janák: Němci nabízeli do pohádky Afroněmce. iDNES.cz [online]. MAFRA, 2022, 26.1.2022 [cit. 2023-04-06]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/revue/spolecnost/karel-janak-film-pohadka-diverzita-afroemec-show-jana-krause.A230125_102640_lidicky_zar

¹⁰⁹ ROZSYPAL, Michael. Skončil v roli černocha: Je to absurdní, korektnost je nepřítel umění, říká Sokol. Aktuálně.cz [online]. *Economia*, 2021, 10.12.2021 [cit. 2023-04-06]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/skoncil-v-rolu-fernocha-je-to-absurdni-korektnost-je-neprite/r~80f90830593311ecb02dac1f6b220ee8/>

	3. série (2022)	Anastázie Chomičová	ruská
		Liubov Tupikova	
		Sebastian Lyang	asijská
		David Nguyen	vietnamská
		Silvia Dellai	italská
<i>Love Island</i>	1. série (2021)	Viktoria Niang	afroevropská
		Nathan Dzaba	
		Naomi Adachi	asijská
		Mirka Pikolová	romská
	2. série (2022)	Jacob Lukáč	afroevropská
		Tina Diallo	
Sára Bergmanová		arabská	
<i>MasterChef Česko</i>	1. řada (2015)	Yazan Manjah	arabská
	4. řada (2020)	Pavel Berky	romská
		Omar Ben Hassen Tilli	arabská
		Chili Ta Thuy	vietnamská
	5. řada (2021)	Paolo Palazza	italská
		Givi Kross	gruzínská
	6. řada (2022)	Aco Lukić	balkánská
		Robin Nguyen	vietnamská
<i>Stardance... když hvězdy tančí</i>	7. řada (2015)	Radek Banga	romská
	8. řada (2016)	Emanuele Ridi	italská
	9. řada (2018)	Monika Bagárová	romská
	10. řada (2019)	Tonya Graves	afroamerická
	11. řada (2021)	Jan Cina	romská
		Mirai Navrátil	asijská
Zdeněk Godla		romská	
<i>Survivor Česko & Slovensko</i>	1. série (2022)	Nathan Dzaba	afroevropská
		Aylin Saranová	arabská
		Chili Ta Thuy	vietnamská
<i>Svatba na první pohled</i>	1. série (2020)	Natalia Mykytenko	ukrajinská
<i>Tvoje tvář má známý hlas</i>	2. série (2016)	Jan Cina	romská
	5. série (2018)	Robert Jaśków	polská
	6. série (2019)	Debbi	německá
	7. série (2020)	Jordan Haj	arabská
	9. série (2022)	Nikita Machytková	afroevropská

PRAKTICKÁ ČÁST

6. NARATIVNÍ ANALÝZA

6.1. Definování základních pojmů

V této kapitole definuji základní pojmy spojené s praktickou částí mé diplomové práce, kterou je narace a narativní analýza.

6.1.1. Narace

Narace (také vyprávění, anglicky *narration*, původně z latinského *narratio*) je pojem vztahující se k vyprávění příběhu nebo události prostřednictvím slov, obrazů a jiných prostředků. Je to základní prvek uměleckých děl, který se však využívá i v každodenním životě. Jde o proces tvorby a sdílení významu skrze příběhové vyprávění. Používá se ve různorodých oblastech, mezi které patří třeba literatura, film, divadelní hry, reklama a mnohé další.

Narace se skládá z mnoha prvků, přičemž těmi nejzákladnějšími jsou děj, postavy, místo a čas. Dějem jsou události odehrávající se v příběhu, postavami jsou osoby účastníci se příběhu, místem je fyzické prostředí, ve kterém se příběh odehrává, a časem zase určení, kdy se události příběhu odehrávají

110

111

Společně mohou ze všech těchto prvků vycházet významy a emoce. Narace většinou obsahuje pointu (závěr děje), která dává smysl vyprávěcímu celku a je cílem celého příběhu. Případnými dalšími prvky jsou tón, atmosféra a nálada, které tvoří velkou součást narace a během příběhu se mohou různě měnit.

Naraci můžeme dělit na lineární (události se vypráví v tom pořadí, v jakém se staly) a nelineární (události se vypráví jinak, než dle jejich reálného sledu).

S narací zároveň úzce souvisí termíny syžet (anglicky *plot*) a fabule (anglicky *story*), které jsou používány v takové literatuře a filmografii, která je úzce spjata a často mylně považována za synonymní. Syžet je organizované uspořádání událostí v díle, tedy to, jak jsou dané události chronologicky poskládané a jak se jedna k druhé vztahuje. Týká se hlavně struktury díla a jeho narativního průběhu, který využívá dramatické prvky, jako je konflikt, zvrát, napětí apod. Fabule spíše odkazuje na samotný děj díla a posloupnost jeho událostí. Tyto události utvářejí ve svém sledu obsah díla, a to pomocí dění a vývoje událostí.¹¹²

Pojem narace se také úzce pojí s pojmem perspektiva, což je způsob vyprávění příběhu, vnímání a interpretování jednotlivých postav. Perspektivu můžeme dělit na vnitřní (vidíme svět očima

¹¹⁰ BAL, Mieke. *Narratology: Introduction to the Theory of Narrative*. 3rd ed., University of Toronto Press, 2009.

¹¹¹ PRINCE, Gerald. *A Dictionary of Narratology*. University of Nebraska Press, 2003.

¹¹² FREYTAG, Gustav. *Freytag's Technique of the Drama, An Exposition of Dramatic Composition and Art* by Dr. Gustav Freytag. 3rd ed. 1990, Chicago, Scott, Foresman and Company.

jedné nebo více postav díla, kdy je většinou také používána „*ich*“ forma) a vnější (příběh je vyprávěn postavou mimo děj, typicky vypravěčem).^{113 114}

6.1.2. Narativní analýza

Narativní analýza je kvalitativní metoda, která se hlavně používá pro porozumění významu a struktury příběhů. Soustředí se na interpretaci narativních děl a jejich kontext, aby následně mohlo být porozuměno jejich záměru, významu a vlivu. Cílem narativní analýzy je zjistit, jaké motivy, postavy, konflikty a zápletky se objevují v daném příběhu a také, š jak tyto prvky přispívají k vytváření celkového smyslu textu a dojmu, kteří z něj čtenáři mají.¹¹⁵

Narativní analýza se často používá v mnoha sociálních vědách. Primárně se jedná o proces rozdělení příběhu na menší části, jejich zkoumání a následné sestavení v celkový kontext. Tato analýza může být také spojena s rozбором jazykových prostředků použitých v příběhu (např. metafor a symbolů). Klíčovými prvky narativní analýzy jsou identifikace protagonisty, konfliktů, průběhu děje a dějového rozuzlení. Tyto prvky jsou následně interpretovány v širším sociálním a kulturním kontextu. V současné době nabývá narativní analýza na významu jako metoda pro zkoumání sociálních a kulturních procesů, která se používá třeba pro zkoumání jednotlivých identit, kultur a vztahů.^{116 117}

6.2. Proces narativní analýzy

Základní proces narativní analýzy, pokud je provedena standardním způsobem, se skládá z těchto kroků:

- **získání dat** – získání relevantních dat, která by měla být významná pro daný výzkumný problém a měla by být vybírána s ohledem na určitou populaci nebo sociální kontext
- **transkripce dat** – přepsání nahrávky do textové formy (tento krok je důležitý pro usnadnění následné analýzy)
- **identifikace jednotek analýzy** – nalezení jednotlivých pasáží nebo fragmentů textu, které jsou relevantní pro daný výzkumný problém
- **kódování dat** – přiřazení kódů jednotlivým fragmentům textu na základě jejich obsahu

¹¹³ CHATMAN, Seymour. *Story and Discourse: Narrative Structure in Fiction and Film*. Cornell University Press, 1978.

¹¹⁴ RIMMON-KENAN, Shlomith. *Narrative Fiction: Contemporary Poetics*. 2nd ed., Routledge, 2002.

¹¹⁵ LABOV, William a Joshua WALETZKY. *Narrative Analysis: Oral Version of Personal Experience. Essays on the Verbal and the Visual Arts*. Seattle & London: University of Washington Press, 1967, (1-4). str 3-38

¹¹⁶ KOHLER RIESSMAN, Catherine. *Narrative Methods for the Human Sciences*. Thousand Oaks: Sage Publications, 2008. ISBN 0761929983.

¹¹⁷ ANDREWS, Molly, Corinne SQUIRE a Maria TAMBOKOU. *Doing Narrative Research*. 2. Sage Publications, 2013. Dostupné z: <https://doi.org/10.4135/9781526402271>.

- **analýza kódů – interpretace** jednotlivých kódů a jejich vztahu k celkovému výzkumnému problému (identifikace vzorců v textu, rozpoznání motivů, postav a konfliktů a jejich vztahu k širšímu sociálnímu a kulturnímu kontextu)
- **závěrečná interpretace** – sestavení jednotlivých analýz dohromady a vytvoření celkového obrazu vztahu mezi textem a sociálním kontextem^{118 119 120}

6.3. Charakterové typy pro narativní analýzu

Základní charakterové typy využívané pro narativní analýzu vycházejí z práce ruského folkloristy Vladimira Proppa, který je autorem narativní teorie definující sedm typů postav, které se často nacházejí v pohádkách a folkloru. Na jeho dílo navázal britský teoretik Nick Lacey, který Proppovu teorii modifikoval ze sedmi typů na šest typů postav. Vyškrtnl Proppův typ odesílatele a upřesnil charakterizaci jeho zbylých typů, ke kterým také přidal jejich podřadné podtypy pro detailnější rozlišení postav, které je vhodnější nejen pro pohádky a folklor.

6.3.1. Charakterové typy dle Vladimira Proppa

Vladimir Propp postavy běžně objevující se v literatuře, folkloru a pohádkách rozdělil na sedm běžných typů, kterými jsou:

- **hrdina (*the hero*)**
 - centrální postava příběhu, která vyráží na cestu nebo misi splnit nějaký cíl, často je hlavním fokusem příběhu, čelí různým překážkám, které musí překonat
 - např. postava Katniss Everdeen z filmu *Hunger Games* (2012)
- **zloduch (*the villain*)**
 - postava v opozici hrdinovi, která se snaží překazit splnění jeho cíle, často je vyobrazena jako zlá nebo zlovolná, může používat triky a násilí pro dosažení svého chtíce
 - např. postava Zlé čarodějnice ze Západu z filmu *Čaroděj ze země Oz* (1939)
- **donor (*the donor*)**
 - postava poskytující hrdinovi nástroje nebo informace, které potřebuje pro splnění svého cíle (často to může být mentor, starý mudrc nebo magické stvoření)
 - např. postava Tamatoy z filmu *Odvážná Vaiana: Legenda o konci světa* (2016)
- **pomocník (*the helper*)**

¹¹⁸ KOHLER RIESSMAN, Catherine. Narrative Methods for the Human Sciences.

¹¹⁹ ANDREWS, Molly, Corinne SQUIRE a Maria TAMBOKOU. Doing Narrative Research.

¹²⁰ CZARNIAWSKA, Barbara. Narratives in Social Science Research. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2004. Dostupné z: <https://doi.org/10.4135/9781849209502>

- postava asistující hrdinovi na jeho cestě (ať už skrze fyzickou nebo emoční podporu) při překonání překážek
- např. postava Oslíka z filmu *Shrek* (2001)
- **princezna nebo hledaná osoba (*the princess or sought-for person*)**
 - postava, která je většinou objektem hrdinovy cesty, protože může být v nebezpečí, nebo potřebuje zachránit, hrdina musí obejít mnoho překážek k její záchraně
 - např. postava Kim Mills z filmu *96 hodin* (2008)
- **falešný hrdina (*the false hero*)**
 - postava, která se ze začátku jeví jako hrdina, ale ve skutečnosti lobuje proti hrdinovi, k čemuž používá triky nebo klam, aby docílila svých vlastních cílů, často ukážou svou pravou náuru v klíčovém momentu příběhu (zvratu)
 - např. postava Marlene ze seriálu *The Last of Us* (2023 - současnost)
- **odesílatel (*the dispatcher*)**
 - postava, která vysílá hrdinu na jeho cestu tím, že mu dá úkol nebo mu poskytne důvod se na tuto cestu vydat (často například král, královna nebo víla kmotřička)
 - např. postava RD2D z filmu *Star Wars: Epizoda IV – Nová naděje* (1977)

Jelikož Propp tuto teorii tvořil se zaměřením na folklorní a pohádkovou tvorbu, jeho typy charakterů nejsou vždy exkluzivní, mohou se překrývat a nesedí na všechny narativní díla. Na některá díla jeho rozdělení však pasuje a i z těchto důvodů jsem se snažil dát k jeho typům příklady z moderní filmové a televizní tvorby.¹²¹

6.3.2. Charakterové typy dle Nicka Laceyho

Lacey modifikoval Proppovo rozdělení postav na šest typů – protagonisté, antagonisté, pomocníci, donoři, princezny a falešní hrdinové. Každý typ má určitou roli v příběhu a své charakteristické vlastnosti. Těchto šest typů postav představuje pouze základní kategorie v teorii. Skutečné postavy v konkrétních narativních linkách jsou často mnohem složitější a výrazně se liší od těchto archetypů. Skrze identifikaci těchto typů postav však můžeme lépe porozumět strukturování postav v naraci a jejich podílení se na celkovém příběhu a jeho kontextu.

Laceyho šest typů postav můžeme dle jeho teorie charakterizovat následovně. Kromě základních charakteristik se postavy rozlišují do podtypů či subkategorií.¹²²

¹²¹ PROPP, Vladimír Jakovlevič. *Morphology of the Folk Tale*. 2nd edition (June 1, 1968). University of Texas Press, 1928. ISBN 978-0292783768.

¹²² LACEY, Nick. *Narrative and Genre: Key Concepts in Media Studies*. Palgrave Macmillan, 2000. ISBN 978-0312230135.

- **protagonista (*protagonist*)**
 - centrální postava příběhu, jejíž chování a rozhodování žene děj dopředu, většinou má pozitivní vlastnosti, jako je statečnost, odvaha a přátelskost
 - **tragický hrdina (*tragic hero*)** - protagonista, který zažívá pád a tragický konec kvůli svým vlastním chybám a nedostatkům
 - např. postava Jaye Gatsbyho z filmu *Velký Gatsby* (2013)
 - **antihrdina (*antihero*)** - protagonista s nedostatkem heroických kvalit, který se občas chová nemorálně a někdy i antagonisticky
 - např. postava Johna Wicka z filmu *John Wick* (2014)
 - **byronský hrdina (*byronic hero*)** - typ antihrdiny charakterizovaný zadumaností, emoční komplexností a silným smyslem pro osobní samostatnost
 - např. postava Edwarda Cullena z filmu *Stmívání* (2008)
 - **dynamický protagonista (*dynamic protagonist*)** - protagonista, který projde silným osobním růstem nebo transformací v průběhu narativní linky
 - např. postava Anakina Skywalkera z filmu *Star Wars: Epizoda IV – Nová naděje* (1977)
- **antagonista (*antagonist*)**
 - postava v opozici protagonistovi vytvářející konflikt v příběhu, většinou má negativní vlastnosti, jako je chamtivost, mocichtivost a krutost
 - **zloduch (*villain*)** - antagonista motivovaný pouze chamtivostí, mocí či snahou ubližovat
 - např. postava Thanose z filmu *Avengers: Endgame* (2019)
 - **nemesis** – antagonista specificky cílící na protagonistu, často v důsledku rivality nebo jejich přetrvávajícího konfliktu z minulosti
 - např. postava Apolla Creeda z filmu *Rocky* (1976)
 - **foil** – antagonista využívaný v narativní lince hlavně proto, aby kontrastoval nebo zdůraznil lepší kvality a hodnoty protagonisty, které on sám nemá
 - např. postava Draca Malfoye z filmové série *Harry Potter* (2001-2011)
- **pomocník (*helper*)**
 - postava napomáhající protagonistovi dosáhnout jeho cílů a překonat jemu nastražené překážky
 - **sidekick** – pomocník, který poskytuje podporu a asistenci protagonistovi, není tak zainvestovaný do příběhu a nemá tolik nezávislosti jako postava protagonisty
 - např. postava Megan z filmu *Ženy sobě* (2011)

- **mentor – pomocník**, který poskytuje vedení, rady a trénink protagonistovi často na základě jeho vlastních předchozích zkušeností nebo moudrosti
 - např. postava Albuse Brumbála z filmové série *Harry Potter* (2001-2011)
- **objekt lásky (*love interest*)** - pomocník, který je romanticky spojený s protagonistou a může hrát klíčovou roli v jeho rozhodování
 - např. postava Gwen Stacy z filmu *Amazing Spider-Man* (2012)
- **donor**
 - postava, která poskytuje protagonistovi důležitý objekt, důležitou informaci nebo dárek, který mu napomůže na jejich cestě
 - **magický pomocník (*magical helper*)** - donor poskytující protagonistovi nadpřirozený nebo magický objekt či schopnost, která mu pomůže na jejich cestě
 - např. postava víly kmotřičky z filmu *Popelka* (2015)
 - **opatrovník (*guardian*)** - donor zodpovědný za ochranu a zabezpečení důležitého objektu, který potřebuje protagonista pro splnění svého cíle
 - např. postava Siriuse Blacka z filmové série *Harry Potter* (2001-2011)
 - **patron (*benefactor*)** - donor poskytující finanční nebo materiální zabezpečení protagonistovi, často s očekáváním návratu v jiné formě
 - např. postava Scarlet Witch z filmu *Captain America: Občanská válka* (2016)
- **princezna (*princess*)**
 - většinou ženská postava, která je objektem touhy nebo se ji protagonista či jiné další postavy snaží zachránit
 - **dáma v nesnázích (*damsel in distress*)** - princezna, která je ohrožena nebo uvězněna antagonistou, kvůli čemuž ji protagonista musí zachránit
 - např. postava Betty Ross z filmu *Neuvěřitelný Hulk* (2008)
 - **femme fatale** – princezna, která je nebezpečná a svádějící, protagonista kvůli ní často čelí pokušení nebo se ocitá v nebezpečí
 - např. postava Judy Barton z filmu *Závrat'* (1958)
 - **nezávislá žena (*independent woman*)** - princezna, která je schopná a asertivní, sama může hrát hrdinskou roli v narativní lince
 - např. postava Ellen Ripley z filmu *Vetřelec* (1979)
- **falešný hrdina (*false hero*)**
 - postava, která se původně jeví jako hrdina nebo pomocník, ale později je odhaleno, že má postranní nekalé úmysly, nebo přímo stojí proti protagonistovi

- **zrádce (*traitor*)** - falešný hrdina, který předstírá, že je na straně protagonisty, ale tajně koná proti němu nebo je rovnou na straně antagonisty
 - např. postava Cyphera z filmu *Matrix* (1999)
- **zbabělec (*coward*)** - falešný hrdina, který se ze začátku zdá jako hrdinský a odvážný, ale ve finále není schopen splnit své sliby a během dějového konfliktu se stáhne do bezpečí
 - např. postava Zbabělého lva z filmu *Čaroděj ze země Oz* (1939)
- **komická úleva (*comic relief*)** - falešný hrdina poskytující humorné a absurdní vsuvky do narativní linky skrze nekompetentní chování¹²³
 - např. postava Erica Cartmana ze seriálu *Městečko South Park* (1997-současnost)

6.4. Design výzkumu

V rámci svého výzkumu jsem využil narativní analýzu, avšak pouze se zaměřením na postavy nikoli na další prvky narace, jako je děj, čas, prostředí atd. Zároveň jsem dbal pouze na postavy pocházející z etnických minorit nebo hrané osobami, které patří k etnickým minoritám. Tyto postavy jsem analyzoval z předem vytipovaných seriálů, které jsou vybrané na základě analýzy různých etnik. Neanalyzoval jsem epizody, ve kterých se tyto postavy nebo herci nevyskytují.

U minisérií jsem analyzoval první čtyři epizody, ve kterých se vyskytovaly postavy spadající do etnických minority. U déle běžícího seriálu, kterým v mé analýze byla jen *Ordinace v růžové zahradě 2*, jsem analyzoval dvě postavy, a to v prvních čtyřech epizodách, ve kterých se objevovaly. Když se první postava z *Ordinace* objevovala i ve vzorku určeném pro analýzu druhé postavy, nebral jsem to již na zřetel.

¹²³ LACEY, Nick. Narrative and Genre: Key Concepts in Media Studies.

Přehled analyzovaného materiálu

SERIÁL	ANALYZOVANÉ EPIZODY	ANALYZOVANÉ POSTAVY
<i>MOST!</i> (2019, Česká televize)	EPIZODA 1 EPIZODA 2 EPIZODA 3 EPIZODA 4	František (romská postava) Žaneta (romská postava) Jožo (romská postava) Laco (romská postava) Gerth (německá postava) Zoran (romská postava) další romské a vietnamské postavy
<i>Trpaslík</i> (2017, Česká televize)	EPIZODA 1 - <i>Pondělí</i> EPIZODA 2 - <i>Úterý</i> EPIZODA 3 - <i>Středa</i> EPIZODA 4 - <i>Čtvrtek</i>	Luděk (bělošská/afroevropská postava) další ukrajinské a romské postavy
<i>Ordinace v růžové zahradě 2</i> (2005 - současnost, TV Nova – Voyo)	8. SÉRIE: EPIZODA 3 - <i>Slibem nezarmoutíš</i> EPIZODA 4 - <i>Jistota je jistota</i> EPIZODA 5 - <i>Šikanisty nesnáším</i> EPIZODA 6 - <i>Šlechetný zachránce</i> 15. SÉRIE: EPIZODA 3 - <i>Přijela pouť</i> EPIZODA 4 - <i>Drsná holka</i> EPIZODA 5 - <i>Máma na zapřenou</i> EPIZODA 6 - <i>Druhá šance</i>	Tien (vietnamská postava) Ludvík (romská postava) další vietnamské postavy
<i>Zrádci</i> (2020, Česká televize)	EPIZODA 1 - <i>Vstup do prázdnoty</i> EPIZODA 2 - <i>Hlavně ať se to nedozví máma</i> EPIZODA 3 - <i>Ze života pozůstalých</i> EPIZODA 4 - <i>Dovolenka v Polsku</i>	Phi (vietnamská postava) další vietnamské postavy

Zdroj: vlastní práce autora

Narativně jsem v ohledu několika dimenzí analyzoval postavy, které jsem zanášel do záznamového archu pro každý seriál zvlášť a v textu níže pal analýzu rozváděl hlouběji. Analyzované dimenze jsou následující:

- **důležitost postavy** – hlavní, vedlejší, komparzní postavy
- **četnost výskytu** – počet epizod, množství scén a jejich délka
- **role postavy** (jak moc svými činy posouvá děj) – kladná, záporná, neutrální
- **charakterový typ dle Proppa a Laceyho** – 7 Proppových typů a 6 Laceyho typů s podtypy
- **dějovost postavy** (jak moc svými činy posouvá děj) – aktivní, pasivní
- **vztah postavy ke konfliktům** – aktivně vytváří konflikty v ději, je obětí dějových konfliktů, není nijak ovlivněna skrze dějové konflikty

- **romantická zainteresovanost postavy** – je postava romanticky žádaná, ve vztahu, nezadaná atd.
- **výskyt stereotypizace v rámci postavy** – vzhled, chování, povolání, jednání postav vůči němu, úroveň češtiny, jednání k dalším postavám atd.

7. ANALÝZA VYBRANÝCH TELEVIZNÍCH SERIÁLŮ

7.1. Analýza postav seriálu *MOST!*

Seriál *MOST!* je komediální drama z roku 2019, které bylo vyprodukováno Českou televizí. V prosinci 2018 mělo předpremiéru na iVysílání a následně běželo v primetimové relaci na stanici ČT1. Seriál se pravidelně těšil vysoké sledovanosti, která se od premiéry držela na 1 milionu diváků, což na české parametry není v současnosti zrovna časté. S odloženou sledovaností se *MOST!* dostával dokonce na 1,5 milionu diváků.

FILMOGRAFICKÉ ÚDAJE:

- název: *MOST!*
- žánr: komedie/drama
- země: Česká republika
- rok: 2019
- stopáž: 5 hodin 58 minut (minutáž epizod 37 minut - 48 min)
- počet epizod: 8
- režie: Jan Prušinovský
- scénář: Jan Prušinovský, Petr Kolečko
- produkce: Michal Reitler
- hrají: Martin Hofmann, Erika Stárková, Filip Červenka, Michal Isteník, Zdeněk Godla...¹²⁴

Vzhledem k reprezentaci LGBTQ+ minority se dá tento seriál považovat za průlomový. Tento fakt sice není touto prací zkoumán, ale je důležité ho zmínit. Jedná se o první český televizní počín, který představuje transgender postavu Dáši, která je ještě k tomu hlavní rolí. Dle současných standardů ze západní filmografie ale není úplně korektně ztvárněná. Důvodem je, že ji hraje cisgender žena (Erika Stárková), která je v post-synchronu přemluvená cisgender mužem (Jan Cina).¹²⁵ Od obsazování cisgender herců do rolí transgender postav se v Hollywoodu po dlouhodobé kritice (např. u filmů *Dánská dívka*, *Transamerica*, *Dallas Buyers Club* a další) upustilo a převážně už tyto postavy ztvárňují jen transgender herci. Ač se tak prezentace postavy Dáši dá považovat za progresivní, v porovnání se zahraničím je stále velmi stereotypní.¹²⁶

U tohoto seriálu je také nutné zmínit používání stereotypní reprezentace minorit v komediální a dramatické tvorbě, které nese určité rozdíly a specifika. Hlavním je záměr, kdy komedie často pro komický efekt používá karikaturní přehnané stereotypy, zatímco v dramatu jsou stereotypy zobrazeny vážnějším a realističtější způsobem. Co se týče tónu, komedie často používá satirický

¹²⁴ MOST! (2019). ČSFD.CZ: Česko-Slovenská filmová databáze [online]. Praha: POMO Media Group, 2023 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/431912-most/prehled/>

¹²⁵ TITLBACH, Filip. Dycky Most! Příště už ale jinak v případě trans postavy, shodují se Kamil Fila a Luděk Staněk. In: Český rozhlas: Radio Wave [online]. Praha: Český rozhlas, 2023, 31.1.2019 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/dycky-most-priste-uz-ale-jinak-v-pripade-trans-postavy-shoduji-se-kamil-fila-a-7751398>

¹²⁶ STAFF, Sr. Why It's Still A Problem For Cis Actors To Play Trans Roles. In: ScreenRant [online]. New York City: Valnet, 2023, 12.6.2022 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://screenrant.com/trans-characters-cisgender-actors-problem-why-explained/>

a lehký způsob, kterým chce diváka pobavit nebo zesměšnit. Vážnějším způsobem s většími nuancemi může toto drama do hloubky prozkoumat daná témata spjatá s etnickými minoritami.

Stereotypy v komediích také mohou posilovat škodlivé sociální stereotypy a podílet se na marginalizaci a diskriminaci etnických minorit, jelikož tak mohou podporovat negativní předsudky a předpojatosti.

V dramatech se naopak dají stereotypy používat více záměrně, a to k poukázání na společenské problémy a prožitky etnických minorit, což může vést k otevření společenské konverzace. Stereotypně vyobrazené postavy v komediích se také snadněji stávají jednorozměrnými, nebo jsou použité pouze pro vtip, zatímco v dramatech vznikají i přes stereotypy jako vícerozměrné postavy s větším důrazem na jejich komplexnost, individualitu a lidskost.¹²⁷

7.1.1. František

FRANTIŠEK „FRANTA“ GONDEK – Zdeněk Godla, romská etnicita

DŮLEŽITOST POSTAVY	hlavní	
ČETNOST VÝSKYTU	epizody	EP1, EP2, EP3, EP4
	počet scén	17
	stopáž	cca 47 min
ROLE	kladná	
CHARAKTEROVÝ TYP	Lacey	pomocník – <i>sidekick</i>
	Propp	pomocník
DĚJOVOST	aktivní (kompletně rozjede dějovou linku Snědé tísně)	
ROMANTICKÁ ZAJINTERESOVANOST	ANO (často flirtuje, má poměry s více postavami naráz, je považován za velmi atraktivního pro bílé ženy)	
VÝSKYT STEREOTYPIZACE	vzhled, chování, povolání, jednání k dalším postavám	

Zdroj: vlastní práce autora

František (v seriálu primárně osloven jako Franta) je hlavní postava seriálu, která spadá do romského etnika. Z více romských postav seriálu *MOST!* je jedinou, kterou můžeme považovat za hlavní. Objevuje se ve všech analyzovaných epizodách, a to celkově v 17 scénách o necelých 50 minutách stopáže, což je výrazně méně než například hlavní bělošská postava Ludka, která je ve většinové stopáži všech dílů. Stopáž, ve které se objevuje František za 4 díly, odpovídá stopáži cca jedné průměrné epizody.

¹²⁷ WANG YUEN, Nancy. *Reel Inequality: Hollywood Actors and Racism*. Rutgers University Press, 2017.

Role Františka se dá považovat za kladnou, přestože jeví určité rysy hrubosti a vulgarity, které bychom mohli asociovat spíše se zápornými postavami. Velká část jeho dialogů je propletená vulgárními výrazy, ale málokdy někoho vážně uráží – většinou jde jen o zaplevelení jeho mluveného projevu. Zároveň nevykazuje snahy někomu z protagonistů seriálu aktivně škodit, naopak je spíše nápomocný a podporující. (EP1, EP2, EP3 a EP4)

Charakterový typ Františka by se, dle typů Laceyho i Proppa, dal kategorizovat jako pomocník. Se specifikací na podtypy jako *sidekick*, který má podporovat protagonistu v jeho příběhu, ale není do příběhu natolik zainvestovaný a nemá tolik nezávislosti. Protagonisté, kterým je v analyzovaných epizodách výrazně nápomocný, jsou hlavně Luděk, Dáša a Tonda.

Tento vzorec chování můžeme demonstrovat hlavně na jeho vztahu vůči Ludčkovi, kterému v mnoha instancích čistě na základě přátelství často nezištně pomáhá. Například půjčuje Ludčkovi oblek, když má jít do televize. Přičemž zřejmě nejde o jen tak nějaký oblek, protože o něm František řekne, že by v něm Luděk mohl *"jít na pohřeb cikánského krále."* (EP1) Jeho nejvýraznějším aktem pomoci je, když zachrání celou situaci v Chánově, kde se schyluje k bitce mezi místními Romy a Tondou s Ludčkem. Sám se ocitá v nebezpečí kvůli jejich ochraně, ale daří se mu deeskalace konfliktu skrze rychlou lež, když tvrdí, že Luděk je z vládní organizace Snědá tíseň, a skinheada Tonda poslali jen jako cílenou monitorovanou provokaci. Dokonce o Ludčkovi řekne: *„Je to nejlepší přítel Romáků, co znám.“* (EP3) Má však nastavené hranice, skrze které Ludčkovi nejde pomoci. Například mu nepůjčí peníze na dluh. Je však možné, že to není kvůli tomu, že nechce, ale že sám peníze nemá. (EP1)

Kromě Ludka je nápomocný i Dáše, která je na začátku mosteckými obyvateli spíše nepřijatá. František jí pomůže vymyslet a získat práci u Julišových v auto-myčce, kteří ji však zprvu odmítli. (EP2) Zároveň se snaží o to, aby byla Dáša svým okolím akceptována. To je doložitelné například na této konverzaci:

František: *„Vždyť se ta Dáša snaží.“*

Luděk: *„Je to Pavel, Franto.“*

Eda: *„Co to meleš, hnědko?“*

Luděk: *„Prostě otevřel auto-myčku a poctivě maká.“* (EP2)

Ve třetí epizodě dokonce zachrání několik postav naráz (Dáša, Romana, Eda, Čočkin, farář, Luděk), když srazí postavu gangstera Romana, která v hospodě Severka přišla pro výpalné. Nutno podotknout, že František Romana srazí čistou náhodou, když ho Eda strčí do silnice a František ho omylem srazí při příjezdu svým popelářským vozem. Neplánovaně tak situaci zachrání, ale svou roli pomocníka demonstruje spíše svou následovnou reakcí, kdy mu Eda řekne, ať odveze Romana do Chomutova. František si myslí, že do spalovny, ale je opraven, že do nemocnice. (EP3) Demonstruje tím to, jak daleko je ochoten jít v pomoci svým přátelům, pro které by spáchal i trestný čin. Ale tato situace může být vykládána také jako snaha postavy zavděčit se ostatním bělošským postavám

za vysokou morální cenu a kompenzovat tím vlastní sníženou hodnotu, která je odvozena od jeho romské etnicity.

Další postava, které František výrazně pomáhá, je Tonda, se kterým má také přátelský a zřejmě dlouhodobý vztah. (Tonda ho oslovuje „strejdo“) A kterému pomáhá s rozjezdem a organizací Snědé tísně, což Tonda využívá pro to, aby udělal dojem na Blanku, která se mu líbí. František mu kvůli dívce pomáhá, i když ví, že to rozčílí jeho otce Ludřka, a dává mu cenné rady ohledně získání ženské pozornosti. Tyto rady se následně ukazují jako funkční, když Tonda skutečně získá Blančinu pozornost před gymnáziem. Zároveň pak opět pohotově reaguje, když za nimi přijde ředitel školy a ptá se, jestli jde Tonda psát srovnávací přijímací zkoušky, a následně lže, že je Tondův zákonný zástupce. Tady je jeho pohotovost však kontraproduktivní, protože Tonda neměl v plánu jít psát testy. Na gymnázium se následně skutečně dostane. (EP4)

Dějovost je u Františka na pomezí označení aktivní a pasivní. Co se týče základních dějových linek mezi sourozenci Ludřkem a Dášou, nehraje příliš velkou roli v rozvoji těchto dějových linek, kromě toho, že je více akceptující k Dášině transgender identitě, než jsou ostatní postavy včetně Ludřka. V tomto pohledu je spíše pasivní, co se týče posunu děje, ale jednu ze seriálových linek s organizací Snědá tíseň kompletně nastartuje František svou nepromyšlenou lží.

Romantická zainteresovanost je u Františka poměrně vysoká a na romantické i sexuální rovině je ukázán jako žádaná postava, která je pro ženy až neodolatelná. V seriálu nemá stálý vztah, ale flirtuje s většinou ženských postav (Dáša, Romana a další) a je vyobrazen jako takový donchuán. František dává najevo svou náklonnost například vůči transgender postavě Dáši již v jeho první scéně. Potká ji po změně pohlaví a značí jasný kontrast proti jiným postavám, které se k Dáše chovají víceméně transfobně. V první interakci ji oslovuje pomocí správných zájmen a říká jí: „*Fakt ti to sluší, jen škoda, že tě nepředělali na cigošku.*“ Načež tedy Dášu misgenderuje a v následující scéně se vůči ní dokonce dopouští *deadnamingu* (oslovování transgender osoby jejím původním jménem před změnou pohlaví). Tato situace ale působí jako nedostatek jeho edukace v dané otázce, a ne jako zlomyslnost či nedostatek respektu. V další scéně pak ještě svou atrakci vůči Dáše potvrzuje, když Ludřkovi říká, že je „*jeho brácha* (pozn. Dáša) *povedenej.*“ (EP2) V následujících neanalyzovaných epizodách má František s Dášou dokonce krátký románěk.

Kromě interakcí s Dášou se v druhé epizodě František flirtujíc usmívá na servírku Romanu, za což ho následně napomene Eda, se kterým má Romana poměr. Ostatní postavy v hospodě Edu také varují, ať si na Františka dá pozor, čímž dále utvrzují jeho donjuanství a sexuální atraktivnost pro ženy. (EP2). Ve čtvrté epizodě je ukázán už v přímé romantické interakci s bezejmennou blondatou ženou, která na něj gestikuluje, když s Ludřkem vyvázejí odpadky, a naznačuje mu, ať jí poté zavolá. Později pak vidíme spolu v posteli po sexu u Františka doma. Jak jsem již zmiňoval výše, František pomáhá získat Tondovi dívku, která se mu líbí. Tím dává najevo, že si je vědom své vlastní

sexuální přitažlivosti. „*Tyhle ženský letí na špinavý tilka a když vidí, že umíš makat (pozn. fyzicky) a vidí tvoje tělo u toho. To je bomba.*“ Zároveň dává Tondovi cenné rady ohledně získání pozornosti ženy, které v následující scéně zaberou, což ukazuje i funkčnost jeho charisma v romantických situacích. (EP4)

Je také naznačeno, že pro něj ženy mají vysokou hodnotou, protože když za ním Tonda přijde s žádostí o pomoc, svolí, až když zjistí, že mu jde o dívku. (EP4)

Výskyt stereotypizace je u Františka poměrně častý. Stereotypizován je již ve své úplně první scéně, která charakterizuje jeho povolání. Diváci ho potkávají během dne v hospodě oblečeného v oranžovém popelářském obleku Technických služeb města Most. František je tak okamžitě představený jako poměrně stereotypní romská postava, která pracuje na nízké postavené pracovní pozici a živí se manuální prací. Jeho hierarchické postavení je skrze jeho profesi ještě opakovaně shozeno v dalších dílech, kdy s ním stejnou práci začne dělat Luděk, který se chová, jako že je pro něj práce podřadná. A dokonce řekne Františkovi, že jemu se „*oranžový mundur hodí k pleti*“, když mu František práci nabídne. (EP2) Jeho vzhledové stereotypizaci přispívají i kompletně potetované ruce. (viditelné v EP1 a EP4).

V první konverzaci je divákům také okamžitě zakódovaný jako nevzdělaná postava., která nedokončila školu, což je další častý romský stereotyp. Postava Edy shazuje Františkovo vzdělání (respektive jeho nedostatek) skrze komentář na Františkův vtip: „*Komu chceš nakecat, že máš střední?*“ Když se Františka pokusí obhájit postava faráře Tomana, která tvrdí, že je diskriminovaný, a proto nemohl studovat, vyvrátí to sám František tím, že chodil za školu a kradl autorádia. (EP1) Jeho nevzdělanost je v seriálu i dále částečně demonstrována skrze to, jak občas komolí nějaká slova a výrazy. Například místo koordinátor řekne neexistující výraz „*koordinant*“, načež ho opraví další postavy. (EP4)

František sám potvrzuje mnohé romské stereotypy a jeví znaky internalizovaného rasismu. Internalizovaný rasismus je komplexní fenomén odkazující na internalizaci negativních přístupů a názorů k vlastní rasové nebo etnické skupině, které jsou často ve společnosti prosazovány dominantnějšími skupinami.¹²⁸ Například František sám potvrdí vyřčený stereotyp, že Romové chodí pozdě do práce. (EP1) Některé stereotypy však naopak aktivně vyvrací. Příkladem může být třeba tato konverzace:

Luděk: „*Cikáni neumí Facebook.*“

František: „*Umíme Facebook. My tam sdílíme takový ty taneční videa a lakujeme cikánský moudra, pane.*“ (EP4)

¹²⁸ HARRIS, Cheryl (1993). Whiteness as Property. *Harvard Law Review*, 106(8), 1707–1791. <https://doi.org/10.2307/1341787>

Zároveň se v určitých situacích vyčleňuje z romského etnika tím, že je jiný, nebo není úplně stejný jako oni. Tohle je nejpatrnější na scéně, kdy zprvu odmítá doprovázet Ludka do Chánova a pronese repliku: „*Tohle je Chánov, ty vole, to nejsem já, já jsem domestikovanéj.*“ (EP4) Mezi ním a postavou Ludka podobně probíhá konverzace o skinheadech, ve které František říká: „*Taky máme (pozn. Romové) extremisty, ale pro ty já jsem gadžo.*“ Tato jeho replika je potvrzena v následující scéně, kdy ho v Chánově konfrontuje Jožo a osloví ho tím samým slovem. (EP3)

František však primárně často čelí stereotypním a rasistickým pohledům ze strany dalších postav, které jsou v těchto stereotypech silně utvrzené, aniž by je František sám potvrzoval. Například ve scéně, kdy se Luděk baví o o karbanáčích z hospody Severka a říká, že z nich dostal vyrážku, si přísazuje František, že se mu stalo to samé, ale je mu odpovězeno, že na něm vyrážka není vidět. Eda na konverzaci navazuje tím, že: „*On (pozn. František) je jedinej, kdo tady dokáže v těch sr*čkách (pozn. v Mostě) spokojeně žít.*“ Když později do Severky dorazí kameramanský štáb pořadu *Pošta pro tebe*, František je opět zesměšňován: „*Franto, odpovídej ty, u tebe se předpokládá, že jsi retard, národ bude spokojenej.*“ (EP1) Ve druhé epizodě ho postava Edy urazí rasistickým výrazem „*hnědko.*“ (EP2)

Zároveň si je postava Františka evidentně aktivně vědoma těchto stereotypních rasistických názorů vůči němu a jeho etniku, když například říká: „*Já tam nemůžu (pozn. do hospody U Kalendů), já jsem černej.*“ (EP3)

V seriálu je František spjatý s fenoménem *tokenismu*, což je praxe, ve které se někdo pouze symbolicky snaží o inkluzi členů minoritní nebo málo reprezentované skupiny bez toho, aniž by bral v potaz systematickou nerovnost nebo utlačování této skupiny. *Tokenism* často také dává malému počtu jednotlivců z minoritní skupiny povrchní příležitosti či mocenské pozice, zatímco ignoruje základní problémy diskriminace a exkluze.¹²⁹ Eda říká Františkovi, že může do party jen jako „*očkování*“ (myšleno tak, aby si bělošští štamgasti zvykli na ty romské) a má „*držet úhel*“ (tedy nevyčuhovat zpoza rohu a být krytý bělochy, aby jej neviděli ostatní, kterým by mohl více vadit). Opakovaně mu je přímo nebo nepřímou říkáno, že si má vážit toho, že do hospody Severka vůbec může. (EP1 a EP3) Kromě hospodské party v Severce je mírně naznačeno, že je František *token* Rom i pro další bělošské postavy. Například ve scéně, kdy je na kávě u automechaniků manželů Julišových, se kterými má evidentně přátelský vztah. Proti ostatním Romům se však Julišovi nechovají příliš přátelsky a v této scéně s Františkem z okna sledují, jak se jim Romové snaží krást pneumatiky, načež je pan Juliš katapultuje do vzduchu. (EP2)

7.1.2. Žaneta

ŽANETA – Klaudia Dudová, romská etnicita

¹²⁹ ESSED, Philomena. (1991). Understanding everyday racism: An interdisciplinary theory. Sage Publications.

DŮLEŽITOST POSTAVY	vedlejší	
ČETNOST VÝSKYTU	epizody	EP1, EP4
	počet scén	5
	stopáž	cca 13 min
ROLE	kladná až neutrální	
CHARAKTEROVÝ TYP	Lacey	princezna – <i>femme fatale</i> / nezávislá žena
	Propp	princezna
DĚJOVOST	pasivní (nerozvíjí aktivně dějové linky, spíše je jejich součástí)	
ROMANTICKÁ ZAJINTERESOVANOST	ANO (kódována jako lehce promiskuitní, atraktivní pro Lud'ka)	
VÝSKYT STEREOTYPIZACE	vzhled, povolání, chování, jednání k dalším postavám	

Zdroj: vlastní práce autora

Žaneta je vedlejší postava seriálu, která spadá do romského etnika. Z analyzovaných epizod se objevuje pouze v první a čtvrté epizodě, celkově v 5 scénách, které dohromady vydají na necelou čtvrt hodinu. V seriálu je jedinou pojmenovanou ženskou romskou postavou.

Role Žanety je spíše neutrální se sklony ke kladné roli. Ve svém omezeném počtu scén nikdy nečiní příkoří protagonistům a do děje se příliš nekládá. Spíše je jeho součástí, a když má šanci děj ovlivnit, tak do něj stejně příliš nezasahuje. Z tohoto důvodu ji umísťuji na pomezí mezi neutrální postavou, která, co se týče jejího postavení k dalším postavám, s nimiž má spíše pozitivní vztahy, je spíše kladná.

Podle Laceyho i Proppa je Žanetin **charakterový typ** princezna. S tím, že pokud bychom ji chtěli zařadit do jednoho z Laceyho podtypů, je situace složitější kvůli tomu, že se objevuje pouze v pár scénách. Dle mé analýzy se ale pohybuje mezi *femme fatale* a nezávislou ženou.

V rámci podtypu *femme fatale*, která má být nebezpečná a svůdná, toto Žaneta splňuje hlavně ve své dějové lince z čtvrté epizody, kdy s ní má Luděk orální sex, což naštve její příbuzné (hlavně Laca) a jdou je hledat na parkoviště, aby se s Lud'kem poprali. (EP4) Žaneta také vědomě a aktivně využívá svou sexualitu, ale v seriálu není nikdy úplně ukázané, že by se skrze ni snažila něco získat. Komplikuje však často Lud'kovi situace a je také příčinou jeho vyhazovu z práce. (EP1)

Co se týče podtypu nezávislé ženy, ten Žaneta splňuje hlavně v ohledu toho, že nepotřebuje, aby se jí někdo zastával nebo za ní dokonce bojoval. I když se tak často děje, sama je schopna se verbálně velmi dobře bránit hlavně vůči Lud'kovi. To je demonstrováno na jejich společných scénách v první epizodě, kdy posměšně reaguje na jeho rasistickou poznámku: „*On není rasista, on je jenom debil.*“ Kvůli tomu se jí pak zastává jejich šéf. (EP1) Sama si je schopna poradit i se situací, kdy ji

soudí Ludřkovi sousedi a Luděk se stydí za to, že je s ní viděn – vůbec tím není vyvedena z míry. (EP4)

Její nezávislost je podtržena i faktem, že je zaměstnána a schopna si sama vydělávat, i když žije u rodičů. V seriálu ale není zobrazena jako závislá na partnerovi nebo jiném příjmu než svém. Zároveň žije sama a sama se i pohybuje po Chánově, který je zobrazen jako poměrně nebezpečné místo k životu. (EP1 a EP4)

Dějovost je u Žanety spíše pasivní. Aktivně nerozvíjí žádné dějové linky, ale je spíše součástí narace ostatních postav, hlavně Ludřka. Žaneta je narativně spojená s Ludřkovým vyhazovem z práce, ale nemá na něm úplně přímý podíl. (EP1)

Děje se aktivněji účastní ve čtvrtém díle, kdy před ostatními chýnovskými Romy neprozradí, že zná Ludřka z práce a on je ten, koho kvůli rasismu směřujícím na její osobu vyhodili. Na Ludřkovi a Františkovy lži, že jsou z organizace Snědá tíseň, reaguje pouhým úsměvem. Do děje vstupuje velmi aktivně ve chvíli, kdy sama iniciuje rande s Ludřkem poté, co mu vykládá karty. (EP4)

Výjimečně aktivnější roli má v poslední scéně čtvrté epizody, kdy jede autem s Dášou a Ludřkem. Když Dáša vypráví o svém transgender *coming outu* a operativní změně pohlaví, konverzace se nijak aktivně neúčastní. Žaneta se však do konverzace vloží v klíčovém momentu, kdy Luděk poprvé promluví o Dáše jako o ženě a použije zájmeno „*sama*.“ Dáša na to hned překvapeně pozitivně reaguje a Luděk popírá, že to, kdy řekl. Žaneta ale okamžitě potvrdí, že o ní mluvil jako o ženě. Dává tak potřebnou validaci klíčovému momentu vztahu mezi hlavními hrdiny Ludřkem a Dášou.

Romantická zainteresovanost je u Žanety zobrazena hlavně v její dějové lince s Ludřkem. Ten s ní flirtuje již v první scéně, kdy na ni mrká a pochválí jí vzhled, čímž je hned naznačena sexuální atraktivita její postavy. (EP1) Vzhledem k tomu, že jinak se k Žanetě však nechová příliš uctivě, poukazuje na to, že jako žena jiné barvy pleti čelí od ostatních bílých mužů objektivizaci a fetišizaci. Toto je častý fenomén, kdy ženy minoritních etnik čelí kvůli intersekcionalitě jejich genderu a rasy rasové i sexuální objektivizaci naráz, což v nich může vyvolávat úzkosti, depresi a vlastní *body shaming*. Příčinou tohoto fenoménu jsou škodlivé stereotypy často vycházející z historie kolonialismu a imperialismu, kdy byly tyto ženy svými kolonizátory vnímány jako exotické a primitivní. Historicky byly ženy jiné barvy pleti v médiích ukazovány jako sexuální objekty nebo exotické svůdnice (např. stereotyp „*dragon lady*“ prezentující Asiatky jako submisivní a sexuálně povolné nebo stereotyp „*jezebel*“ prezentující černošské ženy jako promiskuitní a velmi sexuální.) Další příčinou je nadměrná reprezentace žen jiné barvy pleti v pornografii a jejich spojení se sexuálními

službami. Pornografický průmysl je zároveň často prezentuje ve stereotypních a degradujících rolích. Tyto stereotypy se do určité míry přenáší do současné doby,¹³⁰ což se dá dokázat i na postavě Žanety.

Žaneta je také prezentována a ostatními postavami přímo označována jako promiskuitní. Při jejím rande s Ludčkem na autodromu, které z povzdáli sledují ostatní Romové z Chánova, Laco opakovaně naznačuje Žanetinu promiskuitu a tvrdí, že Ludčkovi na rande určitě nabídne orální sex. Hned v dalším záběru, Žaneta skutečně Ludčkovi nabízí orální sex, který jej přijímá. Jakmile se vzdalují, Laco volá, že měl pravdu. Ostatní přihlížející, včetně Žanetina otce, však Žanetu brání tím, že je „*hodná holka*.“ Žaneta má následně orální sex s Ludčkem v autě, dokud nejsou přerušeni potyčkou Dáši, jejího milence a Romů. (EP4)

Mimo to je Žaneta dříve v té samé epizodě pravděpodobně zaměněna za prostitutku, když přijde na rande k Ludčkovi před dům. Když Žaneta přichází k Ludčkově domu, souseď přes plot volá manželku, ať se „*na to*“ jde podívat. Luděk se za ni stydí a přikáže jí, ať jim řekne, že ho nezná a počká za rohem. Tím opět upevňuje to, že Žanetu vnímá pouze jako sexuální objekt, nemá problém s ní mít sexuální poměr, ale na veřejnosti se za ni stydí. (EP4)

Žaneta má však vlastní sexuální a romantické dějové linky víceméně pod kontrolou. Například rande s Ludčkem i sex s ním iniciuje v seriálu kompletně ona. Na rande ho pozve poté, co mu vykládala karty a vytáhl si kartu lásky. (EP4)

Výskyt stereotypizace je u Žanety velmi častý, podobně jako u Františka, nehledě na její omezenou stopáž v seriálu. Stejně jako František je stereotypně zakódována hned od začátku hlavně skrze dimenzi vzhledu a povolání.

V první scéně, která je zároveň jednou z prvních scén seriálu, se Žaneta objevuje jako uklízečka, což ji opět přiřazuje k hierarchicky níže postavené manuální práci. Její podřadné postavení je v této scéně ještě umocněno tím, že když přijde vynést odpadky do Ludčkovi kanceláře, hodí po ní ohryzek od jablka, který chytá. To zřetelně demonstruje její hierarchickou podřazenost na pracovišti a nedostatek respektu, který k ní Luděk má. (EP1)

Zároveň je poměrně stereotypně oblékána. Ve většině scén má dost nevkusné a přehnaně barevné nesladěné oblečení. Například v práci má na sobě semišovou teplákovou soupravu v různých nesourodých barvách. (EP1) U sebe doma chodí v různobarevném svetru a vzorovaných legínách. A když jde na rande s Ludčkem, má zlaté podpatky s růžovými legínami a růžovým topem s šedou mikinou. (EP4) Vždy je také výrazně namalována. Buď má jasně červenou rtěnku nebo ostré světle modré oční stíny. (EP1 a EP4). Očividné je také to, že jí na vzhledu dosti záleží, protože když má jít s Ludčkem na rande, ptá se ho, co si má vzít na sebe. (EP4)

¹³⁰ GALDI, Silvia, MAASS, Anne, & CADINU, Mara. (2014). Objectifying media: Their effect on gender role norms and sexual harassment of women. *Psychology of Women Quarterly*, 38(3), 398-413.

Stereotypně je Žaneta kódována i v rámci jejího přístupu k práci. Jako nedochvilná a nepoctivá je vyobrazená ve zmiňované první scéně, kdy o ní Luděk řekne svému šéfovi, když se hádají o čase: „*To se vám asi zpožd'ujou hodinky, protože Žaneta už je tady... Cikáni nikdy nechodí do práce dřív, když ještě nikdo neměl hodinky, poznával se podle toho čas.*“ Luděk tu Žanetino chování nepřímo připisuje celému jejímu etniku, a ještě sám přiznává, že tak jedná na základě historického stereotypu. Žanety se tu zastává její bělošský nadřízený, který pro ni požaduje omluvu a o Luděkovo chování označuje za rasistické. Nutno podotknout, že ve scéně není přímo potvrzeno, zda má Luděk pravdu a Žaneta skutečně přišla do práce pozdě, či je naopak v práci dříve. Ač je v této scéně Žaneta obětí rasismu, není viditelné, že by ji rasistická poznámka vyvedla z míry. Pravděpodobně proto, že je na podobné chování zvyklá a zároveň se je schopna sama bránit, když na Luděkův účet pronese větu: „*On není rasista, on je jenom debil.*“ Sama tu popírá, že by chování, které je vůči ní jednoznačně rasistické, bylo vůbec rasismem. (EP1) Když se však tato událost o pár dílů později retrospektivně řeší, je patrné, že Žaneta událost svým příbuzným vyprávěla jako rasistický incident. Její bratr totiž říká: „*Žanetu v práci rasisticky urážel nějaký debil, ale její šéf ho vyhodil.*“ (EP4) Luděk i později tvrdohlavě trvá na tom, že Žaneta přišla do práce pozdě a že ví, že přišla pozdě, čímž ji nepřímo označuje za lhářku. Také podle něj může za to, že dostal vyhazov a je teď popelářem. (EP4)

Žaneta ve svém omezeném výskytu v seriálu prezentuje jednu ze stereotypně romských aktivit, kterou je vykládání karet. Jakmile je u nich Luděk na bytě v Chánově, prosí svou matku, aby mu vyložila karty, které mu nakonec vykládá ona sama. (EP4)

Stereotypní je i situace, kdy je Žaneta Luděkovými sousedy označena za pravděpodobnou prostitutku (pravděpodobně kvůli své etnicitě a vzhledu). Zároveň se Luděk v této chvíli stydí za to, že je s ní viděn, což opět shazuje její postavení jako někoho, kdo mu není roven. Ani touto stereotypizací však není Žaneta vyvedena z míry. Když jí Luděk řekne, ať jim poví, že ho nezná, zavolá na sousedy: „*Já toho debila neznám.*“ (EP4)

7.1.3. Laco

„LACO“ - Julius Oračko, romská etnicita

DŮLEŽITOST POSTAVY		vedlejší
ČETNOST VÝSKYTU	epizody	EP1, E4
	počet scén	5
	stopáž	cca. 13 min
ROLE		neutrální až záporná
CHARAKTEROVÝ TYP	Lacey	<i>nedá se přesně určit</i>
	Propp	<i>nedá se přesně určit</i>

DĚJOVOST	aktivní
ROMANTICKÁ ZAINTERESOVANOST	NE (není zobrazena)
VÝSKYT STEREOTYPIZACE	vzhled, povolání, chování, jednání k dalším postavám

Zdroj: vlastní práce autora

Laco je vedlejší postava seriálu, která spadá do romského etnika. Z analyzovaných epizod se objevuje v pěti scénách – v 1. a 4. epizodě, které mají dohromady 13 minut.

Laco je někde mezi neutrální a zápornou **rolí**. Vykazuje mnohé znaky antagonisty, kdy v příběhu velmi často oponuje Ludčkovi (protagonistovi), iniciuje proti němu fyzické i verbální útoky a snaží se ostatní postavy přesvědčit, že Luděk není věrohodný. Toto je patrné hlavně na dějové lince kolem Snědé tísně. (EP4)

Laco je však vždy usměrněn ostatními postavami, a jeho výhrůžky tak většinou zůstávají planými slovy, takže v celkovém pojetí děje se nedá považovat za antagonistu a spadá spíše do neutrálního spektra. V pozdějších mnou neanalyzovaných epizodách hlavně toto chování vůči Ludčkovi opustí a je víceméně na jeho straně.

Charakterový typ se u Laca nedá přesně určit, a je tak přesně postavou, která v rámci některých charakteristik spadá do více kategorií, ale ve finále do žádné. U Proppových typů je téměř nezařaditelný, dle Laceyho podtypů vykazuje charakteristiky spojené například s antagonistou podtypu *foil* a falešným hrdinou podtypu komická úleva. Co se týče podtypu *foil*, tak ten splňuje v tom, že je často kontrastem vůči protagonistovi a jeho morálním hodnotám. Hlavně co se týče agresivity, která je u Laca oproti klidnějšímu Ludčkovi poměrně vysoká. (EP4) Naplno však tento archetyp nesplňuje, protože Luděk není úplně kladný protagonista s pevnými morálními hodnotami, ale spadá spíše do anti-hrdiny, tudíž často mizí kontrast jejich hodnot.

V něčem pak vykazuje rysy komické úlevy, protože je často spojený s vtipnými momenty a hláškami., Situace často vede do absurdních extrémů, jako když pronásleduje Žanetu a Ludčka na parkovišti. Ale ani zde jeho postava naplno nespadá do tohoto archetypu, jelikož často funguje i na vážné úrovni a umí mít i antagonistické kvality, jak již bylo zmíněno výše. (EP4)

Dějovost je u postavy Laca spíše aktivní, ale pouze v dějových linkách obsahujících jeho. Do určité míry za to může jeho agresivita, kdy například ze všech postav nejvíce eskaluje konflikt s Tondou a Ludčkem v Chánově, když vytáhne nůž. Stojí i za bitkou na parkovišti, kdy brání Žanetu, která je bělošskými kolemjdoucími nazvána jako „*cikorka*.“ (EP4)

Romantická zainteresovanost není u Laca vůbec ukázána. S žádnou postavou neinteraguje na romantické nebo sexuální bázi. Nelíbí se mu ale, když jde Žaneta na rande s Ludčkem. Poté, co mu jde poskytovat orální sex, je Laco hned konfrontuje. (EP4) To by mohlo být připsáno žárlivosti, ale je

možné, že jde pouze o nenávisť vůči Ludřkovi nebo ochranářství proti Žanetě. V seriálu není jejich vztah nikdy specifikovaný.

Výskyt stereotypizace u Laca je stejně jako u ostatních romských postav velmi častý a prakticky přítomný ve všech jeho scénách. V první scéně ho potkává Luděk v supermarketu, kde dělá dražší nákup za necelé 3000 CZK, což je v seriálu dáno do kontrastu s Ludřkovým skromným nákupem za 50 CZK. Ludřkův opovrhující pohled na Laca u kasy, když si ještě nenechá od pokladní vrátit peníze, lehce poukazuje na stereotypní názor, že si Romové často žijí na vysoké noze díky pobírání sociálních dávek a nelegální činnosti. Zatímco „pocitivý“ Luděk si takový nákup dovolit nemůže. (EP1)

Tato domněnka naznačena je v první epizodě potvrzena později, když Jožo prozradí, že má Laco kriminální minulost – jde o další stereotyp často spojený s Romy. Laco byl dle scénáře ve vězení, protože sbíral kolejnice, kvůli čemuž vykolejil vlak, a po propuštění z vězení prodával drogy bělochům. (V seriálu není vyloučeno, zda stále neprodává). Laco se však těmto tvrzením vehementně brání. (EP4)

Laco je i po vizuální stránce stereotypně zobrazován. Většinou nosí značkové oblečení (např. kšiltovka značky Nike), na autodromu má kolem krku mnoho zlatých řetězů a na ruku má nekvalitně vypadající rozpitá tetování. Ze supermarketu odjíždí dražším sportovním autem, které má automatické otevírání kufru. (EP1 a EP4)

Laco je také dosti nedůvěřivý vůči státním organizacím a autoritám, což je opět typické pro minority. Ze všech postav nejvíce nedůvěřuje Ludřkovi a Snědé tísni, což dokazují jeho repliky jako: „Co to (pozn. Snědá tíseň) je za píč*vinu, more?“ a „(pozn. Luděk) Kecá gádžoviny a pak se nám vysměje do ksichtu.“ I na autodromu opakuje, že Ludřkovi nevěří a zná typy „gadžů“, jako je on. (EP4)

7.1.4. Jožo

„JOŽO“ - Petr Bažo, romská etnicita

DŮLEŽITOST POSTAVY		vedlejší
ČETNOST VÝSKYTU	epizody	E4
	počet scén	5
	stopáž	cca 15 min
ROLE		neutrální
CHARAKTEROVÝ TYP	Lacey	donor – patron
	Propp	donor
DĚJOVOST		aktivní (v rámci dějové linky Snědé tísně svým tlakem donutí Ludřka k dalším krokům)

ROMANTICKÁ ZAJINTERESOVANOST	ANO (manželka)
VÝSKYT STEREOTYPIZACE	vzhled, jednání k dalším postavám

Zdroj: vlastní práce autora

Jožo je vedlejší postava seriálu, která spadá do romského etnika. Z analyzovaných epizod se objevuje pouze ve čtvrtém díle v pěti scénách, které mají cca čtvrt hodiny.

Role Joža je v seriálu víceméně neutrální, projevuje se kladně i záporně, ale vždy v uměřené míře na danou situaci. V dějových linkách nemá nijak pevnou roli. Například adekvátně naštvane reaguje na provokaci Tondy v Chánově, ale zároveň je k Ludřkovi více přívětivý než ostatní Romové.

Charakterový typ Joža nejvíce podle Proppa sedí na typ donor s tím, že s kategorizací Laceyho je asi nejvhodnějším přiřazením podtyp patrona. Jožo nejvíce sedí do typu donora z toho důvodu, že do určité míry pomáhá Ludřkovi hlavně v poskytování informací o Romech, které potřebuje pro rozjetí Snědé tísně. Není ale úplně klasický donor, jelikož Luděk tuto pomoc přijímá pod lehkým nátlakem výhrůzek a násilí, které však nikdy nejdou přímo od Joža. Jožo mu naopak pomáhá v tom, že ho před ostatními brání. Do podtypu patron sedí nejvíce kvůli tomu, že jeho pomoc a zastávání se Ludřka nejsou nezištné, ale očekává za ně lepší život Romů v Chánově či celkově v Mostě. (EP4)

Dějovost je u Joža v jeho jediné analyzované epizodě spíše aktivní, jelikož je hlavní autoritou a mluvčím chánovských Romů. Tlak na Ludřka a Františka je vyvíjen zejména skrze Jožovu iniciativu, aby rozjeli jimi vymyšlenou organizaci Snědá tíseň. Hlavně, když si aktivně najde Františkův byt a shání číslo na Ludřka, aby začali s organizací vůbec něco dělat. Aktivní je také v rámci ochrany Ludřka od ostatních romských postav, primárně Laca, a také podporuje Ludřkovo rande se Ženatou, což ho dělá nejméně aktivním podpůrcem mnoha dějových linek v této epizodě. (EP4)

Romantická zainteresanost je u Joža pouze mírně naznačena. Během scény v bytě v Chánově je zobrazen se svou bezejmennou manželkou, která je také Žanetinou matkou. Více o jejich vztahu scénář neinformuje.

Výskyt stereotypizace je u Joža poměrně omezen tím, co o něm víme. Vzhledově si potrpí na značkovém oblečení stejně jako Laco, a ve scénách v Chánově nosí draze vypadající sluneční brýle. Podobně jako Laco se rád obléká draze i přes to, že žije ve vybydleném paneláku. (EP4)

Do určité míry je agresivní, ačkoliv výrazně méně než Laco. Takže v tomto směru stereotyp, který Laco potvrzuje, spíše vyvrací. Jeho sklon k agresivitě až případně kriminální činnosti se dá dokázat například na těchto replikách: „*More, věř mi, že je to lhář, tam jsme mu měli rozbít hubu, jestli bratranec nebo nebratranec.*“ a „*...když přijde parta skinheadů, tak to my si vyřešíme, je zmlátíme, nebo pobodáme...*“ (EP4)

Co se týče okolního dění, ze všech romských postav působí nejvíce vzdělaně nebo znale, čímž stereotyp nevzdělanosti lehce vyvrací. Například v reakci na organizaci Snědá tíseň dává příklad jiné organizace pomáhající Romům: „*Támhle v Budějovicích taky prošli nějakým okruhem a teď maj nový okna, ty vole.*“ (EP4) Je si také dosti vědomý o problémech rasismu a k rozjezdu organizace má strategické myšlení: „*Já chci vyřešit hlavně ten rasismus. To, když přijde parta skinheadů, tak to my si vyřešíme, je zmlátíme, nebo podobáme, nejhorší jsou ta babky v Jednotě, který vráží do cikánky pořád s košíkem, nebo ty bílý kecalové v hospodě.*“ (EP4)

Chce také, aby o nich bílí Mostečané měli více informací a Luděk jim pomohl se změnit. (EP4) To tak může být do určité míry opět připsané internalizovanému rasismu, kdy si Jožo uvědomuje problémy jeho etnika, které chce sám změnit.

7.1.5. Další etnické postavy

GERTH – Fred Müller, německá etnicita

Gerth je vedlejší postava seriálu, která spadá do německého etnika a objevuje se v EP1, EP3 a EP4 vždy jen v pár minutách. Je to manžel Ilony a otčím Tondy, kterého Tonda „*otčímem z Moldavy*“ i nazývá, což implikuje, že spolu nemají příliš dobrý vztah. (EP2) V seriálu je dějově extrémně pasivní, tudíž jeho hlubší analýza není příliš možná. Ve všech scénách je s Ilonou, u které figuruje jako její poskok – vozí ji v autě, lakuje jí nehty u televize atp. (EP1)

Zároveň mluví pouze německy, což zásadně limituje jeho interakci s dalšími postavami, které se o ni zároveň ani nesnaží. Je ukázáno, že ani Ilona s ním nemluví plynulou němčinou a odpovídá mu trhaně v jednotlivých slovech. Příkladem může být následující konverzace, kdy sledují Luďka v televizi:

Gerth: „*Was ist los?*“

Ilona: „*Bruder.*“ (EP1)

Stereotypní je pravděpodobně pouze jeho vztah s Ilonou, kdy on jako starší a pravděpodobně movitější muž německé etnicity udržuje vztah s mladší nezabezpečenou Češkou. Tato stereotypizace však směřuje spíše na Ilonu.

ZORAN – Denis Žák, romská etnicita

Zoran je vedlejší postava seriálu, která spadá do romského etnika a objevuje se v 1. a 2. epizodě v pouhých třech scénách. Je to záporná postava, která pracuje jako vymahač pro antagonistu Romana. Jeho bližší analýza opět není vzhledem k omezenému počtu scén a tomu, že nemá žádné repliky, možná. V kontrastu s jeho povoláním se však velmi něžně stará o Dášinu ukradenou čivavu. (EP2) Stereotypizován je jako Rom opět skrze svoje spojení s kriminalitou a násilím.

DALŠÍ POSTAVY – vietnamské etnicita a romská etnicita

Seriál se dopouští určité stereotypizace i u bezejmenných komparzních postav. Ve druhém díle jde primárně o stereotypizace vietnamských postav, kterým v úvodním díle prodávají Mostečané své mazlíčky podle váhy. Na konci té samé epizody jim jde Luděk dát i Dášinu čivavu, čímž potvrdí, že se zvířata prodávají na maso a řekne: „*Tohle je na čevabčiči.*“ (EP2)

Co se týče menších romských postav, můžeme vidět Romy krást u Julišových před garáží. (EP2) A další primární stereotypy spočívají v zobrazení sídliště Chánov a jeho obyvatel. Vizuálně jsou tu zobrazeny rozbité domy (ty František nazývá „*jejich lidovou tvořivostí*“) a poházené odpadky. Vidíme také děti, které si ve všední den dopoledne hrají venku místo toho, aby byly ve škole. (EP4)

7.2. Analýza postav seriálu *Trpaslík*

Seriál *Trpaslík* je komediální drama z roku 2017, které bylo vyprodukováno Českou televizí. Původně však vznikalo pro TV Nova. V prosinci 2016 mělo předpremiéru na iVysílání jako první seriál České televize s VOD premiérou a následně běželo v primetimové relaci na ČT1. Seriál získal Hlavní cenu na Festivalu televizní tvorby v La Rocherre ve Francii.

Trpaslík prezentuje kromě analyzovaných etnických minorit poměrně stereotypní vyobrazení LGBTQ+ postav, které tu zastupuje postava lesbické tělocvikářky (Eva Leinweberová. Je velmi sportovně založena, nemá oholené podpaží a je vyobrazena jako sexuální predátor v narativní lince, kdy usiluje o postavu Kateřinu. Toto téma však není součástí mé analýzy.

FILMOGRAFICKÉ ÚDAJE:

- název: *Trpaslík*
- žánr: komedie/drama
- země: Česká republika
- rok: 2017
- stopáž: 3 hodin 57 minut (minutáž epizod 37 minut - 40 min)
- počet epizod: 6
- režie: Jan Prušinovský
- scénář: Jan Prušinovský, Petr Kolečko
- produkce: Michal Reitler, Ondřej Zima, Jan Prušinovský
- hrají: Michal Suchánek, Marika Procházková, Jakub Šorm, Tereza Taliánová...¹³¹

7.2.1. Luděk

LUDEK STANEK – Jakub Šorm, bělošská/afroevropská etnicita

DŮLEŽITOST POSTAVY	hlavní	
ČETNOST VÝSKYTU	epizody	EP1, EP2, EP3, EP4
	počet scén	29

¹³¹ Trpaslík (2017). ČSFD.CZ: Česko-Slovenská filmová databáze [online]. Praha: POMO Media Group, 2023 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/449884-trpaslik/prehled/>

	stopáž	cca. 61 min
ROLE		kladná
CHARAKTEROVÝ TYP	Lacey	protagonista – dynamický protagonista
	Propp	hrdina
DĚJOVOST		aktivní (stojí za kompletním rozjetí hlavní dějové linky)
ROMANTICKÁ ZAJINTERESOVANOST		ANO (přítelkyně Jolanka, která se s ním rozejde, flirtuje s ním roztleskávačka Irena)
VÝSKYT STEREOTYPIZACE		vzhled, jednání dalších postav vůči Ludčkovi

Zdroj: vlastní práce autora

Luděk je hlavní postava seriálu, která spadá do bělošského i afroevropského etnika. Z analyzovaných epizod se objevuje ve všech, celkově má 29 oddělených scén se stopáží přes 1 hodinu. Pro mou analýzu je Luděk velmi specifická postava, protože v seriálu magicky nebo záhadně promění svou etnicitu, když vykope na školní zahradě trpaslíka. Z bělošské postavy se tak stává černoškou (afroevropskou) postavou, což je poměrně složité i pro mou analýzu. Ludčka tak analyzuji až od chvíle, kdy se v druhé polovině 1. epizody stává etnickou postavou. Zároveň se Ludčkova postava nedá zakódovat jako *blackface*, jelikož ji hraje herec afroevropského původu Jakub Šorm. Seriál však k postavě Ludčka přistupuje velmi zvláště a etnicita je u něj do určité míry „kostým“ bělošské postavy, jehož změna rasy rozproudiv dějovou linku celého seriálu *Trpaslík*.

Role Ludčka je v seriálu primárně kladná, ač není vždy nejmorálnější, což se však často dá omluvit jeho mladým věkem. Neškodí žádným dalším postavám a cíleně nevykazuje záporné chování.

Charakterový typ Ludčka je Proppův hrdina, který odpovídá Laceyho protagonistovi. Co se týče podtypu, tak na něj pravděpodobně nejvíce sedí dynamický protagonista, který dle své definice projde silným osobním růstem a transformací v rámci narativní linky.

Základem jeho transformace je v rámci změny jeho barvy pleti fyzická transformace. Vzhledem k lekcí, kterou dostává z toho, že je nově černochem (i během dalších neanalyzovaných epizod), Luděk prochází i osobním růstem. Ludčkova adorace černochoů a černošské kultury dostává skrze jeho proměnu střet s realitou, ať už v podobě konfrontace policií, ztráty vztahu, stereotypního očekávání, jakože je dobrý v basketbalu a rasistických poznámek okolí. (EP1, EP2, EP3 a EP4) Díky Ludčkovi prochází osobním růstem jeho okolí a do určité míry i on sám.

Dějovost je u Ludčka velmi aktivní. Luděk samostatně rozjede veškeré dění v seriálu, když najde trpaslíka, který plní každému jedno přání a dostane se od Ludčka později do rukou dalším postavám. Kromě vlastní dějové linky, ve které Luděk změní svou rasu (EP1), je tak přímo zodpovědný a spojený i s dějem kolem dalších postav skrze jejich přání. Těmi je přání Kateřiny – být neodolatelná (EP1 a EP2), Petrovo přání – být úspěšný (EP3) nebo Pavlínino přání, aby měl Vladimír

místo nosu penis. (EP4) Další přání dalších postav jsou v pozdějších neanalyzovaných epizodách, ale za celým dějem seriálu zkrátka prvotně stojí Luděk.

Romantická zainteresovanost Luděka je ukázána poměrně hojně, ačkoliv svůj vztah s Jolanou přijde hned poté, co se promění v černocho. Jolana tvrdí, že to není tím, že je černocho, ale protože prozradil před celou třídou, že se chystali mít první sex. (EP1) Jolaně také říká, že pokud jí vadí jeho černošské pižmo, tak se bude hodně vonět. Toto říká na základě toho, že mu sestra Jana řekla, že bělošským holkám vadí černošské pižmo, a proto je tak málo rasově smíšených vztahů. (EP2) V pozdějších neanalyzovaných vztazích se k sobě Luděk s Jolanou vracejí.

Naopak romantická a sexuální atraktivnost u Luděka je ukázána jako vyšší v momentě, kdy má svou novou etnickou identitu. Jolanina kamarádka jeho proměnu komentuje pozitivně: „*Být černej je takový rebelský.*“ (EP2) Začne s ním také flirtovat dcera ředitele, Irena, která je starší a populární (kapitánka roztleskávaček), což je ukázáno v druhém díle, kdy veze autem Luděka domů (EP2) a ve čtvrtém díle, kdy za ním jde nahá do sprch, aby ho svedla. Co se mezi nimi stalo není ukázané, Irena ho nakonec veze domů, kde před domem potkají jeho ex-přítelkyni Jolanu, ve které to vzbudí žárlivost. (EP4)

Výskyt stereotypizace není u Luděka tak hojný, spíše se vůči němu stereotypně chovají postavy kolem něj, než aby byl on sám stereotypní Afroevropan, ale zároveň musím brát v potaz, že v seriálu jeho postava není skutečně afroevropského etnika.

Vizuálně nenosí nic jiného než oblečení podobné stylu rapperů, jako jsou kšiltovky, trička s potiskem a mikiny s kapucí, což by se dalo považovat za určitou míru stereotypizace, jelikož se tak oblékají převážně černoští interpreti tohoto žánru, ke kterým Luděk vzhlíží. Luděk se tak ale oblékal i jako běloch, tudíž stereotypní se jeho vizuální stránka stává až v momentě, kdy je černochem. (EP1, EP2, EP3 a EP4) Luděk svými slovy vyhodnocuje, že měla jeho proměna fyzicky i dobré stránky, například změnu velikosti jeho penisu, což je další stereotyp. (EP2 a EP3)

Stereotypní přístup ostatních postav vůči Luděkovi může být ukázán na mnoha příkladech, které ho jako postavu definují skrze pohled ostatních. Například při své první interakci s paní Janáčkovou, kdy ji potká v parku, ho osočí z toho, že jí chtěl ukrást důchod a znásilnit ji, načež na něj zavolá policii. Janáčková ho kromě urážlivých slov označuje za teroristu a delikventa, s čímž ho bez důvodu spojuje s akty kriminality. (EP1) Jeho otec označuje lidi jiné barvy pleti za ulhané, kdy říká: „*Ale není to Luděk, prosím tě, dyť tyhle ty exotický národy jsou hrozně ulhaný.*“ (EP1), a považuje černochoy ze „nenormální lidi.“ (EP4)

Luděkův otec Jaroslav viní hip hop za Luděkovu proměnu barvy pleti, čímž afroamerickou kulturu nazývá závadnou, a následně se snaží z Luděka novou barvu pleti smýt ve vaně. (EP1) Ve škole to má Luděk také velmi těžké. Například v jídelně si od něj všichni odsedávají, což jeho sestra přirovnává k rasové segregaci v USA do 60. let. (EP4) Stereotypní přístup postav

k Ludřkovi je vidět primárně v replikách, které často používají urážlivé výrazy a přirovnání k jeho etnicitě. Postavy často používají hanlivé výrazy a *n-word*, jehož použití je pro bělochy považované za nepřijatelné.

paní Janáčková: „*No, tak to je pěkná blbost, protože Ludřka Staňka já moc dobře znám, ten je od mimina bílej, a tenhle je černej jak bota.*“

policista: „*No, tak se ovládejte, paní Janáčková...*“

paní Janáčková: „*Já se ovládám.*“

policista: „*Tohle je Afroameričan.*“

paní Janáčková: „*Neg*oameričan jeden.*“ (EP1)

Jaroslav: „*Můj syn je ne*r, ty vole. Poslouchej mě, Kateřino, tohle není dobrý, dyť my jsme tady všichni rasisti. Ty vole, dyť já jsem taky rasista. A ty jsi taky rasista, ne? Můj kluk je černá huba...*“ (EP1)

Vladimír: „*Jak to jde, nig*a?*“

Luděk: „*Na hov*o, strejdo.*“ (EP3)

Jaroslav: „*Zdar, čerte.*“ (EP3)

Jaroslav: „*Ale Ludřku, ty vole přát si bejt černej, přát si bejt ne*r. Ty vole, Ludřku... Černoši, víš, co to je za lidi? To nejsou normální lidi.*“ (EP4)

spolužák: „*Přesně takhle vznikl ten tvůj hip hop, vzali partů neg*ů a dali jim lopaty.*“ (EP1)

Skrze mnohé repliky postav je Ludřkova postava a to, že je černoch také velmi zesměšňována, nebo je jeho identita součástí vtipů v seriálu. Příklady mohou být následující repliky, za kterými často stojí i sám Luděk:

Luděk: „*Já jsem Staněk, jenomže jsem zčernal.*“ (EP1)

Luděk: „*A já jsem se tak lekl...*“

Zounar: „*Až jsem z toho zčernal...*“ (EP1)

Vladimír: „*Nebo já nevím nějaký hormonální problém, moc si honíš péro, až z toho zčernáš.*“ (EP1)

Luděk: „*Co tak vejráte, jste nikdy neviděli neg*a, nebo co?*“

spolužák: „*Jenom na obrázku.*“ (EP2)

Luděk: „*Čau, táto.*“

Jaroslav: „*Dokud seš černej, tak jsem pro tebe pan Staněk.*“ (EP2)

Jolana: „*Víte, já jsem na něj byla asi zlá.*“

Jaroslav: „*Se ti nedivím, když ti kluk změnil rasu.*“ (EP4)

Vůči Ludřkovi je také přístup policie, kdy ho na základě nepodloženého obvinění a nemožnosti prokázat svou identitu odveze na stanici v poutech, kde mu dělají otisky prstů a odebírají vzorky DNA. Fotí si ho do databáze a oni ani zbytek učitelů a lidí, se kterými se potká, mu nevěří nic, co říká. Následně je umístěn do vazební cely. (EP1) K této scéně zároveň hraje skladba *Check Yourself* (1993) od rappera Ice Cubea, což je paralela s hudebním klipem, ve kterém je Ice Cube také zatčen policií.¹³² Přístup policie k lidem afroevropského původu je pak ještě více demonstrován na konverzaci Ludřka s policií, ve které padne věta: „*Nedělej si prd*l, za chvíli sem přijde kolega z cizineckýho a ten fakt nemá černochoy rád.*“ (EP1) Když jde již na svobodě po ulici, projede kolem něj policejní auto, které zpomalí, když ho vidí. (EP3)

Spojení Ludřka jako Afroevropana s kriminalitou potvrzuje i jeho konverzace se sestrou Janou, která mu říká: „*V Čechách máme navíc silný rasový předsudky, budeš mít problém sehnat práci, společnost tě vyloučí, nejspíš se budeš muset uchýlit ke kriminální činnosti.*“ (EP2) S jeho proměnou vidíme ale i větší sklony násilí. V druhém díle se málem popere a ve třetím se popere skutečně, kdy svému protivníkovi ukousne kus ucha. Je naznačeno, že dříve problematický nebyl. (EP2 a EP3)

Kromě toho, že se mnohé postavy chovají vůči Ludřkovi rasisticky, má však změnou své rasy i výhody, které nemají jeho bělošští spolužáci. To naznačuje možný jev *reverse racism*, který podle mnohých není validním konceptem. Jedná se o kontroverzní termín popisující víru v to, že lidé z tradičně privilegované rasové skupiny (typicky bílá populace) mohou zažít diskriminaci a předsudky ze strany historicky marginalizovaných rasových skupin.¹³³ Příkladem může být například to, že Ludřkovi, který je sportovní anti-talent, je ze strany školy nabídnuto basketbalové stipendium, i když mu basketbal vůbec nejde a je do týmu protlačen na úkor ostatních bělošských spolužáků. Ředitel školy tu stereotypně vnímá, že jako černochoch musí být dobrý v basketbalu.

Jeho ředitel zároveň zařídí, že Ludřek nesmí dostat horší známky než dvojky, což je opět diskriminační vůči ostatním žákům. (EP2) To je později ukázáno na jeho zkoušení při dějepisu, kdy nic neví. Ludřek zmíní jen Martina Luthera Kinga a učitelka mu dá za dva a na to řekne: „*Výborně, sice to není v osnovách, ale já dokážu ocenit aktivitu studentů i barevných, nejsem přece rasistka, že?*“ (EP3) Sám ředitel školy mu řekne: „*Učit se nemusíš, protože jsi černej a v zásadě jsi tady na basketbalový stipendium.*“ Dalším příkladem může být jeho potyčka ve škole, při které se málem

¹³² ICE CUBE / CUBEVISION. Ice Cube - Check Yo Self (Remix) (Official Music Video). In: *YouTube: Broadcast Yourself* [online]. Google, 2023, 26.2.2009 [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=bueFTrwHFEs>

¹³³ ANSELL, Amy Elizabeth (2013). *Race and Ethnicity: The Key Concepts*. Routledge. pp. 135–136. ISBN 978-0-415-33794-6.

popere s ostatními, ale ti si to rozmyslí a jeden z nich řekne: „*Kámo, je to ne*r, z toho bude průs*r.*“ (EP2)

Pokud to tak můžeme brát, ukazuje v moment proměny Luděk jevy internalizovaného rasismu. Například na první scéně po své proměně, kdy se schovává a snaží se skrýt, že je černochoch, jde s kapucí po ulici a schovává se v křoví. Stydí se za svou novou identitu. Kdy se ho policista ptá, odkud je, podívá se na ruce a řekne, že „*asi z Afriky*“ čímž sám limituje původ lidí černošské barvy pleti stereotypně na jeden kontinent. (EP1)

7.2.2. Další etnické postavy

DALŠÍ POSTAVY – ukrajinská etnicita a romská etnicita

Ve čtvrtém díle seriálu se objevuje ukrajinská bezejmenná postava údržbáře, který pracuje pro bohatého právníka Vladimíra a jeho manželku Pavlínu. Stereotypní je u něj jeho povolání, kdy se živí manuální prací a má nižší hierarchické postavení. Ve dvou scénách zároveň nikdy není ukázáno, že by vůbec mluvil česky, jelikož konverzuje pouze rusky/ukrajinsky s dědou, který mu rozumí. V druhé scéně spolu místo práce sedí u televize, koukají na fotbal a pijí piva (před nimi je mnoho vypitých lahví), což jej spojuje se stereotypní nadměrnou konzumací alkoholu. (EP4)

Ve druhém díle se objeví krátce v jednom záběru jako komparzisté tři Romové, kteří hrají dělníky a jsou oblečení v oranžových kombinézách. Kromě opět stereotypního spojení s manuální prací jsou ukázáni pouze opření o své nástroje během pracovního dne a nikdo z nich skutečně nepracuje. Zároveň pískají na kolemjdoucí Kateřinu, která si od trpaslík přála být neodolatelnou. (EP2)

7.3. Analýza postav seriálu *Ordinace v růžové zahradě 2*

Seriál *Ordinace v růžové zahradě 2* (v letech 2005-2008 pojmenován pouze *Ordinace v růžové zahradě* během své 1. až 3. řady) je rodinné *soap opera* drama, které běželo od roku 2005 do roku 2021 v primetimeové relaci na TV Nova. Od roku 2021 byl seriál kvůli klesající sledovanosti, kterou si předtím trvale držel nad 1 milion, přemístěn na streamingovou platformu Voyo. Seriál měl původně v roce 2021 kompletně skončit, ale nakonec bylo oznámeno, že se pouze přesouvá z televize na streaming. Za téměř dvě dekády své existence měla *Ordinace* také vlastní *spin-off* seriál *Doktoři z Počátků*, který na TV Nova běžel v letech 2013 až 2016 a sledoval postavu lékaře Oty Kováře.

Reprezentace etnických minoritních postav je v seriálu poměrně rozmanitá, ale vzhledem k počtu jeho epizod a kapacitní omezenosti mého výzkumu se zaměřím jen na dvě vybrané klíčové postavy, kterými jsou: Tien Nguyen vietnamského původu a Ludvík Hečko romského původu.

FILMOGRAFICKÉ ÚDAJE:

- název: *Ordinace v růžové zahradě* (2005-2008), *Ordinace v růžové zahradě 2* (2008 - současnost)
- žánr: rodinný/drama
- země: Česká republika
- rok: 2005 - současnost
- stopáž: cca 1080 minut (stopáž kolem 50 minut, k 21. 4. 2023)
- počet epizod: 1296 (k 21. 4. 2023)
- režie: Ján Sebechlebský, Jaromír Polišenský, Marián Kleis ml., Jiří Věřčák, Moris Issa...
- scénář: Lucie Konečná, Magdaléna Bittnerová, Adam Pražák, Lucie Konášová, Ivo Pelant...
- produkce: Simona Matásková, Lenka Hornová, Šárka Baborovská, Jana Brávková...
- hrají: Linda Rybová, Roman Zach, David Prachař, Zlata Adamovská, Petr Rychlý...¹³⁴

7.3.1. Tien

TIEN NGUYEN – Ha Thanh Špetlíková (dříve Nguyenová), vietnamská etnicita

DŮLEŽITOST POSTAVY		hlavní
ČETNOST VÝSKYTU	epizody	S8EP3, S8EP4, S8EP5, S8EP6
	počet scén	19
	stopáž	cca. 49 min
ROLE		kladná
CHARAKTEROVÝ TYP	Lacey	protagonista – nesedí na žádný subtyp princezna – dáma v nesnázích / nezávislá žena
	Propp	hrdina / princezna
DĚJOVOST		aktivní i pasivní
ROMANTICKÁ ZAJÍMAČIVOST		NE (v pozdějších neanalyzovaných epizodách)
VÝSKYT STEREOTYPIZACE		ANO (chování, jednání postav vůči ní)

Zdroj: vlastní práce autora

Tien je jednou z mnoha hlavních postav v seriálu, která spadá do vietnamského etnika. Je představena v 8. řadě seriálu a hraje v něm až do současnosti. V analýze jsem používal pouze první čtyři epizody jejího výskytu, ve kterých se objevuje v 19 scénách, které mají dohromady kolem 49 minut, tudíž s ní je pro mé účely dosti analyzovaného materiálu. Rád bych podotkl, že se Tien objevuje i v epizodách, které jsem analyzoval pro postavu Ludvíka, kdy je unesena příbuznými do Vietnamu. V těchto epizodách se však na její postavu již nezaměřuji.

Role Tien je čistě kladná. V seriálu je vyobrazena jako obětavá a nápomocná postava, u které v analyzovaných epizodách není naznačena žádná vyloženě negativní charakterová vlastnost nebo jednání vůči jiným postavám.

¹³⁴ *Ordinace v růžové zahradě* (2005). ČSFD.CZ: Česko-Slovenská filmová databáze [online]. Praha: POMO Media Group, 2023 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/215294-ordinace-v-ruzove-zahrade/prehled/>

Charakterový typ je u Tien poměrně těžké s přesností určit, jelikož osciluje mezi nejméně dvěma ze základních typů. Dle Proppova staršího rozdělení vykazuje hodnoty slučitelné jak s hrdinou, tak s princeznou, které odpovídají Laceyho typům protagonisty a princezny. Problematické ale je, že se v rámci *soap opera* žánru těžko určuje jeden protagonista, který by byl centrální pro příběh, hlavně protože *Ordinace v růžové zahradě 2* má ansámblové obsazení mnoha hlavních postav s propletenými dějovými linkami.

Jako protagonista se dá Tien chápat tím, že je centrální postavou určitých dějových linek, kterých má ale seriál zároveň mnoho. Tien má také primárně pozitivní vlastnosti, které jsem zmiňoval již výše. V jejích dějových linkách jsou pro posun děje vpřed klíčová její rozhodování. Do žádného z Laceyho definovaných podtypů pro protagonistu však její postava nezapadá.

Jako princezna pak do určité míry osciluje mezi dámou v nesnázích a nezávislou ženou, což může působit lehce paradoxně. Jako dáma v nesnázích je hlavně v rámci jejího vztahu vůči postavám doktora Hanáka a Babety, kteří v jejím příběhu často figurují jako *white savior*. *White savior* je narativní trop, ve kterém bílá osoba často z bohatých poměrů, zaujímá heroickou nebo paternalistickou roli v příběhu člověka jiné barvy pleti, kterého „zachraňuje“ od jeho problémů a výzev. Tento trop je často kritizován za to, že prohlubuje a posiluje mocenské nepoměry založené na rase a rámuje příběhy lidí jiné barvy pleti pohledem bělošské osoby. Známymi příklady tohoto fenoménu jsou například filmy *Černobílý svět* (2011) a *Zrození šampióna* (2009).¹³⁵

Hanák figuruje jako *white savior* v příběhu Tien v tom, že jí z výčitek vůči ní zařídí místo zdravotní sestry v nemocnici u Babety. Sám jí místo nabízí, a dokonce ji vyhledá na tržnici, kde pracuje, aby ji více přesvědčil. V konverzaci sám potvrzuje své pohnutky, touto replikou:

Tien: „Proč se o mě tak staráte?“

Hanák: „Trochu špatný svědomí, trochu snaha pomoci.“ (S8EP3)

Kromě toho jsou Hanák i Babeta ve velké míře zapojeni do příběhu Tien a její tety Cho jako *white saviors* v rámci dějové linky, ve které Cho vypršelo vízum, a oni ji pomáhají, aby nebyla deportována zpět do Vietnamu. Hanák napíše lékařskou zprávu, kvůli které nemůže být deportována (S8EP3) a Babeta pomáhá Tien vybrat peníze, aby zaplatili někomu, kdo si Cho vezme. Babeta také ve finále najde pro Cho nového ženicha, Jindřicha Valšíka, který si Cho vezme za peníze a dopouští se tak sňatkového podvodu.

Kromě Tienina vyobrazení jako dámy v nesnázích ale vykazuje i charakteristické rysy spojené s nezávislou ženou. Například se nebojí oponovat autoritě, jako je lékař, když nesouhlasí s jeho diagnózou tety Cho (S8EP3). A rozhodne se na vlastní pěst vzít práci v nemocnici

¹³⁵ COLE, Teju. The White-Savior Industrial Complex. *TheAtlantic.com* [online]. The Atlantic Monthly Group, 21.3.2012 [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2012/03/the-white-savior-industrial-complex/254843/>

bez konzultace se svou rodinou, před kterou tento fakt tají. Je tak také velmi cílevědomá a schopná fungovat bez cizí pomoci, alespoň v určité míře. (S8EP4)

Dějovost je u Tien pasivní i aktivní dle ohledu. Pasivní je například v momentě, kdy jí doktor Hanák ze své proaktivity zajistí práci zdravotní sestry v kamenické nemocnici, a ještě ji dlouho přesvědčuje, aby vůbec nastoupila. Pasivně se chová i v dějové lince s hledáním náhradního manžela pro tetu Cho, kam se zase velmi aktivně vkládá postava Babety.

Aktivně Tien rozvíjí děj, hlavně když nastupuje do nemocnice na roli zdravotní sestry, což zprvu tají své rodině. (S8EP4) Poté zas, když sama vymyslí prvotní plán, jak její tetu Cho udržet v Česku, aby nebyla deportována do Vietnamu. (S8EP5) Aktivně však v analyzovaných epizodách nijak neinteraguje s dějovými linkami jiných hlavních nebo vedlejších postav. Z tohoto pohledu je tedy v rámci dějovosti spíše pasivní.

Romantická zainteresovanost u Tien není v těchto epizodách ani nijak naznačena mimo to, že se Jindřich Valšík splete a myslí si, že si má brát mladičkou Tien místo její starší tety. (S8EP6) Každopádně v pozdějších epizodách mimo mou analýzu má romantický vztah s lékařem Jáchymem Kalinou, který je na české televizi z důvodu mezirasovosti průlomovým.

Výskyt stereotypizace není u Tien příliš častý, ale vyskytuje se v seriálu hlavně v rámci jejích narativních linek. Její postava je v mnohém průlomová, jelikož se, dle mé rešerše, jedná o první případ toho, kdy vietnamská herečka ztvárňuje v české televizi postavu zdravotnice nebo jiného odborného profesionála. (O pár let později si Špetlíková zahrála také první vietnamskou policistku ve filmu *Miss Hanoi* z roku 2018).¹³⁶

Ale i přestože je její postava průlomová, je Tien v rámci svého povolání stereotypizována asi nejvýrazněji. Že je zdravotnice zprvu nevíme. Je nám představena v civilu, když doprovází tetu Cho do nemocnice, kde je doktor Hanák odbude v ambulanci a pošle pryč. Na chodbě pak Cho kolabuje a přichází primář Suchý, kterému Tien sděluje, že má podezření na zánět slepého střeva. Na což se jí ptá, zda je zdravotnice a ona přikyvuje. Hanáka pak při konverzaci v kantýně u čaje informuje, že je vystudovaná sestra, protože chodila na střední zdravotní školu. (S8EP3) Tien však proto, aby pomohla rodině, pracuje zadarmo u svého otce a matky v obchodě s oblečením na vietnamské tržnici, což ji, jak sama říká, nebaví. Její povolání, které vykonává nejprve ona a její rodina, je tak ve finále velmi stereotypní.

Tien mluví velmi dobře česky, i když se narodila ve Vietnamu a v Česku žije až od 13 let, ale v seriálu je opakovaně naznačeno, že nechápe mnohé fráze a idiomy. (S8EP3) Když za ní přijde zdravotní setra Kateřina, vynadat jí, že na něco zapomněla, nerozumí jí Tien slovo „*šnuptychl*.“ Někdy však postavy rovnou očekávají, že jim Tien nerozumí a když jí Babeta pro štěstí řekne „*tfuj*

¹³⁶ Miss Hanoi (2018). ČSFD.CZ: Česko-Slovenská filmová databáze [online]. Praha: POMO Media Group, 2023 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/68333-miss-hanoi/prehled/>

tfuj tfuj“ tak pak vysvětluje, jak to myslela. (S8EP4) Když Babeta použije idiom „*jasný jako facka*“, tak se Tien tváří opět zmateně a Babeta jí musí vysvětlit význam. (S85EP5) Další replikou, ve které Tien nechápe Babetou užitý idiom, je:

Babeta: „*Zadarmo ani kuře nehrabe.*“

Tien: „*Jaký kuře?*“

Babeta: „*Co? No kuře, to se prostě tak říká.*“ (S8EP5)

Stereotypní je Tien ve svém povahovém rysu, kdy je velmi pracovitá a ochotná pracovat více než její bělošské kolegyně. Babeta jí říká, jak je nadšená, že má zdravotní sestru, která je ochotná pracovat neděle, noční služby i svátky. Později je v epizodě dokonce odhaleno, že Tien naráz pracuje na tržnici a v nemocnici, protože zprvu své rodině tají, že do nemocnice vůbec nastoupila. Po směně v nemocnici tak jde pracovat do obchodu. (S8EP4) Babeta to komentuje i v další epizodě s replikou: „*To je tak bezvadný, s váma se dá počítat kdykoliv.*“ Tien na to reaguje překvapeně, že to ostatní zdravotní sestry nemají tak jako ona a že si diktují, kdy mohou nebo nemohou do služby.

Dalším jejím stereotypní rysem, i když ne negativním, je to, že má rodinu jako svou hlavní hodnotu a cítí, že musí vrátit svým rodičům vše, co pro ni udělali, a být poslušná. Hanákovi říká, že pracuje v nemocnici i na tržnici naráz, aby zkusila, jestli může vydělat dost na to, aby jim vynahradila, když nebude pracovat u nich. Když se jí ptá, zda od nich nechce odejít, říká, že jim moc dluží a nemůže bez rodiny žít. Její rodina je také velmi silně patriarchální, Tien se velmi bojí reakce otce na to, že dělá zdravotní sestru. Když to však otec zjistí, je to nakonec v pořádku. Otec Tien její povahový rys ještě podtrhuje replikou: „*Tien hodná dcera a poslušná, pane doktor.*“ (S8EP4)

Její extrémní obětavost pro rodinu je viditelná i na snaze udržet její tetu v České republice, kvůli čemuž se společně s rodinou složí na 100 000 CZK pro manžela, který si ji vezme v rámci sňatkového podvodu. Původní manžel uteče s polovinou peněz (S8EP5), ale Tien se i tak nevzdává a s pomocí Babety vybírá v nemocnici nové peníze na smyšlený Fond želvy, zatímco jí Babeta sežene nového manžela, Jindřicha Vašíka. (S8EP6)

Primárně je ale stereotypizována hlavně očima dalších postav, které velmi často vykazují stereotypní reakce. Například v její první scéně na ambulanci doktor Hanák Tien naznačuje, že Cho něco špatného snědla na tržnici – nejspíše zkaženou rybu, čímž stereotypně podřívá kvalitu jídla prodávaného na asijských tržnicích. Říká: „*Jo, takhle, ryba se neprodala, bylo vedro, to jste si zkazila žaludek, mladá paní.*“ Neposlouchá protesty Tien, že jde o vážnější problém a odbude jejich vyšetření a pošle je pryč se živočišným uhlím. Ač se tu lékař chová stereotypně, seriál tím progresivně poukazuje na to, že k pacientům jiného etnika není vždy stejný přístup.

Po odchodu Tien a Cho z ordinace Hanák ještě utrousí poznámku k zdravotní sestře: „*Třeba jí končí vízum, tak simuluje, znám takový případy.*“ Tien následně Hanákův rasismus konfrontuje po hospitalizaci Cho s těmito slovy: „*Pro vás jsme stejně všichni jenom rákosníci, nemám pravdu? ... Já jsem na tohle zvyklá, ale od doktora bych rasismus nečekala... a českýho pacienta byste takhle*

vyprovodil taky?“ Hanák jí na to říká, že měla alespoň naznačit, že je zdravotnice, čímž dává najevo, že by se k ní choval jinak, kdyby to věděl. Na to Tien odpovídá: „*A to je snad rozdíl? Co si tady má počít cizinec, který neumí česky, ještě když tady na něj koukáte skrze prsty? Umřít?*“ (S8EP3) Hanáková poznámka na Cho ohledně víza se nakonec však ukazuje jako pravdivá.

Ne všechna stereotypizace je vůči Tien postavami míněna zle. Například vrchní zdravotní sestra Babeta se k ní často chová nekorektně, ale spíše kvůli vlastní neznalosti a nevědomosti. Například není schopna zapamatovat si její jméno, které opakovaně komolí (S8EP3 a S8EP4), později už ho ale zvládá (S8EP5). Zároveň si pro Tien vytvoří přezdívku Andělka na základě toho, že jí Tien řekne, že její jméno znamená anděl. Touto přezdívkou jí pak Babeta velmi často oslovuje. (S8EP3, S8EP6) Pacientka paní Jenýsková, které Tien slušně vyká, ji také oslovuje „*holčičko*“ s vykáním, což opět ukazuje jiný přístup, protože na zdravotní sestru Kateřinu takto nemluví. (S8EP4).

Když se Tien s Babetou baví o vietnamských a českých svatbách, vysvětluje jí Babeta české tradice a ptá se na ty vietnamské. Tien vysvětluje, že jich tolik nemají, je to dost jiné a že jí to poví později. Poté co Tien odejde ze sesterny, se Babeta podívá do kamery a sama pro sebe řekne: „*Ale rejži by mohli házet.*“ Dochází tu k možnému prolomení čtvrté stěny, což je koncept pocházející z divadelního prostředí a poprvé pojmenovaný Denisem Diderotem v eseji *Paradox of the Actor*. Jde o imaginární bariéru, která odděluje herce od diváků a skutečný svět od fiktivního světa divadelní hry, knihy, filmu nebo jiného média. V momentě, kdy herec například promluví přímo na diváka (jako zřejmě tu Babeta), dochází k jejímu prolomení, příkladem tohoto fenoménu může být seriál *She-Hulk: Neuvěřitelná právnička* (2022). Čtvrtá stěna je v této scéně prolomena čistě pro pobavení diváka stereotypním vtípem, který spojuje Asiaty s nadměrnou konzumací rýže. (S8EP5)¹³⁷

Další repliky, na kterých je patrná stereotypizace Vietnamců obecně a Tien, jsou:

Babeta: „*A vy máte ve Vietnamu anděly?*“ (S8EP3)

Babeta: „*On právě zná Vietnam... víte doktor Hanák jezdí na mise do takových chudých zaostalých zemí... Pardon.*“ (S8EP3)

Jindřich Valšík: „*Panečku, to je fofr* (pozn. svatba), *jinej kraj, jinej mrav.*“

Jindřich Valšík: „*Co chce, čaj?*“ (pozn. reakce na to, když Cho mluví vietnamsky)

7.3.2. Ludvík

LUDVÍK „LUDVA“ HEČKO“ - Zdeněk Godla, romská etnicita

DŮLEŽITOST POSTAVY	hlavní
--------------------	--------

¹³⁷ DIDEROT, Denis. *The Paradox of the Actor:: Reflexions Sur Le Paradoxe*. 21. Francie: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2015. ISBN 1514652358.

ČETNOST VÝSKYTU	epizody	S15EP3, S15EP4, S15EP5, S15EP6
	počet scén	14
	stopáž	cca. 35 min
ROLE		kladná
CHARAKTEROVÝ TYP	Lacey	princezna – dáma v nesnázích falešný hrdina – komická úleva
	Propp	pomocník
DĚJOVOST		pasivní (jeho děj je rozdělen čistě skrze konání dalších postav)
ROMANTICKÁ ZAJÍMAČKOST		NE
VÝSKYT STEREOTYPIZACE		vzhled, povolání, jednání postav vůči němu

Zdroj: vlastní práce autora

Ludvík je hlavní postava seriálu, která spadá do romského etnika. Poprvé se objevuje v 3. epizodě 15. série, kde jsem analyzoval jeho první čtyři epizody. V těchto čtyřech epizodách má 14 scén, které mají celkově přes půl hodinu. Ludvík se zároveň v celé 15. sérii objevuje v úvodní znělce seriálu po boku postav Bohdana a Helgy, pro má seriál tak poměrně výsostní postavení, protože například postava Tien ve znělce nikdy nebyla. Není však prvním, kdo se ve znělce objevil a je minoritní etnicity. Dříve ve znělce byl Ben Cristovao jako Max Suchý.

Role Ludvíka je čistě kladná. Jeho hlavním povahovým rysem je, že je doopravdy rodinný typ a jeho matka je pro něj velmi důležitým vztahem. Říká, že neví, co by si bez ní počal, (S15EP4) a matce v umělém spánku také říká, že neví, co má bez ní dělat. (S15EP4). Více než o to, aby se staral o to, kde bude bydlet po exekuci, řeší, jak matce řekne, že o všechno přišli. (S15EP6) Zároveň když zjistí, že je Helga jeho švagrová a Babeta jako Helžina sestřenice je také jeho příbuzná, má velkou radost a objímá je s tím, že jsou rodina. (S15EP6)

Zároveň je extrémně nekonfliktní i v situacích, kdy se k němu chovají nevlastní bratři Bohdan a Milan velmi špatně. Například při hádce Bohdana a jeho matky v nemocnici nijak nezasahuje do jejich konfliktu, jen drží ji za ruku a nezastává se ani jedné strany. Po Bohdanově odchodu řekne matce „*Cos mu to proboha řekla, mami?*“ a její drsná slova svádí Bohdanovi na léky, které momentálně měla v systému. (S15EP5) Bohdana se následně i zastává a prosí matku, aby si s ním promluvila, i když jim Bohdan v tu dobu aktivně škodí. (S15EP6)

Charakterový typ podle Proppa je u Ludvíka těžko určitelný, ale nejvíce by spadl asi do typu pomocník, jelikož je nápomocný v seriálu opakovaně mnoha postavám, kterým opravuje vše, co může a pomáhá s jejich denní agendou v nemocnici. Kromě toho, že je nápomocný i postavy, často

vyzývá k tomu, aby jeho pomoc využívaly. „*Tak dámy, kdybyste něco potřebovaly, volejte Ludvíka Hečka.*“ říká například Babetě a Radce. (S15EP4 a S15EP5)

I dle Laceyho dělení se Ludvík nezařazuje úplně snadno. Vykazuje určité znaky spojené s typem princezny, hlavně podtypem dámy v nesnázích, kdy potřebuje pomoc od ostatních postav, když je vystavena exekuce na jeho majetek. (S15EP6) Do určité míry také vykazuje znaky spojené s typem falešného hrdiny, a to hlavně podtypem komické úlevy. Ludvík je primárně vtipnou postavou až v pozdějších neanalyzovaných epizodách, ale náznaky jeho vtipnosti jsou už v těchto, často je spojený s vtipnými reakcemi postavy Bohdana anebo komickými situacemi, jako je tento dialog:

Leoš Mára: „*A vy jste s doktorem Švarcem opravdu bratři?*“

Ludvík: „*No jasně, nevidíte, jak jsme podobný.*“ (pozn. ukáže na sebe a Bohdana, i když si viditelně podobní nijak nejsou)

Leoš Mára: „*Jo.*“ (S15EP5)

Dějvost Ludvíka je čistě pasivní, v analyzovaných epizodách nemá sám prakticky žádný podíl na rozvoji a posunu narativních linek kolem jeho postavy. S bratrem Bohdanem se znovu shledá čistou náhodou, kdy je na pouti zraněna jejich matka a Bohdan se k tomu nachomýtně. (S15EP3)

Stejně jako v příběhu Tien i v Ludvíkově figuruje do určité míry Babeta a Helga jako trop *white savior*. Patrné je to hlavně na dějové lince, kdy na něj nevlastní bratři Bohdan a Milan, pošlou exekuci, takže nemá kam jít. Babeta mu u ředitele nemocnice zajistí, že může zaparkovat maringotku s koněm za nemocnicí. I to však překazí Bohdan a Milan, jelikož to nahlásí na hygienu. Do příběhu tu vstoupí jeho nevlastní švagrová Helga, o jejichž příbuzenském vztahu do teď Ludvík, nevěděl. Ta sežene Ludvíkovi ubytování na statku Mravenišťě, který je také komunitní centrum, a kde on může být i se svým koněm Ferdou. Podobně se ho ujímá i Vilík, když vidí, že nemá peníze a chce si koupit u automatu kávu. (S15EP6)

Romantická zainteresovanost u Ludvíka v analyzovaných epizod není nijak naznačena ani zmíněna. Dle všeho to působí, že nemá žádnou bližší osobu než svoji matku. Ženské postavy mu jsou však v seriálu výrazně nakloněny hlavně díky jeho nápomocnosti a zručnosti. (S15EP4)

Výskyt stereotypizace je u Ludvíka patrný hlavně v rámci jeho vizuálního vyobrazení a povolání. V seriálu pracuje jako kolotočář se svou matkou. Kdysi jim pouť patřila, ale momentálně mají jen koně, střelnici a houpačky. Žijí v maringotce. Ludvík nosí primárně koženou vestu nebo bundu a kovbojský klobouk. Má potetované ruce. (S15EP3, S15EP4, S15EP5 a S15EP6)

Ludvík je také ukázán jako zkušený opravář (později v neanalyzovaných epizodách získává v nemocnici práci údržbáře) a je tak v seriálu stereotypně spojen pouze s manuální prací. Helze nejprve opraví zaseklou mříž v bufetu, Babetě spraví vozík na rozvoz léků a následně pomáhá Babetě a Radce nosit těžké krabice na sesternu. (S15EP4) V následujícím díle za ním dokonce zdravotní sestra Květa přijde, jestli by jim nemohl něco dalšího spravit. (S15EP5).

Ludvík dost často ukazuje neznalost toho, jak věci ve společnosti chodí anebo spíše nedůvěřivost vůči autoritám, které by mu pomohli nezištně. Například na pouti, když je jeho matka zraněna, nabízí záchranáři doktoru Kovářovi peníze za to, aby pomohl jeho matce. Ota to odmítá a říká, ať mu hlavně dá klid na práci. Stejná situace nastává se zdravotním bratrem Vilíkem, kterého se ptá na stav maminky a moc mu děkuje. Ptá se, co je dlužen, ale Vilík mu odpovídá, že si přece platí zdravotní pojištění a on má svůj měsíční plat. (S15EP3) V šesté epizodě se zároveň dozvídáme, že Ludvík má vysoké dluhy na zdravotním pojištění, protože nevěděl, že se musí platit. Přijede exekuce, která mu zabaví většinou majetku. (S15EP6)

Ludvík je do menší míry stereotypizován ostatními postavami. Primárně to jsou však jeho bratři Milan a Bohdan. Bohdan říká, že pro něj Ludvík a jeho matka neexistují a jeho matku zmiňuje jen jako „*ta paní*.“ Když Bohdan řeší Ludvíka s Milanem říká, jaká bude ostuda, když lidé zjistí, že jeho bratr je Rom: „*Viš, jaká to bude ostuda, když zjistí, že mám za bratra prezidenta Chánova.*“ Postavy tu tak naznačují rodinnou spojitost s Romy jako něco, za co je třeba se stydět. Zároveň plánují, jak je z Kamenice dostanou, což se snaží uskutečnit v dalších dílech. Bohdan také opakovaně popírá jejich příbuzenské vztahy hlavně ze studu. (S15EP4) Dá se doložit na dalších replikách:

Milan Švarc: „*Já nejsem žádnéj tvůj brácha a ty se sebereš, a i s matkou odjedete tam, odkud jste přišli.*“ (S15EP6)

Ludvík: „*Brácho, já to nechápu.*“

Milan Švarc: „*Neříkej mi tak.*“ (S15EP6)

Bohdan Švarc: „*Doprď*le.*“ (pozn. šokovaná reakce, když vidí Ludvíka s maringotkou před nemocnicí, jak tam parkuje)

Ludvík: „*Čau, brácho.*“

Bohdan Švarc: „*Ty vole, ty tady parkuješ i s koněm? Ty to vidíš!* (pozn. podívá se vzhůru jako k Bohovi) *Ne, ty neexistuješ! Ty jsi chiméra s koněm, ty vole.*“ (S15EP6)

Stereotypně působí i jeho interakce s Babetou, když je u maminky na JIP a upravuje jí polštář. Babeta přijde (v seriálu se předtím nepotkali) a okřikne ho, že tam nemá co dělat, než zjišťuje, že je synem oné bělošské pacientky. (S15EP4)

7.3.3. Další etnické postavy

V analyzovaných epizodách Tien se objevují další vietnamské postavy, což je teta Cho, její otec a další vietnamští trhovci. V analýze se jim nebudu hlouběji věnovat, ale všechny tyto postavy jsou stereotypně vykresleny hlavně, protože nemluví vůbec česky (Cho) anebo velmi špatně (otec Tien a trhovci), takže jim Tien musí překládat konverzace s etnickými českými postavami. (S8EP3, S8EP4, S8EP5 a S8EP6). Cho zároveň obchází zákon sňatkovým podvodem za peníze (S8EP6), aby mohla zůstat v Česku. A všechny tyto postavy pracují na tržišti s oblečením a jídlem (S8PE3, S8EP5), i když

je zmíněno, že otec Tien pracoval dříve v automobilce Škoda. (S8EP3). Další zajímavostí je, že jméno Cho, které scenáristé dali této vietnamské postavě, neexistuje ve vietnamštině, ale jde o čínské jméno. Ukazuje to na nepřilíh dobrou rešerši tvůrců, kteří do svého seriálu vkládají jim neznámou etnickou minoritu.

V analyzovaných epizodách Ludvíka se objevují další vietnamské postavy, což jsou příbuzní Tien, kteří provedou její únos do Vietnamu, aby nemohla svědčit u soudu. Stereotypně tu tak Vietnamci jsou spojeni s kriminální činností.

7.4. Analýza postav seriálu *Zrádci*

Seriál *Zrádci* je minisérie v žánru krimi thriller, která vznikla v koprodukcí mezi Českou republikou a Polskem v roce 2020 pro Českou televizi. Seriál byl poprvé uveden již v roce 2019 v rámci mezinárodního festivalu Serial Killer pod mezinárodním názvem *Rats*. Příběh je založený na skutečných situacích a příbězích okolo vietnamské drogové mafie v Česku a za jeho původním námětem stojí Jiří Vacek, zakladatel Národní protidrogové centrály.

FILMOGRAFICKÉ ÚDAJE:

- název: *Zrádci*
- žánr: krimi/thriller
- země: Česká republika a Polsko
- rok: 2020
- stopáž: 6 hodin a 46 minut (stopáž epizod 66 až 71 minut)
- počet epizod: 6
- režie: Viktor Tauš, Matěj Chlupáček
- scénář: Miro Šifra
- produkce: Jan Lekeš, Viktor Tauš, Matěj Chlupáček, Agnieszka Kurzydło
- hrají: Cyril Dobrý, Lenka Krobotová, Miloslav Pecháček, Martin Havelka, Hoang Anh Doan...¹³⁸

7.4.1. Phi

PHI „FILIP“ - „Lukáš“ Duy Anh Tran, vietnamská etnicita

DŮLEŽITOST POSTAVY		vedlejší
ČETNOST VÝSKYTU	epizody	EP1, EP2, EP3, EP4
	počet scén	9
	stopáž	cca. 19 min
ROLE		záporná
CHARAKTEROVÝ TYP	Lacey	antagonista – zloduch
	Propp	zloduch

¹³⁸ *Zrádci* (2020). ČSFD.CZ: Česko-Slovenská filmová databáze [online]. Praha: POMO Media Group, 2023 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/616982-zradci/zajimavosti/>

DĚJOVOST	aktivní (hlavní záporná postava ovlivňující dějové linky protagonisty Davida a dalších postav)
ROMANTICKÁ ZAJINTERESOVANOST	NE
VÝSKYT STEREOTYPIZACE	vzhled, povolání, chování, jednání vůči dalším postavám

Zdroj: vlastní práce autora

Phi (přezdívaný počeštěně „Filip“) je vedlejší postava seriálu, která se objevuje ve všech prvních čtyřech analyzovaných epizodách, ale v poměrně omezeném množství. Má pouhých 9 scén, které dohromady mají ani ne 20 minut. V seriálu je nejvýznamnější a nejvýraznější postavou vietnamské minority. Filip v seriálu mluví vietnamsky i česky, oproti seriálu *Ordinace v růžové zahradě* jsou ve *Zrádcích* všechny dialogy ve vietnamštině překládané pomocí titulků. (EP2, EP3 a EP4)

Role Filipa je v seriálu převážně záporná. Dá se považovat za hlavní zápornou postavu seriálu, která sice často zastupuje zájem větších záporných postav, ale je hlavním vystupujícím antagonistou, který je násilný a je v přímém konfliktu s protagonistou, kterého ohrožuje na životě.

Charakterový typ je u Filipa poměrně jasně určitelný. U Proppova dělení spadá do zloducha, a i v rámci Laceyho dělení jako antagonistista spadá do podtypu zloduch. Zcela přesně na něj sedí výše uvedená definice, ve které je jako zloduch motivovaný chamtivostí, mocí a snahou ubližovat. Filip v seriálu všechny tyto motivace demonstruje.

Neštítí se násilí na protagonistovi a jiných postavách. Mnohé postavy také v seriálu zabijí, nebo je nepřímo zodpovědný za jejich smrt. Jeho motivací je výtěžek na drogách a udržení moci vietnamské mafie, o kterou by přišli, kdyby byli odhaleni policií. V seriálu mu primárně jde o zboží na výrobu drog zaseklé v Polsku, které má vysokou finanční hodnotu. (EP4)

Dějovost je u Filipa jako u hlavního antagonisty seriálu velmi aktivní. Sám rozjede dějovou linku kolem dealerů Davida a Reného, kterým nevěří a které skrze vydírání pošle pro zboží do Polska, kde se zapletou ještě více s policií. Zároveň svým působením v ději ukončuje životy a tím pádem i dějové linky postav Minha, Duca a Viktora. Nepřímo i život Reného, za jehož smrt je v širším měřítku zodpovědný, protože ho nuceně poslal do Gdaňsku, kde zemřel. (EP2, EP3 a EP4)

Ovlivňuje také dějové linky policie, kterou posílá na špatnou stopu a hází podezření ve vraždě policisty na Davida a Reného. Pro větší věrohodnost také umístí zbraň do Davidova vozu Tesla, aby byla v pozdějších neanalyzovaných epizodách nalezena policií a ukázala jako potenciální stopa na Davida jako vraha. (EP3)

Jediná postava, kterou jsou naopak ovlivňovány dějové linky Filipa, je jeho nadřízený Dang, kterého musí poslouchat, a který si bere procenta z jeho veškerých výtěžků z nelegálních činností. (EP4)

Romantická zainteresovanost ani jiné citové vazby k dalším postavám nejsou v seriálu u Filipa ukázány ani naznačeny v nejmenším měřítku.

Výskyt stereotypizace je u Filipa velmi častý, nebo dokonce všudypřítomný. Poprvé ho vidíme v první scéně seriálu, ve které David mluví k divákovi a okamžitě láme čtvrtou zeď. Jeho vyprávění o obchodu s drogami v České republice a vietnamské mafii doplňují ilustrační záběry, na kterých vidíme Filipa ve varně na drogy. Divákům je tak okamžitě představen jako kriminálník spojený s drogami. (EP1)

Celá jeho existence v seriálu je také napojena na zločin. Je tak stereotypně jako Vietnamec spojen s mafiánstvím, násilím a obchodem s drogami. Ve všech scénách, ve kterých ho vidíme s sebou má pistoli a prakticky nikam nechodí bez svých dvou bodyguardů. (EP2, EP3 a EP4). Kromě toho, že organizuje import, výrobu a prodej drog v Česku, se také neštítí násilí, které vykonává přímo, nebo skrze své kumpány. Během analyzovaných epizod postřelí Davida do ruky a zastřelí Minha, Duca a Viktora. Zbraň také velmi často používá k zastrašování jiných postav. (EP2 a EP3).

Filip se chová ve všech scénách jako typický mafián – neemočně a chladně. Například po zbytečném postřelení Davidovy ruky, mu na ruku ještě šlape. Svým pracovníkům Minhovi a Ducovi poděkuje, než je zastřelí a nechá je vyklopit na skládce. (EP2 a EP3) Když namíří pistol naštvaně na Viktorovu ruku, tak ho Viktor prosí, ať ho nestřelí do ruky, že ji potřebuje. Filip mu odpoví: „*Dobře.*“ a střelí ho do hlavy. (EP3) Je zároveň velmi nekompromisní, například na cestu z Liberce do Gdaňsku dává Davidovi a Renému 8 hodin na cestu tam, 1 hodinu na výklad a 8 hodin na cestu zpět, k čemuž jim zároveň zabavuje telefony. (EP4)

Po vizuální stránce se do určité míry stereotypně obléká. Ve všech scénách seriálu na sobě totiž má tričko s asijským vzorem (většinou motivy asijských draků) doplněné dalšími částmi outfitu. Má také náušníci a tetování. (EP2, EP3 a EP4)

Nestereotypní na Filipovi je primárně jeho čeština, kterou mluví perfektně a je naznačeno, že se v Česku už narodil. Dokonce mluví extrémně spisovně a nepoužívá hovorové výrazy, což jej ale zase odděluje v rámci mluvy od česky mluvících postav, které hovoří slangově a nespisovně v drtivé většině dialogů a replik. (EP2, EP3 a EP4)

7.4.2. Další etnické postavy

Ostatní vietnamské postavy v seriálu nemají tolik prostoru, aby se na nich dala provést plnohodnotná narativní analýza.

Nejvýraznější je podnikatel Dang, pro kterého pracuje Filip. Nestereotypní na něm je, že mluví i na svůj vyšší věk (odhadem 45-55 let) velmi dobře česky, i když se nejspíše nenarodil v Česku (i přesto používá u policie překladatelku) a má českou manželku. (EP3 a EP4) Kromě toho, že je

uznávaným členem vietnamské komunity a stojí také nad drogovou mafií, což jej opět stereotypizuje do spojení s drogovou kriminalitou, se v analyzovaných epizodách více neprojevuje.

Zbytek všech vietnamských postav je nějakým způsobem zapletený s drogami a nelegální činností také. Vidíme komparzní postavy na ubytovně pro ty, kteří pracují pro Danga, další přímo ve varně drog anebo jako násilné bodyguardy Filipa. (EP1, EP2 a EP3)

Jedinou světlou výjimkou tohoto seriálu je menší role bezejmenné vietnamské detektivky z protidrogového oddělení, která v seriálu však nemá příliš prostoru a slouží svým bělošským kolegům primárně pro překládání výsledků s Vietnamci. Díky svému povolání ale je její menší role do určité míry průlomová. (EP3)

7.5. Závěr

V závěru mé narativní analýzy bych rád podotknul, že je samozřejmě omezená rozsahem mé práce a možností analyzovat. Pro komplexnější porozumění toho, jak jsou vyobrazovány etnické minority v českých televizních seriálech, by bylo třeba analýzu rozšířit o další tituly, které jsem do čtyř analyzovaných seriálů nakonec nevybral. A podstatné by také bylo neanalyzovat pouze vybrané epizody, ale komplexní narativní celky postav, které však například u postavy Tien z *Ordinace v růžové zahradě 2* čítají stovky epizod.

Co se týče rolí, ve kterých jsou etnické minority většinou zobrazovány, jde jen minimálně o hlavní postavy, primárně se objevují ve vedlejších a komparzních rolích. Výjimkou je František ze seriálu *MOST!* a jako hlavní postavy jsem vyhodnotil také Luděk, Tien a Ludvíka, ale u těch není toto vyhodnocení úplně jasné. Luděk v *Trpaslíkovi* totiž je sice hrán afroevropským hercem, ale ve skutečnosti je bělošskou postavou a Tien a Ludvík z *Ordinace v růžové zahradě 2* spadají do ansámblového obsazení velkého počtu postav, kde je více hlavních postav než v kratších seriálech. V rámci počtu scén a stopáže se objevují v seriálech výrazně méně než ostatní bílé hlavní postavy.

Většina postav se také těžko dá určit jako čistě kladná nebo čistě záporná, ale spíše oscilují mezi kladnými a neutrálními. Výjimkou je Phi ze seriálu *Zrádci*, který je jedinou čistě zápornou postavou. Čistě nebo spíše kladné postavy jsou také František ze seriálu *MOST!*, Luděk ze seriálu *MOST!* a obě postavy z *Ordinace v růžové zahradě 2* vycházejí v analýze asi nejkladněji. Žádný slučitelný závěr nejde udělat z charakterový typ, kde mnohé postavy spadají do více archetypů a dosti se střídá, do kterého nejlépe zapadají. Málokdy jsou však součástí centrálního konfliktu děje jako protagonist a antagonist (mimo Luděk a Filipa).

Podobně nekonklusivní závěry vychází i z dějovosti postavy, kdy většina je spíše pasivní nebo někde mezi, ale postavy jako Luděk, Phi nebo František jsou spjaté s hlavními dějovými linkami. Kromě Luděk a Phiho, kteří kompletně rozvíjí dějové linky dalších hlavních postav. Luděk jako protagonista rozvíjející celkovou linku seriálu a Phi jako záporák, který svým chováním nutí protagonisty seriálu k reakci.

Romantická zainteresovanost je překvapivě ukázána u většiny postav s výjimkou Phi a Ludvíka, u Tien se neobjevuje v analyzovaných epizodách, ale nastává později. Postavy Františka a Luďka jsou dokonce ukázány jako velmi žádané více ctitelkami. A postavu Joža z *MOSTU!* vidíme ve zřejmě funkčním manželském vztahu. Jediný u koho, je romantická zainteresovanost víceméně problematická, je Žaneta z *MOSTU!*, kterou seriál do určité míry degraduje a kóduje jako promiskuitní.

V rámci stereotypů nejde najít úplně jasné pojítky mezi všemi analyzovanými postavami, jelikož tu máme více etnických minorit, u kterých se s nimi spjaté stereotypy liší. Mnoho postav je spojenou s nějakou nelegální nebo až kriminální činností (František, Laco, komparzní postavy z *MOSTU!*, Tien, Cho, Ludvík, Phi, Dang a komparzní postavy ze *Zrádců*). Ta se liší od menších přestupků jako neplacení zdravotního pojištění po obchod s drogami a vraždění.

Velká část postav je také stereotypizována vizuálně, skrze jejich oblečení a další doplňky. Tady jde téměř o všechny postavy v analýze s výjimkou Tien z *Ordinace v růžové zahradě 2*. Stereotypní je také velmi často u všech postav jejich povolání nebo hierarchické postavení ve společnosti, pokud nejsou spojování s kriminalitou, jsou spojování často s manuální prací nebo službami. Kromě Tien úplně nevidíme postavu, která by se tomuto stereotypu vymykala, a i u Tien tento stereotyp je, jelikož před prací zdravotní sestry pracuje na vietnamské tržnici.

ZDROJE

Knihy

1. ANSELL, Amy Elizabeth (2013). *Race and Ethnicity: The Key Concepts*. Routledge. ISBN 978-0-415-33794-6.
2. BAL, Mieke. *Narratology: Introduction to the Theory of Narrative*. 3rd ed., University of Toronto Press, 2009.
3. BARKER, Chris. *The SAGE Dictionary of Cultural Studies*. SAGE. 2004. ISBN 9780761973416.
4. CRENSHAW, Kimberlé. *On Intersectionality: Essential Writings*. New Edition. The New Press, 2023, 480 s. ISBN 9781620972700.
5. DARLINGTON, Patricia. *Cultural Minority Representation in the Media: A Historic View of Television's Underserved*. Dubuque, Iowa: Kendall Hunt Publishing, 2011. ISBN 978075759263.
6. DIDEROT, Denis. *The Paradox of the Actor:: Reflexions Sur Le Paradoxe*. 21. Francie: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2015. ISBN 1514652358.
7. DUCILLE, Ann. *Technicolored: Reflections on Race in the Time of TV (a Camera Obscura book)*. 1. USA: Duke University Press Books, 2018. ISBN 1478000481.
8. DYER, Richard. *Talking popular television seriously*. In *TV and schooling*. London: British Film Institute Education Dept. in association with University of London Institute of Education, 1985.
9. ESSED, Philomena. (1991). *Understanding everyday racism: An interdisciplinary theory*. Sage Publications.
10. FAIRCLOUGH Norman, *Media discourse*, 1995, London: Edward Arnold, ISBN:0-415-22514-0.
11. FREUD, Sigmund. *Jokes and Their Relation to the Unconscious* (New York: W. W. Norton, 1963), 228.
12. GONZALEZ-SOBRINO, Bianca a Devon R. GOSS. *The Mechanisms of Racialization Beyond the Black/White Binary*. Routledge, 2021. ISBN 9781032090184.
13. HEALEY, Joseph F., STEPNIK, Andi a Eileen O'BRIEN, ed. *Race, Ethnicity, Gender, & Class: The Sociology of Group Conflict and Change*. 8. edice. Thousand Oaks, California: SAGE Publications, 2019. ISBN 9781506346946.
14. HOYT, Carlos. *The Arc of a Bad Idea: Understanding and Transcending Race*. Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-938627-7.
15. JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3.
16. JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-287-4.

17. KOHLER RIESSMAN, Catherine. *Narrative Methods for the Human Sciences*. Thousand Oaks: Sage Publications, 2008. ISBN 0761929983.
18. KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. 1995, Praha: Karolinum, ISBN: 80-7184-134-X.
19. LACEY, Nick. *Narrative and Genre: Key Concepts in Media Studies*. Palgrave Macmillan, 2000. ISBN 978-0312230135.
20. LIPPMANN, Walter. *Veřejné mínění*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0939- 3.
21. PEOPLES, James G. and Bailey, GARRICK, "Humanity: An Introduction to Cultural Anthropology" (2012). *Sociology & Anthropology Faculty Books*. 9. https://digitalcommons.owu.edu/soan_books/9
22. PROPP, Vladimír Jakovlevič. *Morphology of the Folk Tale*. 2nd edition (June 1, 1968). University of Texas Press;, 1928. ISBN 978-0292783768.
23. RIMMON-KENAN, Shlomith. *Narrative Fiction: Contemporary Poetics*. 2nd ed., Routledge, 2002.
24. RITZER, George. *Essentials of Sociology*. 4. edice. California: SAGE Publications, 2020. ISBN 1544388020.
25. SMITH, Anthony D.. (1987) [1986]. *The Ethnic Origins of Nations*. Oxford and New York: Blackwell. ISBN 9780631152057.
26. VAN DEBURG, William L. *Hoodlums: Black Villains and Social Bandits in American Life*. 1. Chicago: University of Chicago Press, 2013. ISBN 978-0226104638.
27. Van DIJK, Teun A. *Communicating racism: Ethnic prejudice in thought and talk*. Sage Publications Inc, 1987.
28. VONNEGUT, Kurt and ALLEN, William Rodney. *Conversations with Kurt Vonnegut* (Jackson: University Press of Mississippi), 56.
29. WALKER-BARNES, Chanequa. *Too Heavy a Yoke: Black Women and the Burden of Strength*. 1. Atlanta: Cascade Books, 2014. ISBN 978-1620320662.
30. WANG YUEN, Nancy. *Reel Inequality: Hollywood Actors and Racism*. Rutgers University Press, 2017.
31. WHITE, Deborah Gray. *Ar'n't I a woman?: Female slaves in the plantation South*. 1. New York: W. W. Norton & Company, 1999. ISBN 978-0-393-31481-6

Odborné články a studie

1. AITAKI, Georgia, and Nina CARLSSON. 2021. "Farmer Wants a (swedish) Wife: White Mobilities in the Reality Romance Show *bonde Söker Fru – Jordan Run*". *VIEW Journal of European Television History and Culture* 10 (20): 64–82. DOI: <http://doi.org/10.18146/view.270>

2. ANDREWS, Molly, Corinne SQUIRE a Maria TAMBOKOU. *Doing Narrative Research*. 2. Sage Publications, 2013. Dostupné z: <https://doi.org/10.4135/9781526402271>.
3. BAKER, Catherine. (2021). Your race sounds familiar? Blackface, cross-racial/cross-gender drag and the Your Face Sounds Familiar franchise (2013–) on post-Yugoslav television. *VIEW Journal of European Television History and Culture*, 10(20), 83-103. <https://doi.org/10.18146/view.267>
4. BALIBAR, Etienne. "Foreword," in *Romani Politics in Contemporary Europe: Poverty, Ethnic Mobilization, and the Neoliberal Order*, eds. Nando Sigona and Nidhi Trehan (New York: Palgrave, 2009), ix.
5. BERRY, J. W., & SAM, D. L. (2014). Multicultural societies. In V. Benet-Martínez & Y. Hong (Eds.), *The Oxford handbook of multicultural identity* (97– 117). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199796694.013.006>
6. BRYCE, Emma a Stephanie PAPPAS. What's the difference between race and ethnicity? [online]. In: . 1.2.2023, s. 1 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.livescience.com/difference-between-race-ethnicity.html>
7. CASSINELLI, Sarah Moon. "If we are Asian, then are we funny?": Margaret Cho's "All American Girl" as the First (and Last?) Asian American Sitcom. *Studies in American Humor* [online]. 2008, (17), 131 [cit. 2021-7-20]. ISSN 0095280X.
8. CZARNIAWSKA, Barbara. *Narratives in Social Science Research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2004. Dostupné z: <https://doi.org/10.4135/9781849209502>
9. DASGUPTA, Sudeep, and Anikó IMRE. 2021. "Editorial: Race and TV in Europe. An Overdue Conversation". *VIEW Journal of European Television History and Culture* 10 (20): 1–6. DOI: <http://doi.org/10.18146/view.284>
10. GALDI, Silvia, MAASS, Anne, & CADINU, Mara. (2014). Objectifying media: Their effect on gender role norms and sexual harassment of women. *Psychology of Women Quarterly*, 38(3), 398-413.
11. HARRIS, Cheryl (1993). Whiteness as Property. *Harvard Law Review*, 106(8), 1707–1791. <https://doi.org/10.2307/1341787>
12. HART Jonathan; GOLDIE, Terrie (1993). "Post-colonial theory". In Makaryk, Irene Rima; Hutcheon, Linda; Perron, Paul (eds.). *Encyclopedia of contemporary literary theory: approaches, scholars, terms*. Toronto, Canada: University of Toronto Press. ISBN 978-0-8020-5914-7.
13. HAVAS, Júlia, Anna MÁRTONFI, and Gábor GERGELY. 2021. "Beasts from the East: Fantasies of Eastern Europeanness in Brexit-era BBC Drama". *VIEW Journal of European Television History and Culture* 10 (20): 48–63. DOI: <http://doi.org/10.18146/view.265>

14. HOPE, Jeanelle Kevina. 2021. "An Ode to Black British Girls: Black British Feminism, Black Girl Surrealism, and Michaela Coel's *chewing Gum*". *VIEW Journal of European Television History and Culture* 10 (20): 34–47. DOI: <http://doi.org/10.18146/view.266>
15. GANS, Herbert J. (2016): Racialization and racialization research, *Ethnic and Racial Studies*, DOI: 10.1080/01419870.2017.1238497
16. GAY Y BLASCO, Paloma, "Picturing "Gypsies": Interdisciplinary Approaches to Roma Representation," *Third Text* 22, č. 3 (květen 2008): 300.
17. JABLONSKI, Nina G. a George CHAPLIN. Human skin pigmentation as an adaptation to UV radiation [online]. In: . 5.5.2010, s. 107 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.1073/pnas.0914628107](https://doi.org/10.1073/pnas.0914628107)
18. JENSEN, S.Q. (2011). Othering, identity formation and agency. *Qualitative Studies*, 2(2): 63-78.
19. LABOV, William a Joshua WALETZKY. *Narrative Analysis: Oral Version of Personal Experience. Essays on the Verbal and the Visual Arts*. Seattle & London: University of Washington Press, 1967, (1-4). str 3-38
20. LAMONT, M., ADLER, L., PARK, B. Y., & XIANG, X. (2017). Bridging cultural sociology and cognitive psychology in three contemporary research programmes. *Nature Human Behaviour*, 1(12), 866–872. <https://doi.org/10.1038/s41562-017-0242-y>
21. LYE, John. *Contemporary Literary Theory*. In: ENGL 4F70 [online]. Brock University, 1998 [cit. 2023-03-05].
22. KANCHAN, Chandra. (2012). *Constructivist theories of ethnic politics*. Oxford University Press. pp. 69–70. ISBN 978-0-19-989315-7. OCLC 829678440.
23. LANGER, Armin. Telling Holocaust Jokes on German Public Television: The German-Israeli Comedian Shahak Shapira and His Satirical Show on Jews, Antisemites and the Rest. In: *VIEW. Journal of European Television History and Culture*. Race and European TV Histories, Jg. 10 (2021), Nr. 20, S. 7–17. DOI: <https://doi.org/10.25969/mediarep/18964>.
24. MARINOS, Martin Yoanis: Roma, Race and Socially Engaged Television on the Fringes of Europe. In: *VIEW. Journal of European Television History and Culture*. Race and European TV Histories, Jg. 10 (2021), Nr. 20, S. 104–120. DOI: <https://doi.org/10.25969/mediarep/18970>
25. MASTRO, Dana. Effects of Racial and Ethnic Stereotyping. *Media Effects: Advances in Theory and Research Hillsdale*, NJ: Lawrence Erlbaum Assoc. [online]. 2009, 3, 325-341 [cit. 2021-10-30].
26. McLEOD, Elizabeth. *The Original Amos 'n' Andy: Freeman Gosden, Charles Correll and the 1928–1943 Radio Serial*. Jefferson, North Carolina: McFarland, 2005. ISBN 0-7864-2045-6
27. MORGAN, Michael & SHANAHAN, James. (1999). *Television and Its Viewers:: Cultivation Theory and Research*. Michael Morgan. 10.1017/CBO9780511488924.

28. MULLER, Jerry Z. (2008). "Us and Them: The Enduring Power of Ethnic Nationalism". *Foreign Affairs*. **87** (2): 18–35. JSTOR 20032578.
29. Národnost. In: Sčítání 2021 [online]. Český statistický úřad, 2021 [cit. 2023-04-06]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/narodnost>
30. NIELSEN. *What a Difference the Day(part) Makes*. In: Nielsen Power [online]. Nielsen Power, 2013 [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://www.nielsen.com/us/en/newswire/2013/what-a-difference-the-day-part-makes.html>.
31. PILGRIM, David. *The Picaninny Caricature*. In: Ferris State University [online]. Ferris State University: Ferris State University, 2000 [cit. 2021-10-10]. Dostupné z: <http://www.ferris.edu/news/jimcrow/picaninny/>
32. ROZSYPAL, Michael. Skončil v roli černocho: Je to absurdní, korektnost je nepřítel umění, říká Sokol. Aktuálně.cz [online]. Economia, 2021, 10.12.2021 [cit. 2023-04-06]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvttv/skoncil-v-rol-i-cernocho-je-to-absurdni-korektnost-je-nepri-te/r~80f90830593311ecb02dac1f6b220ee8/>
33. UKUNDUWA, Lazare & ANDRIES Aarde . (2009). The formation of postcolonial theory. *Hervormde Teologiese Studies*. 63. 10.4102/hts.v63i3.237.
34. SOBANDE, Francesca. "Awkward Black girls and post-feminist possibilities: Representing millennial Black women on television in *Chewing Gum* and *Insecure*," *Critical Studies in Television* 14, no. 4 (2019): 435-450.
35. SHORT, J. *How Much Media? Report on American Consumers*. In: Institute for Communications Technology Management, Marshall School of Business, University of Southern California [online]. University of Southern California, 2013 [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://www.marshall.usc.edu/faculty/centers/ctm/research/how-much-media>.
36. SPIVAK, G. C. (1985). The Rani of Sirmur: an essay in reading the archives. *History and Theory*, 24(3): 247-272
37. TUKACHINSKY, Riva, Dana MASTRO a Moran YARCHI. Documenting Portrayals of Race/Ethnicity on Primetime Television over a 20-Year Span and Their Association with National-Level Racial/Ethnic Attitudes. *Journal of Social Issues* [online]. 2015, **71**(1), 17-38 [cit. 2021-10-30]. ISSN 00224537. Dostupné z: doi:10.1111/josi.12094
38. ŽEREBECKI, B. G., OPREE, S. J., HOFHUIS, J., & JANSSEN, S. (2021). Can TV shows promote acceptance of sexual and ethnic minorities? A literature review of television effects on diversity attitudes. *Sociology Compass*, 15(8), e12906. <https://doi.org/10.1111/soc4.12906>

Další zpravodajské zdroje

1. AUSIELLO, Michael. CBS Reality Show Casts Will Be At Least 50 Percent Diverse Beginning Next Season, Network Vows. TV Line [online]. Penske Media Corporation, 2022, 9.11.2020 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://tvline.com/2020/11/09/cbs-reality-shows-diversity-2021-22-tv-season/>
2. BLACKALL, Molly. David Walliams and Matt Lucas apologise for Little Britain blackface. In: The Guardian [online]. Guardian News & Media Limited, 14.6.2020 [cit. 2023-03-30]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2020/jun/14/david-walliams-and-matt-lucas-apologise-for-little-britain-blackface>
3. BRUBAKER, Rogers. The Uproar Over 'Transracialism'. In: The New York Times [online]. New York City: The New York Times Company [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2017/05/18/opinion/the-uproar-over-transracialism.html>
4. COLE, Teju. The White-Savior Industrial Complex. *TheAtlantic.com* [online]. The Atlantic Monthly Group, 21.3.2012 [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2012/03/the-white-savior-industrial-complex/254843/>
5. DONKOR, Anna-Marie. Namísto blackface whiteface? Machytkovou nabarvili nabílo a lidem se to nelíbí. *Expres.cz* [online]. MAFRA, a. s, 2022, 9.3.2022 [cit. 2022-12-25]. Dostupné z: https://www.expres.cz/celebrity/tvoje-tvar-ma-znamy-hlas-nikita-machytkova-sasa-rasilov-rasismus.A220309_121535_dx-celebrity_amh
6. DUHAČEK, Gordan. Stručnjak objasnio u čemu je problem s blackfaceom u Tvoje lice zvuči poznato. *Index.hr* [online]. Zagreb: Index, 2020, 20.12.2020 [cit. 2022-09-25]. Dostupné z: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/strucnjak-objasnio-u-cemu-je-problem-s-blackfaceom-u-tvoje-lice-zvuci-poznato/2239487.aspx>
7. ETHNIC MINORITY: English meaning. In: Cambridge Dictionary [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2023 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ethnic-minority>
8. ETHNICITY: English meaning. In: Cambridge Dictionary [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2023 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ethnicity>
9. ICE CUBE / CUBEVISION. Ice Cube - Check Yo Self (Remix) (Official Music Video). In: *YouTube: Broadcast Yourself* [online]. Google, 2023, 26.2.2009 [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=bueFTrwHFEs>

10. JOHNSTON, Raymond. 'Times have changed': Czech celebrity impersonation show bans blackface. In: Expats.cz [online]. Praha: Howlings, 2022, 8.4.2021 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://www.expats.cz/czech-news/article/czech-celebrity-impersonation-show-bans-blackface-says-that-times-have-changed>
11. MIKO, Martin. Tvůj Blackface má známý hlas: České celebrity navazují na nekorektní tradice z USA. In: G.cz [online]. Praha: Extra Online Media s.r.o, 2022, 28.10.2020 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://g.cz/tvuj-blackface-ma-znamy-hlas-ceske-celebrity-navazuji-na-nekorektni-tradice-z-usa/>
12. Miss Hanoi (2018). ČSFD.CZ: Česko-Slovenská filmová databáze [online]. Praha: POMO Media Group, 2023 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/68333-miss-hanoi/prehled/>
13. MOST! (2019). ČSFD.CZ: Česko-Slovenská filmová databáze [online]. Praha: POMO Media Group, 2023 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/431912-most/prehled/>
14. MURPHY, Chris. Gone With the Wind No Longer Gone, Returns to HBO Max With Prologue About Racism. In: Vulture [online]. New York: Vox Media, 2020, 26.6.2020 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.vulture.com/2020/06/gone-with-the-wind-returns-to-hbo-max-with-intro-on-racism.html>
15. NAMAKURA, Lisa., “‘Where Do You Want to Go Today?’: Cybernetic Tourism, the Internet, and Transnationality,” in *The Visual Culture Reader*, ed. Nicholas Mirzoeff (2nd ed., London: Routledge, 2002), 255.
16. NATIONALITY: English meaning. In: Cambridge Dictionary [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2023 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/nationality>
17. Ordinace v růžové zahradě (2005). ČSFD.CZ: Česko-Slovenská filmová databáze [online]. Praha: POMO Media Group, 2023 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/215294-ordinace-v-ruzove-zahrade/prehled/>
18. Population Statistics 2020 “Utrikes födda efter län, kommun och födelseland 31 december 2020” [Foreign-born population according to region, municipality, and country of birth 31st of December 2020], <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/>.
19. PÍSAŘOVICOVÁ, Daniela. Janák: Naší pohádce věřím, dívá se čtvrtina národa. Překonat Popelku je ale nemožné. Aktuálně.cz [online]. Economia, 2021, 24.12.2021 [cit. 2023-04-06]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtyv/janak-nasi-pohadce-verim-diva-se-ctvrtina-naroda-prekonat-po/r~2732661c640411ecbc3f0cc47ab5f122/>

20. PROCHÁZKA, Luboš. VIDEO: Takhle tlustá nejsem, stěžuje si Věra Bílá na vystoupení Chýlkové!. Frekvence 1 [online]. Praha: Frekvence 1, 2016, 6.6.2016 [cit. 2022-09-17]. Dostupné z: <https://www.frekvence1.cz/clanky/celebrity-osobnosti/video-takhle-tlusta-nejsem-stezuje-si-vera-bila-na-vystoupeni-chylkove-22482.shtml>
21. Příspěvatelé Wikipedie, *Tvoje tvář má známý hlas (9. řada)* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2022, Datum poslední revize 15. 12. 2022, 18:43 UTC, [citováno 25. 12. 2022] <[https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Tvoje_tv%C3%A1%C5%99_m%C3%A1_zn%C3%A1m%C3%BD_hlas_\(9._%C5%99ada\)&oldid=22225645](https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Tvoje_tv%C3%A1%C5%99_m%C3%A1_zn%C3%A1m%C3%BD_hlas_(9._%C5%99ada)&oldid=22225645)
22. SMITH, David. Croatia: 'I am honestly sorry from the bottom of my heart – 'Damir Kedzo apologises for blackface performances. Wiwibloggs: All About Eurovision [online]. 2020, 28.5.2020, 1 [cit. 2022-09-25]. Dostupné z: <https://wiiwibloggs.com/2020/05/28/damir-kedzo-apologises-for-blackface-performances/254749/>
23. STAFF, Sr. Why It's Still A Problem For Cis Actors To Play Trans Roles. In: ScreenRant [online]. New York City: Valnet, 2023, 12.6.2022 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://screenrant.com/trans-characters-cisgender-actors-problem-why-explained/>
24. STIDHUM, Tonja Renée. Animated Allies: Kristen Bell and Jenny Slate Step Down From Cartoon Roles So They Can Be Voiced by Black People. The Root [online]. G/O Media, 2022, 25.6.2020 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://www.theroot.com/animated-allies-kristen-bell-and-jenny-slate-step-down-1844161402>
25. STRAKOVÁ, Kateřina. Nova ukázala studio pro Tvoje tvář má známý hlas. Media Guru [online]. Praha: PHD, a.s, 2022, 2.15.2016 [cit. 2022-01-09].
26. ŠNAJDROVÁ, Tereza. Tvoje tvář má známý hlas nepodporuje blackface. Zase bílý černochoch, rozčilují se diváci. In: Refresher [online]. Praha: REFRESHER Media CZ, 2022, 19.4.2021 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://refresher.cz/97320-Tvoje-tvar-ma-znamy-hlas-nepodporuje-blackface-Zase-bily-cernoch-rozciluji-se-divaci>
27. ŠUBRTOVÁ, Diana. N-word jsem měla vypustit, omluvila se z rasismu nařčená Čvančarová. IDnes.cz [online]. Praha: MAFRA, 2022, 20.10.2020 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/revue/spolecnost/jitka-cvancarova-herecka-zpev-tvoje-tvar-nword-rasismus-narzeni-omluva-cardi-blackface.A201020_103138_lidicky_sub
28. TITLBACH, Filip. Dycky Most! Příště už ale jinak v případě trans postavy, shodují se Kamil Fila a Luděk Staněk. In: Český rozhlas: Radio Wave [online]. Praha: Český rozhlas, 2023, 31.1.2019 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/dycky-most-priste-uz-ale-jinak-v-pripade-trans-postavy-shoduji-se-kamil-fila-a-7751398>
29. Trpaslík (2017). ČSFD.CZ: Česko-Slovenská filmová databáze [online]. Praha: POMO Media Group, 2023 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/449884-trpaslik/prehled//>

30. YEATES, Cydney. Friends cast finally address sitcom's diversity problem and stereotyping: 'What they wanted me to do was quite disrespectful'. In: Metro [online]. Londýn: Associated Newspapers Limited, 2019, 6.2.2019 [cit. 2022-11-14]. Dostupné z: <https://metro.co.uk/2019/02/06/friends-cast-finally-address-sitcoms-diversity-problem-branding-show-unrealistic-representation-real-world-8459456/>
31. ZÁRODŇANSKÝ, Rastislav. Karel Janák: Němci nabízeli do pohádky Afroměmce. IDNES.cz [online]. MAFRA, 2022, 26.1.2022 [cit. 2023-04-06]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/revue/spolecnost/karel-janak-film-pohadka-diverzita-afromemec-show-jana-krause.A230125_102640_lidicky_zar
32. Zrádci (2020). ČSFD.CZ: Česko-Slovenská filmová databáze [online]. Praha: POMO Media Group, 2023 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/616982-zradci/zajimavosti/>